

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT 4/79

Arbejderbevægelsens
Bibliotek og Arkiv

Udgivet af Kommunistisk Arbejderparti

TEMA: EF

Kronik:

EF-Kampen

EF/USA

EF/Danmark

Anmeldelser:

Bettelheim: Det
store spring
tilbage

Michelet:

Kriminalromaner

FOR NATIONAL SELVBESTEMMELSERET

NEJ TIL POLITISK UNION

KOMMUNISTISK ARBEJDERPARTI

Dette nummers indhold

Kronik: Udvikling i EF-modstanden. Kronikken beskriver hvorledes EF-modstanderne udviklede kampen efter Danmarks indtræden i EF i 1972. Der gives en vurdering af Folkebevægelsen mod EF og de forskellige partiers rolle i denne bevægelse. Med unionsplanernes udvikling hen imod det direkte valg til EF-parlamentet, vurderes venstrefløjens nederlagslinje overfor valget og boykotbevægelsens udvikling.

Til slut bliver KAP's linje i forhold til EF og EF-valget taget op og det vurderes, hvorledes EF-modstanden kan udvikles efter den 7. juni.

EF/USA. Vesteuropas voksende styrke i konkurrencen med USA har været medvirkende årsag til den voldsomme globale skærpelse af imperialismens almene krise i 1970'erne. For de vesteuropæiske monopolborgerskaber har denne krise samtidig skærpet nødvendigheden af at videreudvikle EF til en politisk og økonomisk monetær union.

Artiklen vurderer en af de centrale tendenser i udviklingen af klassekræfterne på verdensplan — tendensen til, at den 2. verdens lande river sig løs fra USA's hegemoni og bliver en selvstændig kraft imellem supermagterne og den 3. verden.

Udviklingen af modsætningerne mellem EF og USA belyses bl.a. gennem en analyse af de aktuelle valutauriser, oliekrisen, forholdet mellem ekspansion og protektion i verdenshandelen og forbindelsen til den 3. verden.

EF/Danmark. Artiklen behandler spørgsmålet om EF's integrationsbestrebelse, som de tager sig ud fra Danmark. Hvad betyder EF-medlemsskabet for Danmark?

Når f.eks. bestrebelse på at oprette en fuldstændig økonomisk og monetær union er tilendebragt, vil den være karakteriseret af dels en fælles fast valuta for hele EF, dels en central EF-myndighed der gennem sit herredømme over denne valuta, kan dirigere den økonomiske politik i forhold til priser, lønninger, investeringer og skatter.

Desuden vurderer artiklen EF's landbrugspolitik, uddannelsespolitik, moms politik, energipolitik, kapitalens fri bevægelighed og kommer ind på EF og det faglige samarbejde.

Bettelheims hop ud i det blå. En anmeldelse, vurdering og kritik af Charles Bettelheims bog om Kina: Det store spring tilbage.

Anmeldelse af Jon Michelets kriminalromaner.

Økonomisk Ordliste.

Forlaget OKTOBER

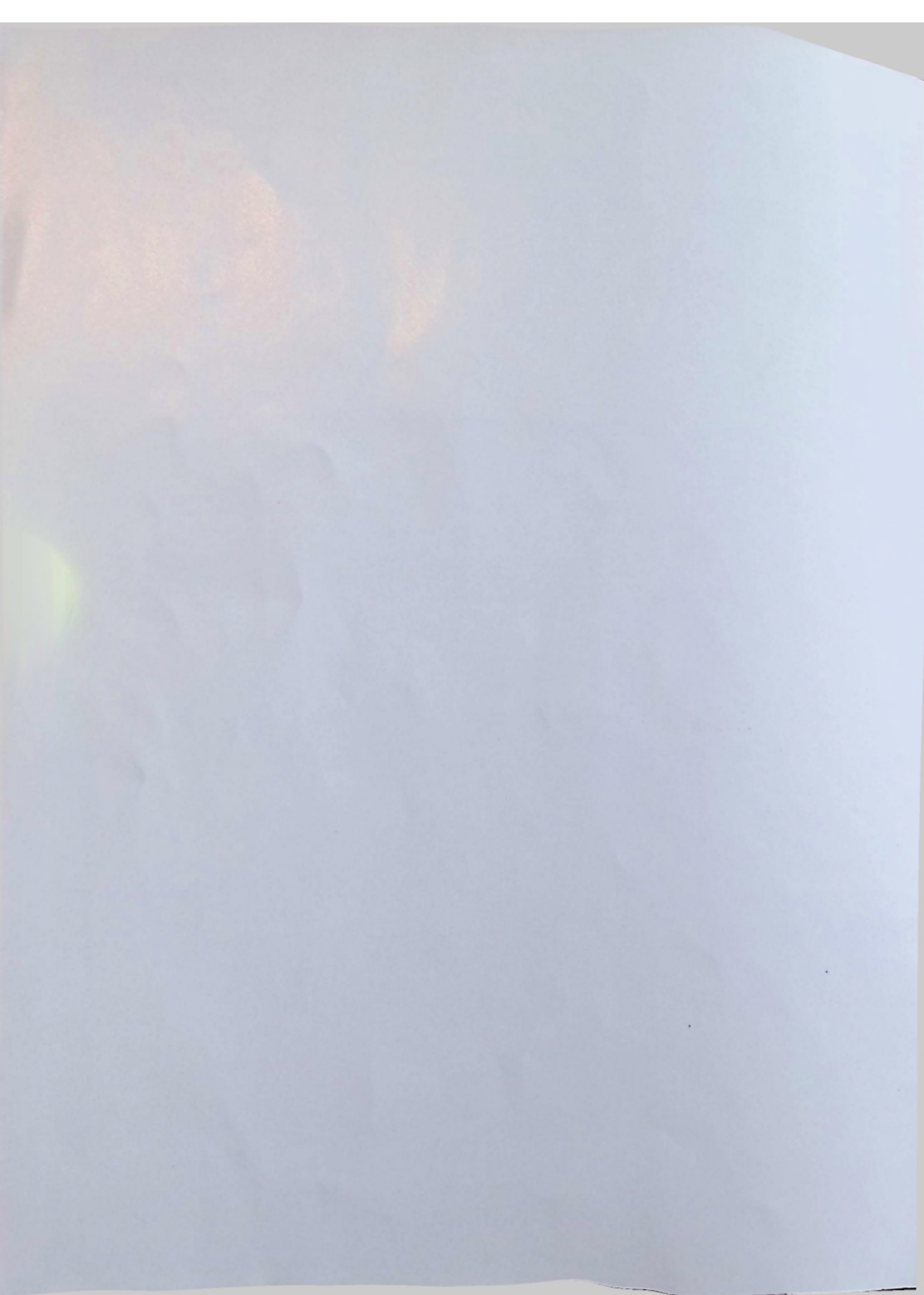
Pris 15,00 kr.

Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

3260896295

ISSN: 0105-1903

KOMMUNISTISK TIDSSKRIFT 4/79

Arbejderbevægelsen
Bibliotek og Arkiv

Indhold

Kronik: Udvikling i EF-modstanden	side	2
EF/USA	side	10
EF/Danmark	side	25
Anmeldelse af Charles Bettelheim:		
Det store spring tilbage	side	35
Anmeldelse af Jon Michelets kriminalromaner	side	43

Redigeres af et udvalg. Ansv. redaktør Frederik Dehlholm. Redaktionen afsluttet den 10. april 1979.

Løssalgpris 15,- kr. Abonnementspris 105,- kr. for 8 numre. Papirklippene i nummeret er klippet af Nicole Henius. Forlaget OKTOBER, Studiestræde 24, 1455 Kbh. K.

ISSN 0105 - 1903

Kronik:

Udvikling i EF-modstanden

På billedet ses fra venstre: Jens Otto Krag, Erik Ninn-Hansen, Poul Hartling, Hilmar Baunsgård og Sigurd Ømann ved et sent pressemøde, da det var blevet klart at Danmark kom i EF.

I 1972 stemte et flertal af den danske befolkning ja til medlemskab af EF. Efter en stigende opslutning omkring EF-modstanderne i Folkebevægelsen i de sidste måneder op til folkeafstemningen, så lykkedes det EF-tilhængerne at vende billedet på målstregen. Med nød og næppe fik den socialdemokratiske regering J.O. Krag halet sit flertal i land. Men uden en massiv økonomisk støtte fra dele af dansk erhvervsliv til at financiere en af de mest ensidige reklamekampagner i nyere tid var det ikke gået så glat. Gennem bevidste fordrejelser om hvad EF skulle udvikle sig til, lykkedes det i høj grad at skabe en forestilling om at EF-samarbejdet i det store og hele kun ville indebære en nedbrydning af toldgrænserne mellem de 9 EF lande, og at Danmarks landbrug ville blive garanteret høje priser på eksportvarer til de øvrige EF-lande gennem EF-landbrugsordningerne. I propagandaen hævdede man omvendt at et nej til EF ville skabe kæmpeprisstigninger, massearbejdsløshed og devaluering. Overfor EF-modstandernes påvisning af at der var tale om afgivelse af suverænitæt i et omfang der stred mod grundloven bl.a. i kraft af Romtraktatens ord om at den gælder for evig tid og at EF-samarbejdet skal gøres stadig snævrere, fik regeringen visse følgagtige juraprofessorer til at afmærkede disse ting som værende uden nogen betydning. Hele denne pro-EF kampagne var i sig selv et slående bevis på at under kapitalismen eksisterer der ikke virkelig demokrati for arbejderklassen.

Ganske vist fik befolkningen lov til at afgive sin stemme for eller imod EF, men når det gjaldt adgang til radio, fjernsyn, presse og reklamebureauer var borgerskabet i kraft af sin magt i stand til at gennemtrumfe sin vilje på trods af en meget

EF-kampen

stor EF-modstand. EF-tilhængernes ensidige kampagne manifesterede sig i stammetallene: Det mange danskere stemte ja til var imidlertid ikke et forenet Europa. For mange var det tværtimod kun et ja til et begrænset økonomisk samarbejde således som ikke mindst socialdemokratiske ledere forsikrede.

Efter folkeafstemningen i 1972.

Efter folkeafstemningen trådte EF-tilhængerne frem og erklærede at nu var man kommet i EF og striden om EF måtte nu afløses af en fælles holdning til de nye realiteter. Tidligere modstandere af EF som Ritt Bjerregaard og Svend Auken sluttede atter trop med deres partiledelse. Med en utrolig arrogance overfor de hundredetusinder af socialdemokratiske EF-modstandere der havde sat sin lid til netop disse politikere, udtalte man at nu måtte man få det bedst mulige ud af sit nye EF-medlemsskab. For denne uvurderlige tjeneste betales de med forskellige høje poster.

Indenfor Folkebevægelsen mod EF stak tendensen til opgivelse og nederlag også frem. Ledende kræfter i Folkebevægelsen ønskede organisationen nedlagt. Mange var slået ud af den succes som EF-tilhængernes skrækkampagne faktisk havde haft, samtidig med at EF-flertallet i Folketinget var blevet endnu mere massivt efter at den

socialdemokratiske venstrefløj havde kapituleret. For fløjpartierne SF og DKP betød nederlaget for EF-modstanden en alvorlig fare for at blive isoleret i forhold til socialdemokratiet. Når disse partier havde satset så meget på EF-spørgsmålet, så var det bl.a. for at komme på skudhold af Socialdemokratiet. EF-modstanden blandt socialdemokratiets vælgere skulle bruges til at presse socialdemokratiet til et øget samarbejde med modstanderpartierne. Denne taktik stod og faldt med alliancen til den socialdemokratiske »venstrefløj». Da denne venstrefløj gav op vendte billedet. Så var det pludselig Socialdemokratiet tur til at presse SF og DKP. Heldigvis for EF-modstanden var der andre og mere konsekvente kræfter indenfor Folkebevægelsen der krævede en fortsættelse af kampen mod EF. Bl.a. fremførte det daværende KFML (idag KAP), at kampen for at komme ud af EF ikke måtte underlægges et partipolitisk spil om at komme i samarbejde med Socialdemokratiet. EF-kampen måtte videreføres gennem en styrkelse af Folkebevægelsens lokalkomiteer, idet man tog udgangspunkt i den faktisk eksisterende EF-modstand i befolkningen på trods af folketingsflertallet. Nederlaget ved folkeafstemningen så man ikke som et argument for at nedlægge Folkebevægelsen, tværtimod måtte man mere præcist rette kampen

mod de ansvarlige indenfor socialdemokratiets top.

I de forløbne 6 år har Folkebevægelsen, kunnet bevare sin opslutning fra modstanderpartierne. Den tværpolitiske enhed som er udtrykt i Folkebevægelsens politiske grundlag er stort set blevet fulgt. Ingen har direkte povet at sætte spørgsmålstejn ved det fortsatte mål UD AF EF. Enkeltpersoner som SFs Jens Maigård har under sit virke i EF-parlamentet givet udtryk for at UD AF EF ikke længere kunne være den store samende parole for EF-modstanden, men han er dog blevet kaldt til orden af sin partiledelse.

Organisatorisk har lokalkomiteerne ikke fået den betydning, som havde været ønskelig. Mange aktivister faldt fra, og kun få nye kom til. Det var de partiorganiserede, der overvintrede i komiteerne. KFML aktivisters gode hensigter med Folkebevægelsen kunne ikke realiseres fordi den manglende tilgang af ikke-partiorganiserede umuliggjorde en videreudvikling af Folkebevægelsen til en massebevægelse. I stedet for udtartede mange komiteer sig til kun at være en kontaktdress til et enkelt parti, nemlig DKP, og det medførte på sin side, at mange aktivister også fra KFML nedprioriterede deres arbejde i Folkebevægelsen.

På Folkebevægelsens landsmø-

Ritt Bjerregaard og Sven Aukens kovending i holdningen til EF blev siden belønnet med ministerposter.

På trods af pænt fremmøde til forskellige anti-EF-demonstrationer udviklede Folkebevægelsen sig aldrig til en massebevægelse.

der kunne man stadig samle folk fra alle dele af landet med vidt forskellige politiske tilhørsforhold. Og selv om DKP bl.a. i kraft af et stigende antal fagforeninger o.lign. udgjorde en overvægt af delegerede, så har DKP aldrig opstillet mere end 2-3 kandidater til F.B.s forretningsudvalg. I det 15 mands store FU sidder folk fra Venstre, Radikale, Retsforbundet, Konservative, SF, DKP, VS og Socialdemokratiet. Ved flere lejligheder har DKP gennemtrumfet egne partiparoler for Folkebevægelsen som »For folkemagt mod pengemagt» og »For udvidet demokrati». Disse paroler har til en vis grad undermineret enheden i Folkebevægelsen. På den anden side har DKP haft en klar forståelse for, at hvis enheden skulle bevares, måtte man have opbakning fra de andre partier og grupper.

Sideløbende med Folkebevægelsen eksisterede EF-modstanderbladet NOTAT som siden blev efterfulgt af Det ny Notat. Dette blad udviklede sig i de første par år uafhængigt af Folkebevægelsen med det mål at skaffe EF modstanden oplysninger om EF og være debatorgan for EF-modstanden. Dette skete i erkendelse af modstandens svage stilling i medierne.

Politisk Union.

Allerede i 1974 kunne man offentliggøre de tanker om fremti-

dens EF der var ved at tage form indenfor EFs institutioner, kaldet unionsplanerne. Startskuddet til disse unionsplaner blev taget allerede i 1972 kort efter folkeafstemningen i Danmark på EF-topmødet i Paris, hvor bl.a. Anker Jørgensen som nybagt statsminister gav tilslutning til ideen om »at samordne medlemslandenes indbyrdes forhold til en politisk union inden 1980». I 1974 og 1975 fremlagde de forskellige EF-institutioner deres rapporter om, hvorledes de mente, en politisk union skulle gennemføres, og de fastlagde definitioner på, hvad der skal forstås ved en politisk union. Det, der går igen i disse

rapporter, er, at man ønsker en styrkelse af de overnationale organer, og derved afspejlede rapporterne, at EF-institutioner nu var ved at opnå en selvstændighed overfor specielt de nationale interesser, der gjorde dem til en politisk faktor. Rapporterne beskæftigede sig bl.a. med det vigtige forhold mellem økonomi og politik. Man konstaterede, at en styrkelse af det økonomiske samarbejde måtte følges op af en tilsvarende udvikling i det politiske samarbejde. Derfor foreslog man at fremme en økonomisk union gennem et tættere valutasamarbejde og ved en koordinering af landenes økonomiske politik og parallelt hermed at styrke EFs institutioner med særlig vægt på Forsamlingen, også kendt som EF-parlamentet.

I rapporten fra EF-parlamentet trækkes perspektiverne klare frem end i de øvrige rapporter. Det er betegnende at netop parlamentets egne medlemmer har de vildeste ambitioner for den politiske union. Således kunne rapporten udtrykke ønske om overførsel af beføjelser fra de nationale parlamenter og fra ministerrådet til EF-parlamentet selv. Uden det mindste forbehold erklærede de det som dets mål at EF-parlamentet bliver en egentlig lovgivende forsamling med egen regering.

I 1976 får debatten om den politiske union endnu et opsving, da

Belgiens statsminister Leo Tindemans efter en rundrejse til de ni EF-lande udarbejder »regeringschefernes unionsrapport«. Til forskel for EF-institutionernes egne rapporter omhandler den meget lidt konkret om hvilken rolle EF-parlamentet skal have fremover. Tindemans fastslår blot at EF-parlamentet bør få en betydningsfulde rolle, men ikke hvilke beføjelser det faktisk skal have. Til gengæld formulerer han den umiddelbare opgave som rejser sig på vejen mod EF-unionen. På sin uforklarelige EF-jargon skriver han at formålet med afholdelsen af direkte valg til EF-parlamentet er »at fremme hele den europæiske institutionelle rammes demokratiske legitimitet«. Med stor præcision og oversat til almindelig dansk siger han i virkeligheden at det drejer sig om er at få befolkningen til at acceptere EF-parlamentet som sit »egne« parlament. Det er ikke spørgsmålet om mere magt til EF-parlamentet der er vigtigt i denne omgang. Det er derimod opbygningen af den demokratiske facade og af forestillingen om, at EF-parlamentet kan varetage arbejdernes interesser. Er denne forudsætning i orden vil spørgsmålet om flere beføjelser være et underordnet problem.

Direkte EF-valg.

EF-valget har en bagvendt karakter. I tidligere tider kæmpede f.eks. det danske folk for opnåelse af demokratiske rettigheder. Opnåelsen af den almindelige stemmeret var en formel anerkendelse af at arbejderklassens interesser skulle tilgodeses, og reelt var det da også en støtte for arbejderklassens kamp. Men det gode, der hedder demokratiske rettigheder og herunder stemmeretten, har borgerskabet altid forsøgt at vende til egen fordel. Arbejderklassen kan bruge sine formelle rettigheder til at opnå indrømmelser af borgerskabet, men borgerskabet kan også bruge de demokratiske rettigheder til at afkræve arbejderklassen sin loyalitet. Arbejderne tudes ornerne fulde med at respektere de demokratiske spilleregler, medens man undlader at fortælle, at det er borgerskabet, der sidder på

den reelle magt, og det derfor også er dem, der bedst kan udnytte demokratiet. Stemmeretten har betydet meget for arbejderklassens daglige kamp i Danmark, men den har desværre også været med til at indsynte arbejderne i det kapitalistiske samfundssind.

EF-valget har en bagvendt karakter, fordi det er arrangeret og krævet af det europæiske monopolborgerskab udelukkende for at opbygge EF-samfundssind blandt folkene. Der er ikke tale om, at arbejderne kræver indflydelse gennem EF-parlamentet, for det har så at sige ingen indflydelse. EF-valgets reaktionære karakter er så meget lettere at gennemskue, fordi EF tilbyder arbejderklassen indflydelse gennem et parlament, der ikke har noget at skulle sige, og denne absurde situation opstår, fordi spørgsmålet ikke drejer sig om at »demokratisere« EF. Spørgsmålet drejer sig om at opbygge et nyt beslutningscenter på bekostning af den nationale selvbestemmelsesret, og til gennemførelse af dette mål skal man først have sig et demokratisk parlament, som man kunne sammenligne med et tomt aktieselskab. Først når dette er skabt, skal beslutningsretten og beføjelserne også overføres.

Da Tindemans var fremkommet med sin rapport, rejste den naturligvis også en diskussion om kampen mod den politiske union og kampen mod de direkte EF-valg indenfor Folkebevægelsen mod EF. En mindre gruppe aktivister formulerede i 1977 parolen »Nej til EF-valget« og krævede, at Folkebevægelsen øjeblikkeligt iværksatte en kampagne mod EF-valgene. Denne linie blev accepteret på skrånt af FB's forretningsudvalg. Dvs. man sagde, man var enig, men man gjorde ikke noget.

Derimod kunne Det Ny Notat efter en rundspørge offentliggøre udtalelser fra ledende EF-modstandere om, at man ikke ville have noget imod at opstille til EF-valget. Disse udtalelser skabte røre i Folkebevægelsen, og Forretningsudvalget besluttede at udskyde beslutningen om opstilling. I det næste års tid forholdt FB sig fuldkommen tavs udadtil om EF-val-

get, lige indtil den store dag optrådte, da Folketinget i december 1978 vedtog EF-valgloven! Folkebevægelsen og opstillingspartierne kunne bekendtgøre, at nu holdt kampen mod EF-valget op (!) Nu måtte man se realiteterne i øjnene, sagde de, og få det bedst mulige ud af valget og af pladserne i parlamentet.

Folkebevægelsen blev i denne periode underlagt DKPs dominans. Som aldrig før styrkede DKP sig i lokalkomiteerne. Man meldte partimedlemmer ind en gros, og forskellige DKP dominerede organisationer fik også deres navne på FB's medlemsliste. Ib Nørlund, som er DKPs repræsentant i Forretningsudvalget, opfandt 117 gode begrundelser for at opstille. Man skulle gøre opstilling til en manifestation af EF modstanden, man skulle til Strassbourg efter oplysninger, man skulle til Strassbourg for at tale dansk, og sidst men ikke mindst man ville gerne i fjernsynet. For disse latterlige små fordele var man villig til at »acceptere EF-valget som en realitet«. Det havde man i praksis afgjort fra den dag, Leo Tindemans havde foreslået det i sin rapport. Man valgte nederlagets vej ligesom de socialdemokratiske EF-overløbere gjorde i 72.

Venstrefløjen og EF-valget.

KAP medlemmerne indenfor Folkebevægelsen prøvede sammen med bl.a. folk fra Nordisk Folkeparti at forklare Folkebevægelsens landsmøde hvorfor der nu skulle afholdes direkte valg. Man fremhævede at EF ønsker en høj stemmeprocent som forudsætning for den politiske union, men at der ifølge opinionsundersøgelserne kun var 16% der ønskede afholdelse af EF-valg. At skaffe sig selv en høj valgdeltagelse på halsen, ville være dumt.

DKPs mange delegerede valgte naturligvis at følge deres parti. Men i modsætning til de øvrige modstanderpartier valgte DKP at opstille indenfor Folkebevægelsens tværpolitiske liste. Hvis man havde trukket sig ud og opstillet selv, ville der heller ikke være blevet mange tilbud til at fore F.B.s valgkamp udover nogle få radikale og ven-

DKP stiller op i Folkebevægelsens regi, derved undgår partiet, at skulle forholde sig til de Eurokommunistiske grupper i EF-parlamentet.

stremænd. Den fordel DKP måtte have af at være eneste parti på F.B.s liste skal opvejes af, at DKP ikke kan foretage sig noget nede i selve parlamentet, og hvordan skulle DKP forholde sig til den eurokommunistiske gruppe? DKP's sovjetloyalitet ville ikke umiddelbart muliggøre et direkte samarbejde med de eurokommunistiske partier. DKP ville også være bundet af F.B.s grundlag om at stemme imod næsten ethvert forslag. Frem for at fastholde en afvisning af EF-parlamentet accepterer man EF-valget og tager til Strassbourg for blot at afvise at deltage i EF-parlamentets arbejde. Det er vist det man kalder et mellemstandpunkt.

Partierne SF og VS går mere direkte til værks, når der skal trampes i socialdemokratiets fodspor, idet de opstiller som selvstændige partier. I første omgang begrundede man det med, at desto flere, der opstillede, desto mere fjernsynstid ville man få under valgkampen. Men andre og mere politiske årsager synes at ligge bag. SF har jo allerede i årevis samarbejdet med den eurokommunistiske EF gruppe, og store dele af SF's ledelse vil givetvis ikke have noget imod at gå ind i et egentligt overnationalt politisk samarbejde, hvis det bliver aktuelt. Spørgsmålet om den nationale selvbestemmel-

seset synes ikke at være så vigtig for SF, hvis der viser sig nogle muligheder for at fremme sin egen politik gennem EF-parlamentet. For et erklæret socialistisk parti som SF pakkes en sådan politik naturligvis ind i behørig fraser om arbejderklassens internationale samarbejde. VS er ikke med hos eurokommunisterne som SF, de prøver sig i stedet med deres eget lille euro VS. VS som jo gerne vil anses for at være et revolutionært parti, har retfærdiggjort sin opstilling til EF-parlamentet, med et helt fyrværkeri af nyoppuddede trotskistiske fraser. De går til kamp mod den småborgerlige nationalisme, mod ideen om den danske velfærdsstat og forestillinger om at skruer tiden tilbage.

I VS oplæg til EF-valget står der direkte:

»For VS er perspektivet i kampen mod EF ikke et lille idyllisk selvtillstrækkeligt Danmark, hvor arbejderne og kapitalister græsser fredeligt side om side, og hvor alle lever en beskyttet tilværelse, skærmet af de nationale grænser.

VS går ind for Danmarks frigørelse fra EF, fordi det er i den danske arbejderklassens interesse og også i andre europæiske arbejderes interesse, fordi det vil svække EF og dermed den internationale kapital (borgerskabet). Men en frigørelse er næppe nogen realistisk mulig-

hed, med mindre hele EF skulle bryde sammen under krisens voksende modsætninger. (VS Bulletin 190, s. 10).

VS udmærker sig ved, at det har så pokkers svært ved at forstå, at når den danske arbejderklasse prøver at forhindre, at det danske borgerskab rotter sig sammen med de øvrige borgerskaber indenfor EF, så antager arbejderklassens kamp mod borgerskabet en national form.

Des mere der sælges ud af holdningerne på det nationale spørgsmål, des højere råber VS op om proletarisk internationalisme.

Bojkotbevægelsen.

Kun Boykotbevægelsen mod EF-valget har formået at opstille den rigtige analyse af EF-valgets rolle og hvilke aktionsformer, der i den nuværende situation skal tages i anvendelse. Boykotbevægelsen udviklede sig af den opposition der opstod indenfor Folkebevægelsen i spørgsmålet om opstilling til EF-valget. På Folkebevægelsens landsmøde i november 78 led den nederlag med 25 mod mere end 150 stemmer. Det var især medlemmer fra Nordisk Folkeparti og KAP der stemte for boykot, men der var så folk fra Retsforbundet, de radikale, socialdemokratiet og de konservative. Boykottilhængerne i Folkebevægelsen blev udsat for diverse velorganiserede kup ude i komiteerne, organiseret af DKP. Man var vel bange for, at Boykotfolkene ville propagandere i Folkebevægelsens navn. Sikkert er det, at man ville have sat alle kræfter ind på at forhindre udbredelse af boykotmateriale i Folkebevægelsens navn, efter at det var besluttet at opstille til EF-valget. *Boykotfolkene besluttede at organisere sig i en midlertidig bevægelse udenfor Folkebevægelsen for ikke at skabe den totale forvirring. I oktober 78 afholdt man stiftende møde i Århus, hvor man besluttede at bibeholde Folkebevægelsens grundlag med tilføjelse af parolen Boykot EF-valget- For en ny folkeafstemning. Man enedes ligeledes om at nedlægge bevægelsen straks ved valgets afholdelse den 7. juni.*

Boykotbevægelsen definerer boykot, som ikke at stemme på no-

gen af de opstillede lister. Denne kryptiske formulering dækker over, at man ikke ligefrem ville tage afstand fra folk, der stemmer blankt. Men det afgørende for Boykotbevægelsen er en så lav stemmeprocent som mulig. Boykotbevægelsen har karakteriseret valget som en fælde, hvor EF prøver at få folk til at gå hen og stemme under gyldne løfter om, at man får noget at skulle have sagt. Men hvis man går i fælden og stemmer, så vil man opdaget, at lokkemaden i form af indflydelse ikke eksisterer, men at man derimod giver EF et stærkt argument for at tiltage sig mere magt.

Er der mange, der går i fælden, så stemmeprocenten nærmer sig procenten for danske valg til Folketinget, så vil EF-parlamentets politikere kunne hævde, at de også er folkets retmæssige repræsentanter, og at de derfor også bør have samme myndighed og samme beføjelser som de nationale parlamenter. Når også EF-modstanderne opstiller kan EF hævde, at også EF-modstanden er repræsenteret og får tilgodeset sine synspunkter. Ud fra dette vil man forlange, at EF-modstanderne enten skaffer sig flertal for sine synspunkter ved EF-valgene eller også, at man accepterer de beslutninger, som det til enhver tid siddestende flertal måtte blive enige om.

Hertil kommer, at opstillingslinien i praksis har vist, at den stiller sig i vejen for, en konsekvent kamp mod EF-valget og EF-parlamentet.

Og endelig har opstillingslinien vist, at den frem for at styrke EF-modstanden bringer de politiske modstridninger til fuld udfoldelse indenfor Folkebevægelsen.

KAP og EF-parlamentet.

KAP har leveret mange kræfter til Boykotbevægelsen ud fra en erkendelse af at hvis EF-valget skal bekæmpes er det nødvendigt at samle alle kræfter uanset partipolitisk tilhørsforhold i øvrigt. Det betyder ikke, at KAP slet ikke vil markere sin egen profil. For netop i denne tid befinder KAP sig midt i en partioffensiv med henblik på opstilling til Folketinget. Mange finder det mærkeligt, at KAP på den ene side sætter mange kræfter ind

på at komme i Folketinget, og på den anden side opfordrer til boykot af EF-parlamentet. Men dette er ikke så mærkeligt endda. KAPs principielle og grundlæggende holdning til parlamenterne er, at de i de kapitalistiske lande eksisterer på borgerskabets nåde, og at de derfor kun opretholdes, så længe det passer magthaverne. Men i perioder, hvor arbejderklassen står svagt, og den socialistiske revolution ikke er inden for rækkevidde, er deltagelse i det borgerlige parlament en nyttig del af arbejderklassens kamp. Derfor er deltagelse i Folketinget rigtigt. EF-parlamentet er ligesom folketetinget et borgerligt parlament, men til forskel fra Folketinget er det kun i sin vorden. EF-parlamentet er under opbygning, og det er i denne forbindelse det 1. direkte valg nu skal afholdes. Ikke nok med at det er i sin vorden, det er også et overnationalt parlament, der skal få sine nye beføjelser fra de allerede eksisterende nationale parlamenter. Hvis vi skal vælge mellem et nationalt og et overnationalt parlament, foretrækker KAP det første frem for det sidste. Men denne realisme betyder ikke, at KAP forfalder til en lovprisning af det danske folkestyre. Tværtimod skal forsvaret af Folketinget overfor EF-parlamentet gøre det lettere for arbejderklassen fremover at forsvare sine levevilkår og på det lange sigt at tilkæmpe sig magten i Danmark og oprette et arbejderdemokrati. Men, spørges der videre, når nu KAP har sådan en fleksibelt forhold til borgerlige valg, kunne man så ikke forestille sig, at KAP på et vist tidspunkt alligevel ville opstille til EF-parlamentet? KAP boykoter ikke EF-parlamentet, alene fordi man er imod EF, for så kunne man ligeså godt boykotte Folketinget også. KAP er ikke anarkistisk. KAP opstiller boykotparolen, fordi den er den rigtige under den nuværende situation. EF ønsker en høj stemmeprocent for gennem en folkelig deltagelse at opbygge sin demokratiske facade. En lav stemmeprocent bremser denne opbygning, og uden et demokratisk skær er der også sat en bremser for overførsel af nye beføjelser til EF og EF-parlamentet. At boykotte er at

bremse. Anderledes vil det naturligvis være, når EF parlamentet er fuldt udbygget som lovgivende forsamling med egen regering. I en sådan situation ville der ikke være meget indflydelse tilbage at hente i det danske folketting.

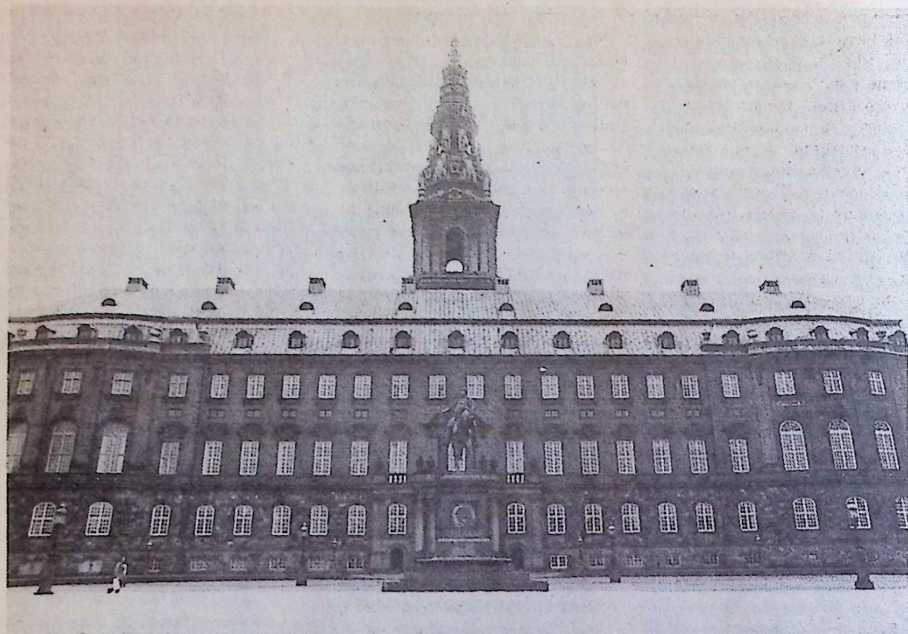
I en sådan situation ville opgaven ikke længere bestå i at bremse overførsel af beslutningsret til EF-parlamentet, og derved ville spørgsmålet om at kunne vinde tilslutning til at opstille til EF-valget opstå. Som erstatning for de tabte demokratiske rettigheder i vort eget parlament, måtte man så udnytte de rettigheder EF-parlamentet måtte tilbyde.

Men en sådan situation ligger ikke lige for. Endnu er glasbygningen i Strassbourg ikke et parlament, og selvom valgdeltagelsen skulle blive høj ved de kommende EF-valg, så vil EF-parlamentet kun på ganske få og små områder kunne få øgede beføjelser. Egentlige lovgivende beføjelser vil EF-parlamentet først kunne få efter ændringer i Romtraktaten og i medlemslandenes grundlove. Derfor vil en væsentlig ændring af EF-parlamentets status sandsynligvis medføre en ny folkeafstemning i Danmark. For KAP kan opstille til EF-parlamentet, vil der for det derfor ligge adskillige nederlag for den nationale kamp.

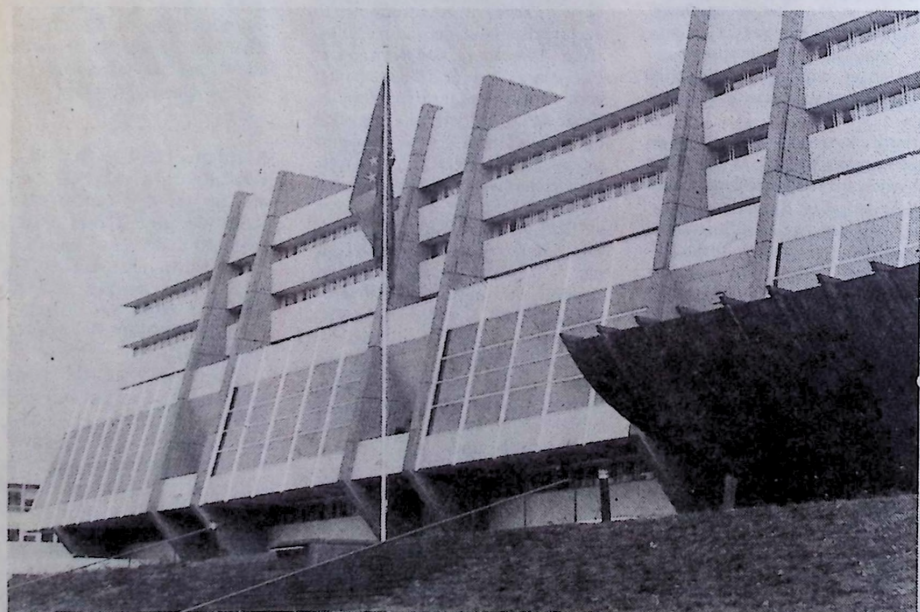
Kampen efter den 7. juni.

Efter den 7. juni kommer der atter en dag for den danske EF-modstand. Kampen må føres videre mod hvert skridt EF tager imod vor nationale selvbestemmelsesret. Og det overordnede perspektiv i denne kamp må fastholdes i parolen UD AF EF — FOR EN NY FOLKEAFSTEMNING.

Efter valget vil EF forstærke sine bestræbelser på at rette nye overgreb på konkrete områder. Vi har allerede oplevet direktivet om moms på kantiner og andre tjenesteydelser. EF planlægger i denne tid nye overgreb indenfor uddannelsesområdet, hvor man ønsker EF integreret i undervisningen. Ligeledes planlægger man på energiområdet indførelse af atomkraft i samtlige medlemslande. Alle sådanne konkrete overgreb vil natur-

Christiansborg i København.

Europaparlamentet i Strassbourg.

ligvis også blive diskuteret i EF-parlamentet.

Partierne i parlamentet vil blive stillet overfor politiske problemer, der vil kræve en partipolitisk stillingtagen. I spørgsmålet om a-kraft, vil nogle være for andre vil være imod. Indenfor EF-modstanden vil der opstå en fare for, at de forskellige partipolitiske vurderinger af EF-forslag vil medføre en yderligere opsplitning end den, der er opstået omkring EF-valget.

Derfor vil det være en vigtig opgave at forsvare enheden blandt EF-modstanderne og afvise partipolitiske særinteresser. Det er i den forbindelse afgørende at der fortsat eksisterer en tværpolitisk organisation som Folkebevægelsen, der ikke behøver at tage konkret stilling til de enkelte EF-overgreb, men som tager udgangspunkt i, at det ikke er EF, der skal bestemme,

hvorvidt Danmark f.eks. skal have a-kraft eller ej.

Den igangværende splittelse indenfor Folkebevægelsen tyder ikke godt. Partierne SF og Retsforbundet er efterhånden blevet så træt af DKPs aftalebrud i forbindelse med Folkebevægelsens opstilling, at man vil overveje sin stilling til fortsat deltagelse i Folkebevægelsen efter valget. Der er dels en risiko for, at Folkebevægelsen udvikler sig til en baggrundsgruppe for EF-modstandernes repræsentanter i EF-parlamentet, dels er der en fare for, at enheden i Folkebevægelsen ikke kan bevares efter EF-valget, hvis det faktum, at DKP dominerer Folkebevægelsen totalt bliver tydeliggjort, hvis SF og Retsforbundet trækker sig ud af Folkebevægelsen. KAP ser det som sin opgave at gå ind i denne diskussion om EF-modstandens

fremtid i Folkebevægelsen udfra et ærligt ønske om enhed i EF-modstanden. Men enhed forudsætter naturligvis, at de parter, som skal indgå enhed, kan blive enige, og at et parti som DKP ikke benytter sin store indflydelse i Folkebevægelsen til at gennemtrumfe partiegoistiske interesser. Uanset hvad der sker i og omkring Folkebevægelsen vil KAP fortsætte kampen for at komme ud af EF, og uanset hvilken enhed, der vil fortsætte efter 7. juni vil KAP gå til kamp mod enhver tendens til opgivelse og nederlagslinie indenfor modstanderpartierne. Kampen mod Socialdemokratiets udsalgspolitik af den nationale selvbestemmelsesret er også møntet på de partier, som eventuelt kunne tænkes at trasker i socialdemokratiets fodspor.

PT.

EF/USA

I Kommunistisk Tidsskrift nr. 1/1979 havde vi en artikel om USA's svækkelse. I dette nummer følger vi den op med en artikel om forskydningen af styrkeforholdet mellem USA og Vesteuropa (specielt EF) og om konsekvenserne af dette.

Vesteuropas voksende styrke i konkurrencen med USA har været medvirkende årsag til den voldsomme, globale skærpelse af imperialismens almene krise i 1970'erne. For de vesteuropæiske monopolborgerskaber har denne krise samtidig skærpet nødvendigheden af at videreudvikle EF til en politisk og økonomisk-monetær union. Denne nødvendighed udspringer af behovet for udadtil at hamle op med og manøvrere i forhold til USA, til Sovjet, til 3. verdens lande og til Japan i den aktuelle handels- og valutakrig. Indadtil fører krisen til en skærpelse af mod-sætningen til arbejderklasserne gennem udviklingen af den »europæiske indkomstpølitik».

Artiklen belyser altså en af de centrale tendenser i udviklingen af klassekræfterne på verdensplan - tendensen til, at den 2. verdens lande i voksende omfang river sig løs fra USA's hegemoni og bliver en selvstændig kraft imellem supermagterne og den 3. verden.

Det økonomiske styrkeforhold.

Den vesteuropæiske del af den 2. verden er strategisk i centrum for USA's og Sovjets rivalisering om verdensherredømmet. Også i Vesteuropa kan vi registrere USA's defensiv og Sovjets offensiv. Derfor får udviklingen i Vesteuropa central betydning for vurderingen af, hvordan/hvornår/om den imperialistiske konkurrence mellem USA og Sovjet ændres fra de fredelige økonomiske og politiske virkemidler til krigens militære styrkeprøve og omfordeling.

Ændringen af styrkeforholdet mellem USA og Vesteuropa (og Japan) kan » aflæses » på mange måder. Vi har i tabel 1. forsøgt at

opstille nogle økonomiske indikatorer, der er relevante i en sammenligning. Tabellen viser dels USA, dels de største EF-lande, Vesttyskland, Frankrig, Italien og Storbritanien, dels Japan.

Hvad angår *industriproduktionen* er USAs andel af verdens samlede industriproduktion faldet kraftigt i perioden fra 1950 til 1970 - fra knap 55% til godt 41%. Samtidig har de 4 EF-lande fastholdt deres andel af verdensindustriproduktion på 25% - dette dækker imidlertid over andre forskydninger internt mellem de vesteuropæiske lande, idet Storbritanniens andel er gået 41/2 procentpoint tilbage, medens især Vesttysklands, men også Frankrig og Italiens andele er gået op. Bemærk desuden

at Japan har mere end 6-doblet sin andel af verdensindustriproduktionen.

Disse forskydninger i andelen af verdensindustriproduktionen kan aflæses på en anden måde, nemlig som forskellige vækstrater for *industriproduktionen*. Af tabellen ses at i begyndelsen af 1960'erne, fra 1960-65 var vækstraten på mellem 6 og 7% i både USA og i de »gamle» EF-lande som Vesttyskland, Frankrig og Italien. Kun Japan skilte sig klart ud med sin høje vækstrate og Storbritanien med sin lave vækstrate. I perioden 1965-70 begynder også USA at falde bagud af dansen i forhold til de gamle EF-lande.

Forskellen i vækstraterne for *industriproduktionen* kan enten skyl-

Tabel 1. Ændringen af det økonomiske styrkeforhold mellem USA og Vesteuropa/Japan.

	Andel af verdens industriproduktion i		Industriproduktio- nens vækst pr. år i		Vækst i produktiv- iteten pr. år i %		Andel af verdens eksport i	
	1950	1970	1960-65	1965-70	1960-65	1965-70	1948	1970
USA	54,6	41,4	6,2	4,3	4,8	1,5	22,0	13,6
Vesttyskland	6,6	9,8	6,4	5,7	5,0	4,8	1,3	10,9
Frankrig	4,4	4,8	6,5	6,7	5,9	6,5	3,7	5,7
Italien	2,3	3,6	6,7	8,6	5,2	6,2	1,9	4,2
Storbritanien	11,6	7,0	3,3	2,6	2,9	3,3	11,6	6,2
Japan	1,6	9,9	11,6	16,7	7,0	14,0	0,5	6,2

Kilder: Vækst i produktion og produktivitet fra SOU 1973:21, Sverige. Citeret fra KT 3/1975. Andel af verdensindustriproduktionen fra Busch, Schöler og Seelow, »Weltmarkt und Weltwährungsrisiko», side 76. Citeret fra KT 3/1975. Andel af verdenseksporten beregnet ud fra United Nations Statistical Yearbook 1977.

des at der er blevet ansat flere arbejdere eller at produktiviteten er blevet hævet, dvs. at den enkelte arbejder producerer mere på den samme tid, f.eks. i kraft af øget tempo, af ny teknologi m.v. Tallene for produktiviteten viser de samme tendenser som vækstrater for industriproduktionen: I første halvdel af 1960'erne kan USA endnu følge med, men i sidste halvdel en stærk svækkelse.

Andelen af verdensseksporten giver et fingerpeg om positionerne på verdensmarkedet. USAs andel af verdensseksporten er blevet næsten halveret, fra 22,0% til 13,6% i perioden fra 1948 til 1970. Samtidig steg de 4 største EF-landes andel fra 18,5% til 27,0%. Også her dækker tallene over indre forskyndninger mellem de vesteuropæiske lande, idet især Vesttyskland har haft stor fremgang i eksporten, medens modsat Storbritanien har haft et kraftigt fald.

Krigsalliancens afslutning.

Ved 2. verdenskrigs afslutning i 1945 skærpedes de indre modsigelser i den anti-tyske krigsalliance. Over en forholdsvis kort årrække efter krigen skete der en omgruppering af klassekræfterne på verdensplan. De to yderpoler blev på den ene side imperialismens lejr med USA i spidsen, og på den anden side den antiimperialistiske lejr, bl.a. Sovjetunionen.

I hele zonen af lande mellem USA og Sovjet kæmpedes der en hård klassekamp om, hvilken lejr det enkelte land skulle slutte sig til. USA satse hårdt på at høste frugterne af sin økonomiske overlegenhed gennem at erobre hegemoniet over de stater, der blev fastholdt i den imperialistiske lejr.

Krigen havde skabt grundlaget for USA's økonomiske overlegenhed. På det europæiske fastland havde krigen smadret størstedelen af produktionsapparatet - i Storbritanien var det udslett og forødel. I USA derimod var produktionsapparatet intakt og kapaciteten øget kraftigt. I løbet af de 10 år fra 1937 til 1947 øgede USA sin andel af den kapitalistiske verdens samlede industriproduktion fra 40% til 60%. (Benito

Scocozza, s. 71).

Allerede under forhandlingerne om efterkrigstidens alliancesystemer og internationale økonomiske forbindelser var der konflikter mellem USA og Storbritanien. USA trak det længste strå bl.a. gennem etableringen af det nye valuta-system, der blev grundlagt i 1944 i Bretton Woods - det britiske pund fik en sekundær betydning over for dollaren. (Altwater s. 46). Allerede den 8. maj 1945, kun et par dage efter krigen afslutning i Europa, standsede USA leverancerne til sine to krigspartnere Storbritanien og Sovjetunionen. Selv fartøjer på vej til Europa blev tilbagekaldt. USA havde under krigen leveret våben, ammunition, levnedsmidler og udstyr for 50 milliarder dollars - 42% heraf var gået til Storbritanien 28% til Sovjet. (Bjøl, s.80). USA markerede nu sin dominerende stilling. Krigsalliancen havde sløvet denne. Men nu var krigen ved at være ovre. For USA satte de nye omstændigheder også nye mål.

USA etablerer sit hegemoni.

Den amerikanske offensiv efter 1945 satte ind over en bred front - i Europa hovedsaglig ved hjælp af ideologiske, politiske og økonomiske midler. Men USA blev hurtigt fanget i et strategisk dilemma over for Vesteuropa. På den ene side udløste krigsafslutningen en omfattende bevægelse i arbejderklasserne i Vesteuropa for bedre levevilkår. Overalt gik kommunisterne frem ved valgene og de sad med i regeringen i flere vesteuropæiske lande. USA risikerede, at Vesteuropa rev sig løs fra det imperialistiske system - det ville betyde en kraftig indskrænkning i afsætningsmarkedet eller i alt fald en stærk svækkelse af USA's muligheder. På den anden side ville en hurtig økonomisk genrejsning af Vesteuropa svække USA's økonomiske overlegenhed og belaste den amerikanske økonomi gennem en stor vareeksport, der nødvendigvis måtte ydes på kredt i en længere periode.

I 1947 lå den samlede produktion i Vesteuropa 7% lavere end før krigen, samtidig med at befolkningen var vokset med 8%. Land-

brugsproduktionen var kun oppe på 3/4 af førkrigsniveauet. Under skuddet blev dækket gennem import fra USA. (H.E. Kastoft, s.7.)

USA havde intet andet valg, hvis det ville beholde sin hegemoni-position, end at arbejde for Vesteuropas hurtige økonomiske genrejsning - vel at mærke i USA's billede.

I marts 1947 formulerede den amerikanske præsident sin Truman-doktrin, ifølge hvilken USA ville påtage sig ledelsen af den imperialistiske lejr og overalt imodegå trusler mod denne gennem at støtte anti-kommunistiske regeringer. Denne doktrin var affødt af udviklingen både i Europa og Asien. Et britisk forsøg på at gøre pundet frit omveksleligt og derigennem fremme en friere handel i Vesteuropa var slået fejl. Det britiske imperium vaklede i Asien og i Grækenland måtte den britiske regering opgive sin støtte til undertrykkelsen af den kommunistiske opposition. USA overtog Storbritanniens rolle som imperialismens overgendarm i Europa.

MARSHALLPLANEN

Trumandoktrinen blev fulgt op af Marshallplanen, der i første omgang var et amerikansk tilsagn om at yde kredit til Europas økonomiske genrejsning. Tilsagnet blev kædet sammen med krav om samarbejde mellem de lande, der skulle modtage hjælpen. På dette grundlag afstod Sovjet og de osteuropæiske lande fra deltagelse i projektet. De ville ikke integreres i USA's nye imperialistiske arbejdsdeling. Samarbejdet mellem de 17 deltagende lande blev formaliseret gennem dannelsen af OEEC.

OEEC omfattede ved sin start i 1948 ialt 17 vesteuropæiske lande: Belgien, Danmark, Frankrig, Grækenland, Irland, Island, Italien, Luxembourg, Holland, Norge, Portugal, Schweiz, Storbritanien, Sverige, Tyrkiet, Vesttyskland (ved militære repræsentanter for de tyske zoner, der var besat af USA, Storbritanien og Frankrig), samt Østrig. I oktober 1949 blev Vesttyskland optaget som stat, og i 1959 blev Spanien optaget. Hertil kom, at USA og Canada var associerede medlemmer fra 1950. Jugo-

slavien og Finland deltog som observatorer inden for forskellige af OEEC's aktiviteter i 1950'erne. I 1961 begyndte OECD at fungere som afløser for OEEC. Den nye organisation omfattede de 18 vesteuropæiske medlemmer af OEEC samt USA og Canada. I 1964 blev Japan medlem, i 1969 Finland og i 1971 Australien.

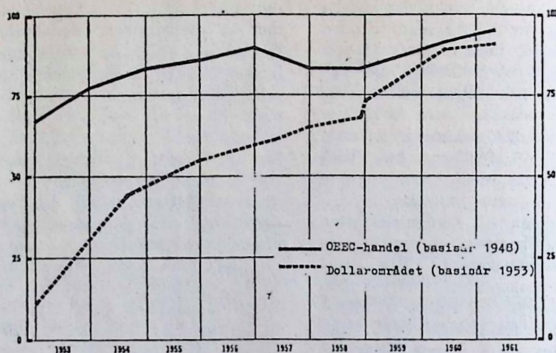
Desuden er New Zealand blevet medlem, dvs. ialt 24 medlemmer. Hertil kommer Jugoslavien som har en speciel tilknytning.

OEEC's første opgave var at udarbejde et genopbygningsprogram for en 5-års periode 1948-53 på grundlag af de enkelte landes planer og prognoser. Koordineringen omfattede bl.a. en udveksling af oplysninger om investeringsplaner for strategisk vigtige sektorer som olie- og jern- og stålindustrien. Den samlede plan forudså et underskud på handlen overfor omverdenen på over 20 milliarder dollars, som i det væsentlige skulle finansieres af USA. Alt i alt nåede hjælpen dog kun op på knap 13 milliarder dollars i perioden 1948-52. (Altvater s.30). Strategien lykkedes hurtigt i kombination med den handelsliberalisering og valutaliberalisering, der fulgte med. Allerede i 1952/53 var den totale industriproduktion i OEEC-området nået op på 150% af forkrigniveauet mod ca. 95% i 1947. (Kastoft s. 17). Samtidig gavne denne ekspansion efterspørgslen efter varer produceret i USA. Marshallhjælpen blev et godt eksempel på hvordan kapital eksport er middel til vareeksport.

Et andet vigtigt led i OEEC blev fjernelsen af handelshindringer mellem de vesteuropæiske lande indbyrdes og i forhold til USA. Disse handelshindringer var først og fremmest den statslige regulering af importen mht. mængde inden for forskellige varegrupper og mht. oprindelsesland. Dette var resultatet af den protektionistiske handelspolitik, der slog igennem i 30'ernes krise.

Af figuren fremgår hvordan handelsliberaliseringen udviklede sig frem til 1960, hvor liberaliseringsprocenten nåede op på omkring 90%. Nok så vigtigt at bemærke er, at liberaliseringen gjaldt både

Figur 1. OEEC-Landenes samlede liberaliseringsprocent i indbyrdes samhandel og overfor dollarområdet. (USA og Canada). (Fra Kastoft s. 24).

I 1949 gik man indenfor OEEC over til den systematiske liberalisering af den indbyrdes handles. Liberaliseringsprocenten blev beregnet med udgangspunkt i den samlede ikke-statslige import i 1948. I 1949 startede processen med en liberalisering på i gennemsnit 50%. I 1950 nåede man op på 68%. Herefter begyndte det at gå langsomt. Og fra 1953 blev USA og Canada inddraget i processen, således at liberaliseringsprocenten steg fra godt 10% i 1953 til knap 90% i 1960, dvs. op på næsten det samme niveau som mellem OEEC-landene indbyrdes. — Hermed var der imidlertid ikke skabt et frit marked. Liberaliseringen gjaldt kun restriktioner på mængder og oprindelsesland, derimod ikke told og andre handelshindringer.

Vesteuropa internt og, omend lidt senere, USA/Canada (dollarområdet). Landbrugsvarerne kom dig ikke rigtigt med i liberaliseringen. Det er iøvrigt nødvendigt at huske på at liberaliseringen kun angik mængder og oprindelsesland og ikke hverken toldsatser eller de forskellige såkaldt tekniske handelshindringer, der udspringer af staternes forskellige krav til teknisk standard, sundhedsforskrifter, mærkning, sikkerhed mm.

Den videre handelsliberalisering kunne ske inden for rammerne af GATT, der var en FN-organisation indrettet på globale handelspolitiske spørgsmål. Her har der i flere omgange været forhandlinger og gennemførelse af generelle toldnedsættelser og fjernelse af ikke-toldmæssige hindringer, bl.a. i Kennedyrunden 1963-67. Her nåede man ned på omkring 10% told i gennemsnit for industrivarer.

Et tredje led i OEEC drejede sig om valutaforholdene. Her skete liberaliseringen henimod fuld omvekslelighed i flere trin. I første omgang gennem dannelsen af EPU, den europæiske betalingsunion, der omfattede OEEC-landene. USA indskød grundkapitalen og fungerede

også her som garant for den vesteuropæiske genrejsning. I 1958 blev de vigtigste europæiske valutaer gjort omvekslelige. På dette tidspunkt havde OEEC reelt udspillet sin rolle. USA havde fået opfyldt to af sine internationale økonomiske mål (se KT 1/79 s.15). For det første var den internationale handel i og med Vesteuropa blevet liberaliseret. For det andet var der blevet skabt et forholdsvis stabilt valutasytem med dollaren som grundsten og fri omvekslelighed. Helt i overensstemmelse med Bretton Woods-systemet og den internationale organisation, der svarede hertil, IMF, den internationale valutafond, der først nu fik sin oprindeligt tiltænkte rolle.

OECD

USA's tredje målsætning: liberalisering af investeringer og kapitalbevægelser blev gennemført indenfor rammerne af OECD - afløseren for OEEC. OECD blev dannet i 1961 og omfattede flere lande end de vesteuropæiske, der var samlet i OEEC. Bl.a. kom USA, Canada og Japan med. Liberaliseringen af investeringer og andre kapitalbevægelser førte til at Vesteuropa blev

Præsident Kennedy formåede med sit besøg i Berlin, hvor han udtalte de berømte ord: »Ich bin ein Berliner« (jeg er berliner), at spille på Vesteuropas og sepielt Vesttysklands afhængighed af USA.

det vigtigste område for USA's private investeringer i udlandet. OECD måtte også ses som USA's modsvar mod de vesteuropæiske bestræbelser på markedsintegration via dannelsen af EF og EFTA i sidste halvdel af 50'erne. USA's mulighed for direkte investeringer gjorde at de amerikanske selskaber fortsat kunne operere i Vesteuropa, bl.a. ved at bygge fabrikker eller overtage dominerende aktieposter. Samtidig markerer OECD's dannelsen, at USA havde fået skabt sig nogle stærke konkurrenter i Vesteuropa. De vesteuropæiske lande havde styrket deres betalingsbalancestilling overfor USA. I 1959 råde Vesteuropa over lige så store guld- og valutareserver som USA, omkring 20 milliarder dollars hver. (B.D. Nielsen s. 46 - se tabellen). Dette fik videre perspektiver udover forholdet mellem USA og Vesteuropa. De vesteuropæiske lande kunne begynde at konkurrere med USA i den 3. verden, både gennem vareeksport og kapitaleksport. Hvad havde USA så opnået i disse første 15 år efter krigen? USA havde konsolideret den imperialistiske lejr under sit eget hegemoni. På det økonomiske område gennem ekspansion af verdensmarkedet i sit eget billede af gnitrrende dollars. Samtidig var dette forbundet med både politiske og militære midler når de økonomiske ikke rakte langt nok. USA's Marshallhjælp blev gjort betinget af at de vesteuropæiske lande fulgte den handelsblokade som USA fra 1947 indledte mod de socialistiske lande. Også i forbindelse med den interne udvikling lagde USA pres på de vesteuro-

pæiske regeringer. Marshall, den amerikanske udenrigsminister gjorde hjælpen til Italien betinget af at kommunisterne ikke kom til magten.

Hertil kom at USA gennem dannelsen af NATO fik knyttet de vesteuropæiske landes militær til USA's globale strategi for at inddæmme de socialistiske lande.

Endvidere var det lykkedes USA at få åbnet de tidligere europæiske kolonier for amerikansk indflydelse gennem afkoloniseringen, der i 50'erne var koncentreret i Asien og 60'erne i Afrika. USA kunne ret omkostningsfrit polere sit image og støtte en lang række nationale og anti-koloniale bevægelser, der rettede sig mod de gamle kolonimagter. I ly heraf trængte USA så ind - nøjagtig som vi idag ser den historiske parallel med Sovjetunionens fremtrængen i ly af nationale og anti-amerikanske bevægelser.

Modgående tendenser:

Vesteuropæiske integrationsbestræbelser.

Den vesteuropæiske integration har

Tabel 2. USA's private investeringer i udlandet.

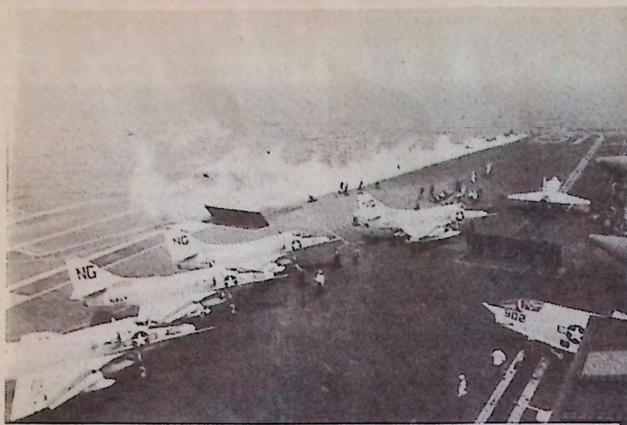
	1960 mia S	1970 mia S	Årl. vækst
Vesteuropa	6,691	30,714	16,5 %
Latin-Amerika	7,481	13,528	5,8 %
Canada	11,179	25,784	8,7 %
Afrika	0,639	3,086	17,1 %
Ovrigt	5,843	20,919	13,6 %
Hele verden	31,833	94,031	11,4 %

Kilde: US News and World Report. Citeret efter KT 3/1975.

fulgt den mindste modstands vej, dvs. en integration der mest muligt var i overensstemmelse med USA's mål, at skabe et frit afsætnings- og investeringsområde for amerikansk kapital.

Kul- og stål-fællesskabet og Euratom (Det europæiske atomfællesskab) var to mislykkede forsøg på at ville danne en overnational stat i forbindelse med og som forudsætning for vesteuropas økonomiske genrejsning.

Efter krigen blev distributionen af kul- og mineudstyr frigjort fra den direkte militære kontrol. I stedet dannedes en ny institution, Den europæiske Kulorganisation, der fremlagde produktionsplaner og mål. Den engelske og franske kulindustri blev nationaliseret, medens den i det tyske Ruhrdistrikt kom under de allieredes kontrol. Kulproduktionen sted hurtigt. Som led i den nye organisering af markedet blev det europæiske Kul- og stål-fællesskab (EKSF) dannet i 1951. Vesttyskland var blevet oprettet som stat i 1949 og det franske monopolborgerskab udnyttede situationen til at sikre sig en form for kontrol med den tyske sværindustri og med kulminerne i Ruhr-Saarområdet og med jernmalmen i Lorraine. EKSF blev samtidig europafederalisternes første flagskib med stærke overnationale beføjelser mht. kontrol af produktionen, priser, investeringer og udenrigshandel på kul og stålområdet. Hertil kom parallelinstanser som en rådgivende parlamentarisk forsamling og en domstol. Udover Frankrig og Vesttyskland deltog Belgien, Holland, Luxemburg og Italien. Frem til 1957 var der tilstrækkelig stærk efterspørgsel til at alle kul, der blev produceret og udbudt til en fast maksimumpris blev solgt. Men samtidig voksede olie-

USA er ikke længere den altdominerende supermagt, som den voksede op til at blive efter 2. verdenskrig. Først og fremmest Sovjetunionen konkurrerer med USA, men også Vesteuropa øger sin uafhængighed af USA.

importen fra Mellemøsten, hvor de store amerikanske olieselskaber havde vundet indpas efter afviklingen af den fransk/britiske dominans i området. I 1957 vendte billedet for kulafsetningen. Efter en kraftig overproduktionskrise blev det nu EKSF's opgave at gennemføre en kraftig nedskæring i kulproduktionen gennem nedlægning af kulminer.

Euratom

Efter et mislykket forsøg på at danne en Europahær kom der midt i 50'erne igen gang i integrationsforhandlingerne. Det skruppede hurtigt ind til Euratom og til fællesmarkedet (kalder vi for nemheds skyld for EF allerede fra dette tidspunkt). Europaføderalisterne havde ikke regnet med, at olien ville afløse kullene, i stedet havde man satset på atomenergien. Euratom var fra føderalisternes side ment som led i skabelse af en strategisk uafhængighed af USA, men dette blev forpurret gennem USA's offensiv i form af »Atoms for Peace» programmet efter 1953. Programmet omfattede internationale konferencer, uddannelsesprogrammer og leverancer af forsøgsreaktorer.

Herigennem fik USA gennem sin kontrol over teknologi og brændselskredsløb effektivt knæsat USA's dominans på området. USA støttede Euratomprogrammet og lovede forsyninger af reaktorer,

brændsel mm. dog på den betingelse, at det kun drejede sig om den fredelige udnyttelse. Dermed fik USA blokeret for en selvstændig europæisk atomindustri, idet Frankrig krævede at kunne producere atombomber selv. Dette blev Euratoms fallit. Samtidig viste den under hvilke betingelser det var muligt at integrere Vesteuropa i 50'erne og 60'erne: den mindste modstands vej dvs. følge USA's betingelser. Alternativet hertil ville være en åben udfordring af det amerikanske hegemoni. Den åbne udfordring blev det franske monopolborgerskabs linie og skabte en lang række kriser både i EF og NATO.

EF og EFTA

EF/udsprang af forhandlinger i OEEC om at gå videre i handelsliberaliseringen gennem indførelse af en toldunion. I OEEC havde man ophevet de begrænsninger i handlen der var forårsaget af mændemæssige og valutamæssige begrænsninger. I stedet blev den statslige kontrol med udenrigshandlen opnået gennem regulering af toldsatserne. Dette skulle ophæves i EF gennem dannelse af et frit marked for varer, tjenesteydelser, kapital og arbejdskraft. Desuden skulle konkurrencebetingelserne (ikke-toldmæssige hindringer) fjernes gennem harmonisering af de nationale love. Hertil kom fælles transportpolitik

og koordinering af den økonomiske politik. Og til forskel fra OEEC-aftalerne skulle også landbrugsvarerne med under toldunionen, dog med landbrugsordninger, der skulle sikre en langsom afvikling af de små landbrug uden for stor modstand blandt småbønderne.

Det britiske monopolborgerskab ønskede ikke at deltage i EF. Det havde stadig betydelige økonomiske interesser at forsvare i sit imperium selv om det havde fået navneforandring til Commonwealth. Desuden forsøgte Storbritanien stadig at etablere sig som nr. 2 i den imperialistiske lejr efter den amerikanske førergendarm.

Commonwealth blev dannet i forbindelse med afviklingen af det britiske kolonirige. Canada, Australien, New Zealand og Sydafrika var alle blevet selvstændige før 1. verdenskrig, men havde bevaret særlige relationer til Storbritanien. I 1947 blev disse stater i forbindelse med Indiens og Pakistans uafhængighed medlemmer i den nye institution, Commonwealth, der efterhånden i takt med afviklingen af det britiske koloniimperium fik næsten alle tidligere britiske kolonier som medlemmer. I 1973 omfattede Commonwealth udover Storbritanien og dets forskellige afhængige områder, protektorater mm., også 32 uafhængige stater, fremfor alt i den 3. verden. Storbritanien har herigennem forsøgt at fastholde de økonomiske fordele fra kolonitiden under nye politiske former, bl.a. gennem en lang række aftaler og samarbejdsorganer. Disse neokoloniale bånd indenfor Commonwealth er blevet ændret med årene, således at Storbritanien stadig svækkes.

Storbritanien forsøgte sig med et modtræk til EF-planerne: Det foreslog dannelse af et frihandelsområde mellem OEEC-landene, dog kun for industrivarer. Dvs. ophævelse af tolden imellem OEEC-landene for industrivarer produceret indenfor området, men uden ydre toldmur. En sådan løsning ville bl.a. betyde at Storbritanien kunne bevare sin billige fødevarieimport fra Commonwealthlandene.

Resultatet blev en splittelse i den europæiske markedsintegration. EF

blev dannet i 1957 (Romtraktaten) af de seks lande, der også havde været med i KUL- og stålunionen. EFTA blev dannet i 1959 af Storbritannien, de nordiske lande, Østrig, Schweiz og Portugal.

USA holdt på EF. De mulige trusler mod USA's positioner der kunne komme herfra blev fjernet. Dels gennem GATT-forhandlingerne, der førte til generelle toldreduktioner op gennem 1960'erne. Dels gennem OECD, der førte til at amerikanske firmaer kunne investere i de vesteuropæiske lande, også inden for EF-området. USA støttede ikke Storbritanniens krampagtige forsøg på at bevare fortidens storhed - istedet pressede USA igennem at Storbritannien søgte om medlemsskab af EF i 1961.

Vi skal ikke her gennemgå de utallige kriser i EF's udvikling, men kun give en oversigt over hovedtendenserne.

Frem til 1968 blev de indre toldmure afviklet, og det fælles marked var en realitet. Landbrugsordningerne blev gennemført. Men den videre integration skete der intet ved. Frankrig blokerede for Storbritanniens indtræden, samtidig med at de franske tanker om strategisk uafhængighed af USA ikke vandt genklang i Italien og Vesttyskland. USA satsede på at imødegå den franske strategi gennem at spille på de forskellige modsætninger mellem de europæiske monopolborgerskaber. Til dette formål blev Vesttyskland en allieret, der samtidig voksede frem til at blive den økonomisk dominerende magt i EF. Først efter 1968 gik der hul på denne knude. Udadtil kom begrundelsen for forstærket integration i kraft af valutakrisen i 1968, der for alvor antydede at EF-området var blevet en hård økonomisk konkurrent for USA. Krisen i Frankrig i maj 1968 tjente på samme måde som en påmindelse om det franske borgerskabs indre svagheder. Storbritannien havde taget forskud på valutakrisen i 1967 og var for alvor begyndt at miste positioner inden for sit Commonwealth, hvor flere lande begyndte direkte forhandlinger med EF om handelsaftaler mm. Alt i alt ændredes styrkeforholdene mellem de imperialistiske stater og presset øge-

Tabel 3. Gennemsnitlig årlig vækstrate i »Output per man«: (produktion pr. beskæftiget) opdelt efter sektorer for tidsrummet 1950-60.

Land	Landbrug	Industri	Øvrige	I alt
Frankrig	5,5	4,0	2,0	3,9
Vesttyskland	5,9	5,7	2,7	5,3
Italien	4,1	5,0	1,5	4,1
Storbritannien	4,1	2,1	1,6	1,9
USA	4,4	2,2	1,2	2,1

Tabellen viser hvorledes USA og Storbritannien i perioden 1950 til 1960 havde en lavere gennemsnitlig produktivitetsvækst indenfor økonomien, end de tre gamle EF-lande havde. Denne forskel i produktivitetsvækst gjorde sig især gældende indenfor industriktoren, medens den var mindre markant inden for landbrugssektoren og sektoren for øvrige erhverv (tjenesteydelser m.m.).

Kilde: Angus Maddison: *Economics Growth in the West, Comparative experience in Europe and North America*, New York/London 1964. Gengivet efter Neuss: *Imperialismen og det kapitalistiske verdensmarked*, side 210.

des for at få gennemført den europæiske integration. I 1973 blev Storbritannien, Irland og Danmark optaget i EF. Det skete på tærsklen til den voldsomme uddybning af den krise, der blev indvarslet i 1968.

Vi skal ikke her komme med en selvstændig redegørelse for de dybere økonomiske baggrunde bag de forskydninger, der er sket mellem de kapitalistiske stater, men kun henvise til den korte opsummering af tendenserne, som indledte artiklen:

USAs andel af verdens samlede industriproduktion falder fra 55% til 41% og især Vesttysklands, men også Frankrigs og Italiens (og selvfølgelig Japans) andele stiger. Bag de forskellige vækstrater i industriproduktionen ligger der bl.a. forskellen i produktivitetsudviklingen. I tabel 3 er der lavet en opstilling over produktivitetsudvikling i 1950'erne. Her ligger både USA og Storbritannien bagest i feltet, især indenfor industriproduktionen, medens Vesttyskland, Frankrig og Italien har stor vækst i produktiviteten. I tabel 1 ovenfor så vi, hvorledes disse tendenser fortsatte også i 1960'erne, specielt i perioden fra 1965-70 hvor væksten i produktiviteten for Vesttysklands vedkommende var 3 gange større end USAs, for Frankrig og Italien mere end 4 gange større end USAs.

På verdensmarkedet faldt USAs andel af eksporten fra 22% til 14% i perioden 1948 til 1970. Samtidig steg de store EF-landes andel. Disse tendenser er også fortsat i 1970'erne, således at Vesttysklands andel af verdenseksporten i 1976 var på

10,3% og dermed næsten lige så stor som USAs på 11,5%.

Den amerikanske kapitalismes relative overlegenhed i årene efter krigen hang sammen med den større produktivitet, der igen var udtryk for kapitalens højere grad af koncentration og centralisering samt det teknologiske forspring. USA's svaghed hang sammen med hegemonistillingen. Nødvendigheden af at varetage det samlede imperialistiske systems strategiske interesser svækkede konkurrencedygtigheden over for de andre imperialistiske stater. De strategiske interesser førte til en svækkelse af de produktive sektorer i økonomien p.g.a. krigsproduktion, og belastede kraftigt betalingsbalancen (pga. krige og troppeudstationeringer). I KT nr. 1, 1979 er der en gennemgang af økonomien bag USA's hegemoniopbygning og den senere svækkelse.

EF og OECD skabte de markeds-mæssige betingelser for en tilsvarende koncentration og centralisering af kapital i Vesteuropa. I første omgang uden hjælp fra en overnational stat, men det blev dog et voksende krav, bl.a. for at kunne hamle op med den teknologiske udfordring fra de amerikanske selskaber, der nød godt af den amerikanske stats omfattende direkte og indirekte støtte på dette felt hvilket bl.a. hang sammen med krigsproduktionen. Det styrkede også de vesteuropæiske monopolborgerskaber at genrejsningen nok var afhængig af amerikansk teknologi i første omgang, men dette førte sammen med andre forhold til den store produktivitetsforøgelse. For Vest-

Ingen vaccine kan standse den tilbagegang, som USA også var inde i under præsident Ford.

tysklands vedkommende til en efterkrigsstart med helt nyt produktionsapparat. Hertil kom så de færre strategiske udgifter til militær og lignende.

Ændrede styrkeforhold: 70'ernes internationale krise og konfrontationer.

Vi vil i det følgende behandle nogle af de kriser og konfrontationer, der har været siden 1968 i forholdet mellem USA og Vesteuropa/EF: Valutakrise, oliekrise og handelskrise. Ingen af disse kriser er resultat af nogle tilfældige eller konspiratoriske beslutninger hos denne eller hin præsident, olie-sheik, EF-kommisionær eller partileder. Alle kriser og konfrontationer genspejler de ændrede internationale styrkeforhold og tendenser, dvs. USA's defensiv, Vesteuropa og Japans voksende uafhængighed af USA, Sovjets globale offensiv samt den 3. verdenslands og folks kamp mod imperialismen og hegemonisme. — Disse tendenser kan aflæses på mange måder. En af dem er at følge udviklingen i stålproduktionen, der stadig er en nøglesektor for en alsidig og moderne industriproduktion.

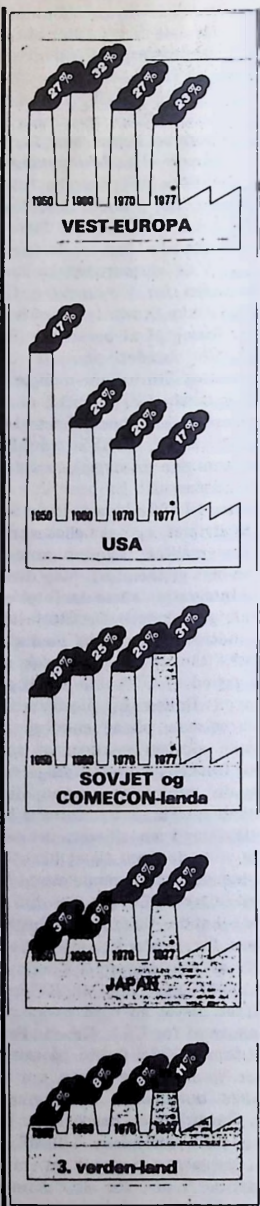
Valutakriserne.

Allerede i 1944 endnu inden krigen var afsluttet fastlagde en række af de kapitalistiske stater, der

var med i den anti-fascistiske alliance, rammerne for efterkrigstidens valutasytem gennem oprettelsen af IMF, den internationale valutafond. Hovedformålet var at lette den internationale handel, gennem fri valutaomvekselighed, og faste kurser. Systemet blev baseret på dollaren og dennes tilknytning til guld - dollar kunne byttes med guld til en fast pris. (Se KT 1/79). Systemet blev sat gradvis iværk gennem regionalt samarbejde, jvf. OEEC i Vesteuropa som første led. Systemet fungerede så længe USA var så ubetinget økonomisk dominerende, men op gennem 60'erne voksede USA's betalingsbalanceunderskud kraftigt. Det blev finansieret gennem trykning af stadig flere dollars, der efterhånden blev opsamlet i de lande, der havde overskud på betalingsbalancen. Jvf. tabellen, der dels viser at Vesteuropa akkumulerede stadig større andele af den internationale likviditet, dels viser hvorledes den internationale likviditet ekspanderede i perioden fra 1959 til 1971.

Grundlaget for at dollaren kunne forblive i sin position som nøgervaluta var at den forblev ombyttelig med guld. I slutningen af 60'erne skete det i stadig større omfang at de vesteuropæiske overskudslande ombyttede deres dollars med guld, bl.a. skete det for Frankrigs vedkommende. Frankrig ønskede ikke gennem fortsat dollarmob-

Figur: 2. Stålproduktionen i efterkrigstiden. Relativ fordeling.

Kilde: Det internationale Jern- og Stålinstitut (diagrammet er en faksimile af et diagram i Time Magazine 16.10.1978).

Figuren viser den relative fordeling af stålproduktionen i 1950, i 1962, i 1970 og i 1977 imellem Vesteuropa, USA, Sovjet/Comecon, Japan og 3. verden. Stålproduktionen er en nøglesektor for udviklingen af en alsidig og moderne industriproduktion. Figuren viser, hvordan USA fra næsten at producere halvdelen af verdens stål i 1950, nu i 1977 producerer mindre end en femtedel. Sovjet/Comecon har forøget sin andel af verdens stålproduktion fra en femtedel i 1950 til 1/3 i 1977. Vesteuropa har i perioden haft et mindre fald i andelen af stålproduktionen, der nu er en del mindre end produktionen i Sovjet/Østeuropa. Både Japan og den 3. verden har haft en kraftig forøgelse. Japan fra 3% til 15% og 3. verden fra 2% til 11%.

ning at finansiere amerikanske selskabers investeringer i fransk industri.

I 1960'erne gik amerikanske selskaber med filialer i Vesteuropa i stadig højere grad over til at finansiere nye investeringer vha låntagning i Vesteuropa f.eks. gennem salg af obligationer på eurodollarmarkedet. I 1968 blev mere end 50% af USAs investeringer i Vesteuropa finansieret på denne måde. (jvf. KT 1/1979 s. 26 og Mandel s. 83-86).

Guldudstrømningen fra USA gjorde systemet uholdbart, og man forsøgte ved forskellige narrestreger såsom de særlige trækningsrettigheder (SDR) i IMF at udsætte problemets løsning, som lå i at USA kunne finansiere sine udlandsudgifter (dvs. betalingsbalanceunderskuddet), lige fra Vietnamkrig til investeringer i fransk industri, ved hjælp af den roterende dollarpresse. I 1968 udløstes den første krise i forbindelse med majstrejkerne i Frankrig. Oveni kom en yderligere forskydning af de økonomiske styrkeforhold blandt de vesteuropæiske lande der førte Vesttyskland endnu stærkere frem. I 1971 ophævede USA guldindløseligheden. Siden da har der været en stadig kamp mellem USA og Vesteuropa/Japan om udformningen af et nyt valutasystem. Og siden da har den forskellige udvikling i de økonomiske styrkeforhold reguleret sig i form af stadige valutakursændringer gennem systemet med flydende valutakurser. Ned med dollaren og op med vesttyske

Table 4. Den internationale likviditets tørrelse, dens bestanddele og fordeling på visse lande. I milliarder dollars ved årets udgang.

	1959	1961	1963	1965	1967	1969	1970	1971 1. kv.
Guld	37,9	38,9	40,2	41,9	39,5	39,1	37,2	36,9
SDR's	—	—	—	—	—	—	3,1	5,8
Reservestilling i IMF	3,3	4,2	3,9	5,4	5,7	6,7	7,7	7,3
Valuta	16,5	19,5	22,3	23,4	28,6	31,1	43,9	48,7
I alt	57,6	62,6	66,6	70,7	73,9	76,9	91,9	98,7
Heraf i USA	21,5	18,8	16,8	15,5	14,8	16,9	14,5	14,3
Heraf i UK	2,8	3,3	3,1	3,0	2,7	2,5	2,8	3,3
Heraf i EEC og EFTA (bortset fra UK og Portugal) ..	16,2	23,0	26,1	29,9	32,9	28,3	38,5	42,0

Anm.: For at undgå dobbeltregninger inkluderer tallene for guldbeholdningerne ikke beholdningerne i de internationale finansielle institutioner.

Kilde: International Financial Statistics, juli 1971, s. 18. Gengivet efter B. D. Nielsen: Internationale Forhold, s. 46.

Den internationale likviditet er en samlet betegnelse for de internationale betalingsmidler, der består af guld, SDR's, reservestilling i IMF og af reservevaluta, først og fremmest af amerikanske dollars. Forøgelsen af den internationale likviditet i perioden 1959 til 1971 skete først og fremmest som en forøgelse af valutaposten, dvs. især dollars. Valutaposten øgedes fra 16,5 milliarder dollars til 48,7 milliarder dollars. Efterhånden som de vesteuropæiske lande fik et betalingsbalanceoverskud over for USA begyndte disse lande at få store valutareserver. Tabellen viser at EF og EFTA (minus Storbritanien og Portugal) forøgede sin internationale likviditet fra 16,2 milliarder dollars i 1959 til 42,0 milliarder dollars i 1971, 1. kvartal, medens USA i samme periode havde faldende international likviditet. — Disse tendenser er blevet voldsomt forstærket i 1970'erne. I 1977 var den internationale likviditet nået op på 315 milliarder dollars, heraf 240 milliarder i reservevaluta, hovedsaglig dollars. (Taloplysninger fra Nationalbankens årsberetning 1977 s. 23). Den kraftige forøgelsen skyldtes bl.a. USA's fortsatte betalingsbalanceunderskud, der i 1977 nåede op på knap 20 milliarder dollars. Af den internationale likviditet havde alene de 9 EF-lande valutareserver på 105 milliarder dollars i marts 1978 (Iflg. Europa nr. 7/1978 s. 12).

mark (og med den japanske yen). De indre valutakursændringer fik også stor betydning for EF-samarbejdet. Det svækker handelen i almindelighed og specielt handlen med landbrugsvarer, der finder sted efter særlige ordninger for at garantere ro på småbondefronten, dvs. gør det muligt for monopolborger-skaberne at køre en salamatik i nedlægningen af små landbrug uden at drive bønderne i armene på arbejderklassen. Oven i landbrugsordningerne nu, pga. kursudsvingene kom de monetære udligningsbeløb, der er en stadig kilde til indre strid i EF.

I 1960'erne blev den fælles landbrugspolitik EF's flagkib pga. den hurtige og effektive integration. En forudsætning for det fælles marked for landbrugsprodukter var imidlertid at valutaerne lå fast i forhold til hinanden. Valutekrisen og systemet med flydende kurser blev opfattet som kortvarige forstyrrelser. Der blev derfor i 1971 indført et system med monetære udlig-

ningsbeløb til neutralisering af kursudsvingene. I et devaluerende EF-land ydes der tilskud til import af landbrugsvarer, og der opkræves afgifter af eksport. Modsat ydes der i et revaluerende EF-land tilskud til eksporten, og der opkræves afgift på importen. Systemet har fremmet de indre modsætninger i EF mellem devaluerende og revaluerende lande mellem lande, der er nettoeksportører af landbrugsvarer som Danmark, og lande, der er nettoimportører som Storbritanien.

F.eks. ønsker Danmark en afskaffelse af systemet med monetære udligningsbeløb, der idag virker som skat på landbrugssektoren til Storbritanien, medens systemet virker som subsidie til Storbritanniens import af landbrugsvarer (for en nærmere forklaring se CLS, s. 177 ff og Danmark i EF nr. 4: Landbrugspolitikken).

Som for nævnt er EF verdens største handelsblok. I 1976 var verdenseksporten på knap 1000 milliarder. Heraf var EF's samlede

Krigen i Vietnam kostede USA dyrt, både politisk og økonomisk. Her demonstreres der i Washington mod den amerikanske krigsførelse i Vietnam.

handel (import og eksport) over for ikke-EF-lande på 333 milliarder dollars, USAs på 232 og Japans på 132. Hertil kommer så den interne EF-handel, der også berøres af valutakurssvingningerne, på 300 milliarder dollars (Europa nr. 4/1978 s. 26).

Alt i alt skulle der være grundlag nok, økonomisk set, for at skabe en EF-valuta. Dette har der da også været stadige bestræbelser på lige siden 1968. Barreplanen fra 1969 om økonomisk og monetær union. Werner-rapporten fra 1970 og senest Roy Jenkins planer fra 1978. Hidtil er de ambitiøse planer mislykkedes, hovedsaglig pga. modsætningen mellem overskudsstaterne som Vesttyskland og Holland og underskudsstater som Danmark og Frankrig. Overskudsstaterne ønsker at opnå mere end ret til at finansiere underskud, de vil have hånd i hank med den økonomiske politik i underskudsstaterne. Dertil kommer, at skabelse af en EF-valuta, der kan tjene som international reservevaluta, vil være en udfordring til det amerikanske hegemoni idet en EF-valuta vil svække dollaren afgørende. Overfor dette er USAs pressionsmuligheder stort set begrænset til trusler om at trække sine tropper i Vesteuropa tilbage, samt unddrage Vesteuropa den amerikanske atomparaply »beskyttelse» overfor sovjetisk aggression. En EF-valuta kan føre til en

ny krise i forholdet mellem USA og EF af samme type som i 1973-74, hvor den amerikanske udenrigsminister Kissinger forsøgte at knytte de politiske, de økonomiske og de militære forbindelser sammen i et Atlantisk Charter, der skulle bekræfte USAs overherredømme. EF-staterne afviste den direkte sammenkædning af militære og politisk/økonomiske spørgsmål. I stedet vedtog EF-staterne selv den »europæiske identitetserklæring» og indenfor NATO en principerklæring sammen med USA og Canada. I de to erklæringer var der imidlertid en klar sammenkædning, jvf. erklæringen om den europæiske identitet afsnit I, pkt. 8:

»De Ni, der har fredens bevarelse som et af deres væsentlige mål, vil aldrig nå dette, hvis de forsummer deres egen sikkerhed. De af dem, der er medlemmer af Den atlantiske Alliance, er af den opfattelse, at der ikke for tiden er noget alternativ til den sikkerhed, som De forenede Staters kernevåben og tilstedeværelse af de nordamerikanske styrker i Europa frembyder, og de er enige om, at Europa, i betragtning af at det militært er relativt sårbart, bør overholde sine forpligtelser og til stadighed søge at råde over et tilstrækkeligt forsvar, hvis det ønsker at bevare sin uafhængighed.»

(Danmark i EF nr. 3: Europæis-

ke politisk samarbejde, s. 28, hvor hele erklæringen er aftrykt).

I NATO's principerklæring er der en mere direkte sammenkædning: »I forbindelse med den voksende økonomiske konkurrence mellem Europa og USA erklærer udenrigsministrene fra NATO-landene at »...de ønsker...at sikre, at deres grundliggende sikkerhedspolitiske forbindelser støttes af et harmonisk politisk og økonomisk forhold. De vil især arbejde på at fjerne kilderne til konflikt mellem deres økonomiske politik og på at opmuntre til økonomisk samarbejde med hinanden».

(Citeret fra B. Scocozza s. 179, der i dette afsnit af sin bog s. 174-81 redegør for modsætningerne mellem USA og Vesteuropa på det politiske og militære plan).

Siden 1971, da USA gik fra guldet, har der været et valutasarbejde centreret omkring den vesttyske mark: slangesamarbejdet. Med den vesttyske forbundsbank som garant har de deltagende stater haft en ramme for valutakursudsving på 2 1/4%. For øjeblikket deltager Vesttyskland, Belgien, Holland, Luxembourg og Danmark. Desuden er ikke-EF-landet Norge med. Herudover har Storbritanien, Irland, Frankrig, Italien og Sverige været inde og vende. Forklaringen på det mislykkede valutasarbejde spænder over mange forhold, forskellig udvikling i produktivitet, lønniveau, vækstrate, inflation mm mellem de forskellige lande.

Hertil kommer, at det er tvivlsomt, i hvor høj grad det er muligt at regulere udenrigshandlen ved hjælp af valutaintervention i betragtning af de mange multinationale concerners opbygning med underleverandører i forskellige lande, dvs. en produktions- og handelsstruktur, der ikke lader sig rokke af valutakursændringer eller fastholdelse af en valutakurs gennem støtteopkøb. Hvis f.eks. en dansk elektronikfabrik har lagt sin produktion til rette ud fra en import af arbejdskraftkrævende delkomponenter fra en filial i Sydøst-

asien, så vil en devaluering næppe have særlig stor indflydelse på dette firmas import, dvs. en devaluering vil i dette tilfælde ikke føre til at importudgiften falder, men tværtimod til en stigning, hvis den samme mængde importeres.

EMS.

I løbet af 1977 og begyndelsen af 1978 trak det op til endnu et forsøg på at stabilisere EF-staternes valutaforhold. Det hang sammen med, at de flydende valutaer i stigende grad skabte problemer på EF's interne marked. Udtil svækkedes EF over for USA, fordi dollarens fald styrkede USA's konkurrenceevne over Vesteuropa, både i handlen mellem USA og Vesteuropa og i konkurrencen imellem dem i den 3. verden. Især har dollarfaldet presset kursen på D-mark op. Hertil kom at USA i 1977 havde et rekordstort underskud på betalingsbalancen på omkring 18 milliarder dollars, der fortsat opsamledes i bl.a. de vesteuropæiske overskudslande. Vesttyskland har haft en nøglestilling for den videre europæiske integration på det økonomiske felt. Samtidig har Vesttyskland været USA's stærkeste allierede i Vesteuropa bl.a. pga. NATO-bindingen. Det er inden for denne modsætning at det vesttyske monopolborgerskab handler: økonomisk i stærk modsætning til USA (de to landes andel af verdens udenrigshandel er nogenlunde lige stor), men militærstrate-

gisk helt afhængig af USA's atomraketparaply og amerikanske tropper i Vesttyskland. På EF-topmodet i Bremen i juli 1978 blev principperne i det Europæiske Monetære System (EMS) fastlagt. I praksis er systemet en videreudvikling af slangesamarbejdet. Det omfatter flere lande, hele EF bortset fra Storbritannien. Der er indført en ny europæisk valutaenhed der skal anvendes i EF's interne valutainterventioner. Dette vil fjerne dollarens indflydelse på det interne europæiske marked. Der skal fra 1981 oprettes en europæisk monetær fond på grundlag af de enkelte EF-staters deponeringer af dollars mm. Strategien er at starte med EF's interne marked og der fortrænge dollaren som reservevaluta. Derefter at centralisere denne funktion gennem den ny fonds overnationale myndighed. Og så er der muligheder for at den ny valutaenhed, ECU, kan blive international reservevaluta. Muligheden for dette hænger sammen med hvordan udviklingen bliver inden for OPEC, der også har problemer med dollaren. Bl.a. fordi oliepriserne fastsættes i dollar, trods det at hovedparten af olien går til Japan og Vesteuropa. Her er dollaren altså blevet et kraftigt fordyrende og forstyrrende mellemled for både den 2. og den 3. verden. — Selv om der altså er stærke økonomiske interesser bag udvikling af EMS, så er der også stærke indre modsætninger i EF. Allerede i opstarten er EMS blevet forhalet

Tabel 5. EF-landenes afhængighed af energi importeret fra lande udenfor EF.

	1962	1973
Vesttyskland . . . pct.	17,7	55,0
Frankrig	44,3	78,0
Italien	68,1	83,4
Holland	58,6	6,0
Belgien	40,9	86,8
Luxembourg	99,5	99,6
Storbritannien	22,8	48,4
Irland	54,8	81,7
Danmark	94,2	99,5
EF	34,0	61,5

Kilde: Danmark i EF, nr. 21: **ENERGIPOLITIK.**

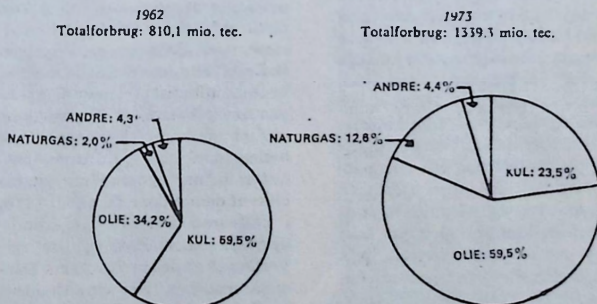
Tabellen viser, hvordan EF-landene er blevet stadig mere afhængige af energiimport fra lande udenfor EF. I 1950 blev 18% af energiforbruget dækket ved import (ifølge en anden kilde end tabellen, Lucas' bog s. 28), i 1962 var det 34%, og i 1973 var det 62%. Bag dette gennemsnit har der været en generel tendens til større importafhængighed for alle EF-lande bortset fra Holland, der p.g.a. store naturgasfund er blevet næsten selvforsynende.

pga. fransk-tyske stridigheder om landbrugsordningernes udformning i forbindelse med det nye system. Men nu er EMS-systemet kommet igang.

OLIEkrisen.

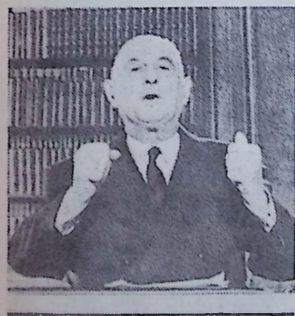
Oliekrisen er et andet vigtigt knudepunkt i sammenstødet mellem de forskellige klassekræfter på verdensplan. Valutakrisen efter 1968 markerede tendensen til forskydning af

Figur 3. Energiforbruget i EF fordelt på primære brændselsformer.

Kilde: Danmark i EF nr. 21: **ENERGIPOLITIK.**

Figuren viser, hvordan olien erstattede kul som den dominerende energikilde i EF i perioden fra 1962 til 1973. Samtidig steg naturgassens andel af energiforsyningen, medens kernekraften knap nok bemærkes.

Også mens general de Gaulle var Frankrigs præsident, markerede Frankrig sin afstandtagen fra at blive underlagt amerikansk dominans.

styrkeforholdet mellem USA og Vesteuropa. Olieprisforhøjelserne i 1973 forstærkede denne krise og markerede samtidig styrken hos de fremvoksende borgerskaber i den 3. verden, fremfor alt i Mellemøsten.

Tablet 6. Import af energi i procent af energiforbruget.

	1972
USA	5,9 13,6
Vesteuropa 1958: 24%	33,4 65,2
Japan	42,9 90,4

Kilde: Danmark i EF nr. 21: ENERGI-
POLITIK.

Tabellen viser, hvordan Japan er blevet næsten fuldstændig afhængig af energiimport i løbet af perioden 1960 til 1972. Samme tendens gør sig gældende for Vesteuropa, der dog kun når op på at importere 65% af energiforbruget mod Japans 90%. USA er langt mindre afhængig af energiimport. I 1972 var importen kun på 13,6% af forbruget. Denne andel er imidlertid steget kraftigt de senere år.

USA's dominans over Vesteuropa på olieområdet blev resultatet af flere forhold. For det første førte USA's Marshallplan til at Vesteuropa blev åbnet som marked for de store amerikanske olieselskaber. For det andet var den amerikanske statsmagt bølgebrøder for disse store selskabers indtrængen i Mellemøsten, bl.a. ved at USA ved flere lejligheder dækkede sig ind bag den fremvoksende nationale og anti-koloniale bevægelse, der var vendt mod Frankrig og Storbritanien. Dette var USA begyndt på allerede i 30'erne, men nu kom der rigtig skred i tingene. Op gennem 50'erne led to gamle kolonimagter adskillige nederlag i Mellemøsten. Først i Iran 1951-53, så Ægypten 1956, så ved Golfen og sidst 1957, Iraq 1958 og sidst i Algerie 1962. For det tredje fordi den vesteuropæiske energipolitik slog helt fejl. Successen med kullene i Kul- og stålunionen faldt sammen og atomenergien blev ikke nogen succes med Euratom pga. splittelsen mellem de vesteuropæiske monopolborgerskaber. EF-landenes selvforsyningsgrad faldt kraftigt. For de oprindelige EF-lande fra 82% i 1950 til 36% i 1973. (Beregnet ud fra Lucas s. 28 og

Dk i EF: Energipolitik s. 3), fra 66% i 1962 til 38,5% i 1973. (se tabellen).

USA satte derimod på høj grad af selvforsyning af strategiske grunde. Indtil 1948 havde USA været nettoeksportør af olie, men dette ændredes pga. de lavere produktionsomkostninger i Mellemøsten. Alligevel blev oliepriserne for Vesteuropas forsyning stadig fastsat ud fra det amerikanske niveau. Det kunne lade sig gøre pga. de store amerikanske olieselskabers dominans. I 1950 kom der et brud i dette system, idet de vesteuropæiske regeringer inden for Marshallplanens organer fik gennemført en separat prisfastsættelse for olie alt efter om den kom fra Mellemøsten eller Amerika. Og olien fra de amerikanske kilder (Både USA og Venezuela) steg hurtigt i pris. Resultatet blev at USA's selvforsyningsgrad faldt i takt med den stigende import fra MØ. Som modsvar indførte Eisenhowerregeringen importrestriktioner. Importkvoterne blev tildelet de store oliemonopoler, der således fik det amerikanske marked for sig selv - og her steg oliepriserne, fordi importrestriktionerne kombineret med stigende efterspørgsel gjorde det økonomisk muligt (og nødvendigt) at satse på en udvikling af de amerikanske olieklæder, selv om produktionsomkostningerne var langt højere end Mellemøsten.

De små amerikanske olieselskaber måtte søge andre afsætningsmarkeder - de fandt dem i Vesteuropa og Japan. Og her faldt olieprisen op gennem 60'erne. Verdensmarkedet for olie var blevet to-delt pga. USA's strategiske interesser. Der var nu dels det amerikanske marked, dels resten af verden, hvor fremfor alt Vesteuropa og Japan havde betydning. Denne to-deling af markedet skabte en del af betingelserne for at de store USA-olienopolers overherredømme blev undermineret frem til 1973. I Vesteuropa blev der dannet statslige olieselskaber (idag har selv Vesttyskland fået sit - kun Danmark mangler). For Storbritanniens og Frankrigs vedkommende havde staten haft indflydelse siden 1. verdenskrig, hvor disse lande som led i krigsbyttet fik »tildelt» kontrollen

med de tyske selskabers interesser i Mellemøsten. Italien etablerede sit statslige selskab AGIP gennem import af sovjetisk olie, der fra slutningen af 50'erne blev udbudt på det europæiske marked. I de olieproducerende lande dannede man i 1960 OPEC, der efterhånden begyndte at stille krav om at få en større andel i indtægterne. De store amerikanske monopol-selskaber begyndte at miste markedsandele og kontrolpositioner. Oliekrisen satte skred i disse grundlæggende tendenser. I årene efter 1973 har OPEC-landene fået stadig større kontrol med udvindingen gennem nationaliseringer mm. Samtidig har de fået store indtægter.

Oliekrisens konsekvenser.

Oliekrisen har fået en lang række konsekvenser for konkurrencen mellem USA og Vesteuropa.

For det første en kamp om de nye markeder i Mellemøsten, der åbnedes pga. af den nytilførte købekraft. Her har Vesteuropa trods faldende dollarkurs kunnet klare sig stærkt i konkurrencen med USA, bl.a. fordi USA i den teknologiske udvikling er kommet bagud i udviklingen af den ikke-militære teknologi inden for vigtige områder. F.eks. er USA's teknologi i stålproduktionen bag efter Frankrigs og Vesttysklands. For Vesttysklands vedkommende er underskuddet over for olielandene blevet vendt til et overskud.

For det andet kunne olielandene ikke udnytte alle deres nyhvervede dollars ca. 50 milliarder pr. år siden 1974 (C.L. Sørensen s. 206). I første omgang blev de »recycle» til kapitalmarkederne inden for OECD, dvs. tilbageført gennem lån fra OPEC-landene, eller ved at OPEC-landene indsatte store beløb i amerikanske eller vesteuropæiske banker, hvor de førte til en kortvarig stabilisering af dollaren. Men dollarkursfaldet rammer også disse petrodollars. Tendensen har været en forskydning henimod anbringelse i andre aktiver, der ikke faldt i værdi lige så hurtigt som dollaren, vesteuropæiske investeringer, værdipapirer og valuta. Der har været stærke røster inden for OPEC om at forlade dollaren som

grundlag for prisfastsættelse og kapitalanbringelse. Det nye EMS-system kan blive grundlaget for at USA mister den kontrol med oliehandlen mellem Vesteuropa og Mellemøsten som det hidtil har haft, herigennem. Flere bilaterale aftaler kan forstærke dette.

Det vil give dollaren endnu et knæk som reservevaluta.

For det tredje har oliekrisen ført til øget forskning, eftersøgning, og udnyttelse af Vesteuropas egne energireserver. Dvs. tendens til stigende selvforsyningsgrad. Jvf. Nordsøolie og -gas. For det fjerde kom det til stærke politiske konfrontationer mellem USA og nogle vesteuropæiske lande, især Frankrig. I 1974 satte USA en modoffensiv ind mod olielandene. I efteråret 1974 lykkedes det USA at få gennemført et forslag om dannelse af IEA, det internationale energigagentur, inden for OECD's rammer. IEA's formål er at hindre en splittelse mellem olieforbrugslandene ved nye forsøg på at bruge olien som pressionsmiddel f.eks. i Palæstina-konflikten eller iøvrigt ved forsyningsproblemer. IEA har fordelingsmekanismer, der træder automatisk igang ved alvorlig nedgang i olieforbruget. Desuden har IEA nogle funktioner omkring recycling af petrodollars og bundpriser for olie. Frankrig deltager

ikke i IEA og spørgsmålet er om IEA overhovedet vil få nogen reel betydning fremover. Skulle de arabiske olielande igen forsøge olie-våbnet vil IEA næppe kunne holde en fælles front. Dels er der sluttet en lang række bilaterale aftaler mellem lande i vesteuropa og MØ, dels har olie-våbnet allerede gjort stor virkning gennem det startskud det gav for Israels stadigt stigende diplomatiske isolation. Bl.a. i kraft af den euro-arabiske dialog mellem EF og Den arabiske Liga. IEA ligner mere en krampe-trækning end en genrejsning af USA's herredømme over Vesteuropas energiforsyning.

Verdenshandel: ekspansion eller protektionisme?

I 1970'erne er kampen om afsætningsmarkeder blevet skærpet i takt med krisens uddybning. Kampen mellem forskellige monopolfraktioner om markedsandele, som altid foregår, er blevet udvidet og koncentreret til det statslige plan. Initiativet til dette har især ligget hos de lande, der har haft underskud på handelsbalancen, fremfor alt USA, men også lande med overskudsproduktion inden for enkelte sektorer er gået ind i denne skærpelse.

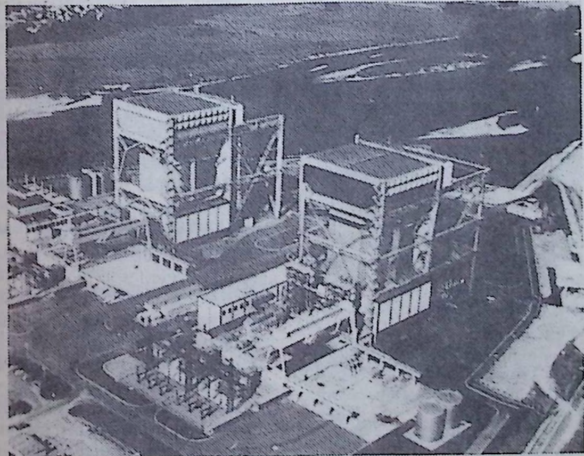
Krisen for den internationale

handel hænger desuden sammen med de ændrede styrkeforhold på verdensmarkedet. Af tabel 1 »Andel af verdenseksporten« ses, hvorledes USA's andel er faldet også i 1970'erne, således at den i 1976 var godt det halve af, hvad den var i 1948 (Fra 22,0% til 11,5%). I 1970'erne er Japans andel stagnere, medens EF's andel er gået tilbage fra 35,7% i 1970 til 32,9% i 1976. Fremgang i andelen af verdenseksporten har kun Asien haft, fra 8,0% i 1970 til 16,0% i 1976. Dette hænger dels sammen med tendensen til udflytning af arbejdskraftintensive industrier til asiatiske lande, f.eks. tekstil- og elektronikindustri, dels hænger det sammen med, at disse asiatiske landes borgerskaber har igangsat store industrialiseringsprojekter.

Verdensmarkedet har aldrig været et marked, men kun periodisk og inden for enkelte sektorer været tilnærmet samme frihandelsprincip som er i de enkelte landes interne markeder. Frihandelens højdepunkt blev nået i 60'erne, hvor verdenshandlen steg med gennemsnitlig 10% om året. Den fri handel var kun med industrivarer og toldgennemsnittet på 10%. Kennedyrunden fra 1964-67 havde ført til yderligere liberalisering af handelen med industrivarer inden for GATT-området. I årene fra 1970 til 1977 har væksten i verdenshandelen været stærkt svingende, men med generel tendens til afmatning, ca. 4% vækst i gennemsnit om året. I 1975 var der en direkte tilbagegang. Dette har forstærket tendenserne til protektionisme, dvs. statslige indgreb for at hindre eller bremse importen gennem forskellige former for regulering og for at udvide eksporten gennem subsidiering og dumping.

Indenfor GATT skønnes det, at medens 25% af verdenshandlen i 1960 var underkastet forskellige restriktioner, så var denne andel i 1976 nået op på 40% med tendens til at vokse hastigt. (Hvem Hvad Hvor 1979 side 319).

For USA's vedkommende har markedskampen især været fort gennem en kombineret sænkning af dollarkursen og importbegrænsninger i form af ekstratold, nye anti-dumpingbestemmelser og pres

Det energifattige Frankrig staser kraftigt på atomenergi for ikke at blive afhængig af olietilførslerne udefra.

Tabel 7. Andel af verdenseksporten.

	1948	1958	1970	1976
I mill. US dollars	57.000	108.000	313.500	988.700
Realtiv fordeling i %:				
USA	22,0	16,5	13,6	11,5
Nuværende EF (9 stk.)	24,1	31,5	35,7	32,9
-heraf				
Vesttyskland	1,3	8,5	10,9	10,3
Frankrig	3,7	5,0	5,7	5,6
Italien	1,9	2,4	4,2	3,7
Storbritanien	11,6	8,8	6,2	4,7
Danmark	1,0	1,2	1,1	0,9
Japan	0,5	2,7	6,2	6,8
3. verden *)	29,1	22,8	17,5	25,4
-heraf				
Latinamerika	12,7	8,9	5,4	5,2
Asien	11,0	9,6	8,0	16,0
Afrika	5,3	4,3	4,0	4,1
Sovjet/Østeuropa.	5,6	9,5	9,9	8,6

*) Sydafrika, Israel, Japan, Kina, Australien og New Zealand ikke med. Kilde: United Nations Statistical Yearbook 1977.

på især japanske firmaer for at få »frivillige« aftaler om begrænsning af eksporten til USA. Denne fase indledtes i august 1971 i forbindelse med at USA gik fra guldet.

Tokyorunden.

I GATT-regi startede nye forhandlinger om handelsliberalisering i september 1973 (Tokyorunden) og nu - snart 6 år efter - forhandles der lige så meget om, hvordan protektionismen reguleres. De vigtigste modsætninger mellem USA og Vesteuropa har dels været et, gammelt krav fra USA om at momsrefusion og lignende for eksportvarer må betragtes som ulovlig subsidie, og derfor må udlignes gennem importtold i USA.

I de fleste vesteuropæiske lande opkræves der moms, dvs. en fast afgift i % på alle varer og (næsten alle) tjenesteydelser. I Danmark er momsen på ca. 20%. Dvs. at en danskproduceret dåseskinke, der f.eks. fra fabrikken har »produktionsomkostningen« på 10 kr. bliver solgt i butikkerne for 12 kr. (10 kr plus 20% af 10 kr.). Ved eksport trækkes momsen fra. Dvs. at prisen i USA bliver på 10 kr. (omregnet i dollars selvfølgelig). — I USA er beskatningssystemet anderledes, og

der eksisterer ikke generel moms, dvs. at der sker heller ikke en tilsvarende skatterefusion ved USAs eksport til f.eks. Vesteuropa. I de amerikanske handelslove er der bemyndigelse til at lægge udlignings-told på importvarer, der har fået momsrefusion i oprindelseslandet, f.eks. en told på ovennævnte danske dåseskinke på 2 kr., således at den også på det amerikanske marked koster 12 kr.

USA har hidtil undladt en generel afkrævning af udligningstold gennem løbende forlængelse af en undtagelseslov på dette felt. I januar/februar 1979 kom det til en mindre krise, fordi denne lovs forlængelse blev trukket i langdrag som led i presset på EF, der dog ikke faldt til patten af den grund. Som modsvar truede EF med at lade hele Tokyorunden falde. Det ser ud til for øjeblikket, at USA forlænger undtagelsesloven frem til september 1979.

Et andet konfrontationspunkt i Tokyorunden har været, at USA ønsker en liberalisering af handlen med landbrugsvarer, et område, hvor USA er nettoeksportør til EF. USA er specielt utilfreds med EF's landbrugsordninger, der både blokerer for større eksport til

EF-markedet, men som også betyder at EF er en stærk konkurrent til USA på andre markeder f.eks. i den 3. verden. USA's landbrugs-eksport er på ca. 20% af USA's totale eksport.

Handelsliberaliseringen er under Tokyorundens årelange udvikling blevet stærkt påvirket af de ændrede internationale økonomiske betingelser. Handelsliberaliseringen er blevet stadig tættere knyttet til spørgsmålet om ekspansion af verdensmarkedet. Her har bl.a. de store OECD-lande lagt pres på Vesttyskland og Japan for at ekspandere på verdensmarkedet og derigennem trække andre med. Denne ekspansion kan ske enten ved at eksportere mindre og/eller importere mere. Effekten vil blive, at efterspørgslen efter varer fra andre lande bliver større. De 10 største OECD-lande holder hvert år møder om dette, uden at det egentligt er blevet til ret meget endnu.

Valutakursændringerne og de tekniske handelshindringer (ofte fordækt protektionisme) har fået langt større betydning for verdenshandelen med industrivarer end toldniveauet.

Imidlertid har de hårdeste konfrontationer omkring den internationale handel ikke været mellem USA og Vesteuropa. De har været mellem USA og Vesteuropa over for Japan. Her har USA og Vesteuropa kunnet enes om at presse Japan til begrænsninger i eksporten i de sektorer, hvor Japan er mest konkurrencedygtig: elektronik, biler og stål f.eks. Samtidig lagt pres på Japan for at få det interne japanske marked åbnet, der bl.a. var svært tilgængeligt pga. mange tekniske handelshindringer, såsom hurtigt skiftende krav om lav forureningsgrad fra biler.

Stål- og tekstilafalterne.

Den krybende protektionisme har efter faldet i verdenshandlen i 1975 især været inden for stål og tekstiler. I 1977 indførte USA en regulering af stålmarkedet, der indirekte var vendt mod import fra især Japan og den 3. verden. Målet var at reducere USA's stålimport fra 20% til 14% af forbruget gennem et fast mindsteprissystem, og gen-

USA forsøger energisk at holde konkurrenter ude fra det amerikanske marked og dette skaber modsætninger bl.a. til Europa, hvis stål-eksport til USA er truet af total udelukkelse.

Billedet er fra metalbørsen i London.

nem at presse eksportbegrænsnings-aftaler igennem over for enkelt-producenter (tillæmpning af »frivillige« importkvoter). Dette blev fulgt op af en tilsvarende stålaf- talem inden for EF's rammer. Den vil betyde en reduktion af EF's im- port gennem et mindsteprissystem, der modsvarer hvad EF's moderne stålværker kan klare og tosidige af- taler med Japan, Sydkorea, Øst- europa m.fl. om »frivillige« kvote- ordninger. Dette vil betyde pris- forhøjelser på op til 30% og ned- læggelse af stålværker svarende til 300.000 arbejdspladser. Her viser de franske stålarbejdere for øjeblikket kampens vej, medens Metaltoppens Steffen Møller del- tager i aftalens udformning. (jvf. Europa nr. 4/78, hvor Steffen Møller redegør for stålaf-talen).

Også inden for tekstilområdet er der gennemført »organiseret fri- handel« som det hedder i EF-spro- get. Det er sket gennem indførel- se af importkvoteordninger, for en del tøj- og tekstilvarer. Overve- jende vendt mod 3. verdens lande, som i kraft af udflytning af indu- strier fra Vesteuropa og Japan har fået stor eksportproduktion.

Stål- og tekstilaftalerne er typis- ke eksempler på at den økonomis- ke integration også har virkemul- igheder under krisens betingelser, bl.a. betyder det en koncentration af vigtige økonomiske beslutninger

på topniveau i EF. En form for økonomisk krisepå- og mod- svarende den europæiske indkomst- politik.

3. verden og Sovjet/Østeuropa.

Også i forhold til den 3. verdens krav om en ny økonomisk verdens- orden har konkurrencen mellem USA og Vesteuropa haft betydning. F.eks. har USA været mest mod imødekommelse af kravene om for- bedrede handelsbetingelser. USA's linie var længe at skabe en generel konfrontation mellem USA/Vest- europa/Japan over for den 3. verden. Dette mislykkedes og i ste- det sikrede Vesteuropa sig markeds- positioner gennem Lome-aftalen, der indeholdt indrømmelser til u- landene på forskellige punkter. Bl.a. ikke-reciprokke (dvs. ikke gensi- dige) adgangsbetingelser til marke- derne: De tilsluttede 3. verdenslan- de har fri adgang til at eksportere industrivarer og en del landbrugs- varer til EF, medens EF's eksport til de samme lande er belagt med told inden for samme varegrupper.

Et andet eksempel har været af- talen mellem Vesttyskland og Brasilien om opførelse af atom- kraftværker i Brasilien og de til- knyttede aftaler, der åbner op for, at Brasilien får et selvstændigt brændselskredsløb. De store ame- rikanske selskaber blev hindret af den amerikanske regering i at ind-

gå i konkurrencekampen, idet den amerikanske lovgivning forbyder eksport af komplette brændsels- kredsløb. Herigennem har USA (siden 50'erne jvf. Euratom) forsøgt at fastholde sin dominans inden for a-kraftområdet. Det sker bl.a. gen- nem ikke-spretningsaftalen og an- dre internationale bestemmelser om a-kraft og a-våben.

Aftalen om ikke-spretning af kernevåben trådte i kraft i marts 1970. Aftalen blev indgået mellem USA, Storbritannien og Sovjet, der alle var kernevåbenmagter, og dertil kom tilslutning til aftalen fra op mod 50 lande, der ikke er kerne- våbenmagter. To kernevåbenmag- ter, Frankrig og Kina, har ikke un- derskrevet aftalen, fordi de betrag- ter den som led i supermagternes hegemonibestræbelser. Underskri- verne forpligter sig til at modvirke yderligere spredning af kernevåben. både direkte og indirekte. Den in- direkte kontrol sker ved, at super- magterne gennem det internatio- nale energiagentur har inspektions- ret i anlæg til kerneenergins fredeli- ge udnyttelse, og gennem at su- permagterne forsøger at bevare kontrollen med oparbejdning af uran og med kernekraftteknologien. (I »Nej til Atomkraft« står der mere s. 49 og 61. Uddrag af aftalen fin- des i Treaties...)

Imidlertid er denne monopol- stilling blevet brudt af franske og vesttyske a-kraftselskaber. Dette førte i efteråret 1978 til at den amerikanske præsident tog det med blandt muligheder for at øge eksporten, at fjerne de politiske forhindringer, der findes inden for forskellige eksportområder. I 1973 mistede amerikanske olie- selskaber store ordrer til Sovjets olieefterforskning og udvinding i Sibirien, fordi de blev gjort betin- get af fri udvandring af joder fra Sovjet. Hertil kommer at der er stærkt pres på USA for at få op- hævet resterne af den embargo- politik over for de østeuropæiske lande, der blev påført Vesteuropa i slutningen af 1940'erne.

Embargoen var meget omfatten- de. Den blev indledt i 1947 som led i USAs forsøg på at inddæm- me Sovjet og de østeuropæiske stater. Listerne over varer, det var forbudt at eksportere dertil, omfat-

tede mellem 1/3 og 1/2 af alle varer, der er genstand for international handel.

(Se »EEC- et barn af borgerskabet« s. 6 - Mange varer er stadig omfattet af embargoen, men den smuldrer langsomt. Jeg har noteret, at der i Dagens Nyheder den 28.11. 1978 stod en oversigtsartikel over USAs restriktioner på østhandlen, og hvad det betød for de vesteuropæiske lande, især Sverige. - Jeg har desværre ikke artiklen selv, men kun datoen.)

Sidst år mislykkedes det for USA at blokere forhandlinger om eksport af nogle vigtige datama-skeanlæg til Sovjet fra vesteuro-pæiske lande.

Den mindste modstands vej.

Denne artikel har forsøgt at klar-gøre baggrunden for de aktuelle planer om videre EF-integration henimod en økonomisk-monetær og politisk union. Specielt at pege på den dybere økonomiske nød-vendighed for EF-monopolborger-skaberne af at styrke positioner-ne i konkurrencen med USA. For øjeblikket er det ikke de store arm-svings bevægelse hen mod større integration, men den mindste mod-stands vej under nye betingelser, der gør det nødvendigt for EF at styrke den økonomiske integration for at klare den skærpede konkur-rencekamp under krisen. Samtidig er det vigtigt også at forstå de dybe,

indre modsætninger mellem EF-lan-dene (jvf. Storbritannien og fiske-riet), der svækker denne integra-tionstendens kraftigt.

— En mere fuldstændig oversigt over EF's modsætningsforhold til USA må omfatte flere ting: Udvik-lingen af de politiske relationer f.eks. striden i 1973-74 omkring den »europæiske identitetserklæ-ring«. Udviklingen inden for NATO og spørgsmålet om en EF-hær. Desuden en videre analyse af for-bindelserne mellem EF og den 3. verden, og mellem EF og Sovjet/Østeuropa.

JS.

LITTERATURLISTE

Altvater, Elmar: Kapitalismens valutakriser, Demos 1973.

Biron, Daniel. Faire, Alexandre: EMS - det ny våben i valutakrigen mellem USA og Vestsydkland. Artikel i Information 13.12.1978.

Biron, Daniel. Vesttysklands magt i Europa befastes. Artiklen i Information 16.12.1978.

Bjøl, Erling: Værlshistorien efter 1945, I. Den inter-nationella politiken. Bonniers 1975.

Busch, Klaus: Imperialismen og de multinationle koncerner. Konkurrencen mellem USA og Vest-Europa efter 1945. Pax/Modtryk 1976.

Danmarks Nationalbank, Beretning og regnskab 1977. Europa: Tidsskrift om europæiske spørgsmål udgivet af EF-kommissionen. The Economist. United Nation Stati-stical Yearbook 1977.

Danmark i EF. Pjeceserie fra Udenrigsministeriet. Nr. 2: Økonomisk og monetær politik. Nr. 21: Energilpolitik. Nr. 3: Europæisk politik og samarbejde. Nr. 4: Land-brugspolitik.

EEC - et barn af borgerskabet. Demos 1971.

Faire, Alexandre: De interimperialistiske konflikter i krisen. I Tidsskriftet Oktober nr. 5, marts 1976.

Hertz, Søren. Jørn Nielsen: Nej til Atomkraft. Forlaget Oktober 1979.

Hvem Hvad Hvor 1979

Israel. Dan og Joachim: Oliekrisen og den nye

økonomiske verdensorden. Tiderne skifter 1977.

Kastoft, H.E.: Fra OEEC til OECD. Pjece fra Det udenrigspolitiske selskab og Det danske Forlag 1962.

Lucas, N.J.D.: Energy and the European Communities, European Publications, London 1977.

Mandel, Ernest: Fællesmarkedet og konkurrencen Europa/USA. Spektrum 1970.

Monopolernes internationale krise. Artikel i Kommuni-stisk Tidsskrift Nr. 3/1975.

Neusüss, Christel: Imperialismen og det kapitalistisk verdensmarked. Forlaget Kurasje 1976.

Nielsen, B.D.: Internationale forhold. Bind 10 i serien Erhverv og Samfund. 1972.

Odell, Peter R.: Oil and World Power: Background to the Oil Crisis. Penguin Books 1975.

Scoocza, Benito: Danmark i den internationale klasse-kamp. Forlaget Oktober 1978.

Sigsgaard, Erik, m.fl.: Oliekrisen og de multinationale selskaber. Røde Hane 1974.

The Statesmans Year-Book. 1974/75, Macmillian Press, London 1974.

Sørensen, Carsten Lehmann: Danmark og EF i 1970'er-ne. Borgen 1978.

USA: En supermagt i defensiven. Artikel i Kommuni-stisk Tidsskrift nr. 1/1979.

Treaties and alliances of the World. An International Survey Covering Treaties in Force and Communities of States. Charles Scribners Sons. New York, 1974.

Hvad har det danske medlemsskab af EF betydet indtil nu?

Efter over 6 års medlemsskab er det i stor udstrækning stadig et tåget billede EF efterlader sig i den almindelige danskers bevidsthed.

Kan EF bebrejdes alskens ulykker, og hvad har EF egentlig betydet for klassekampen i Danmark. Disse spørgsmål er meget omfattende, og vores besvarelse bærer præg af manglende undersøgelser på området, som har betydet, at vi har måttet stykke mange brudstykker sammen til en helhed, uden at vi som sådan har kunnet besvare alle problemstillinger tilfredsstillende.

Men vi håber at kunne bidrage til en bedre forståelse af, hvad det danske »ja« i '72 egentlig betød både nu og også for kampen fremover.

Baggrunden for EF -

EF må overordnet ses som et udtryk for monopolernes internationalisering, hvor deres indbyrdes rivalisering kræver større bevægelsesfrihed. Det gælder for monopolerne at skabe en passende statslig ramme om deres aktiviteter, der dels giver bedre muligheder for en fortsat ekspansion økonomisk og geografisk og dels styrker et samfundsmæssigt styringsorgan både eksternt og internt. EF er for monopolerne en sådan ramme, og en politisk og økonomisk union er målet.

Indenfor visse brancher, f.eks. kul- og stålindustrien, har nødven-

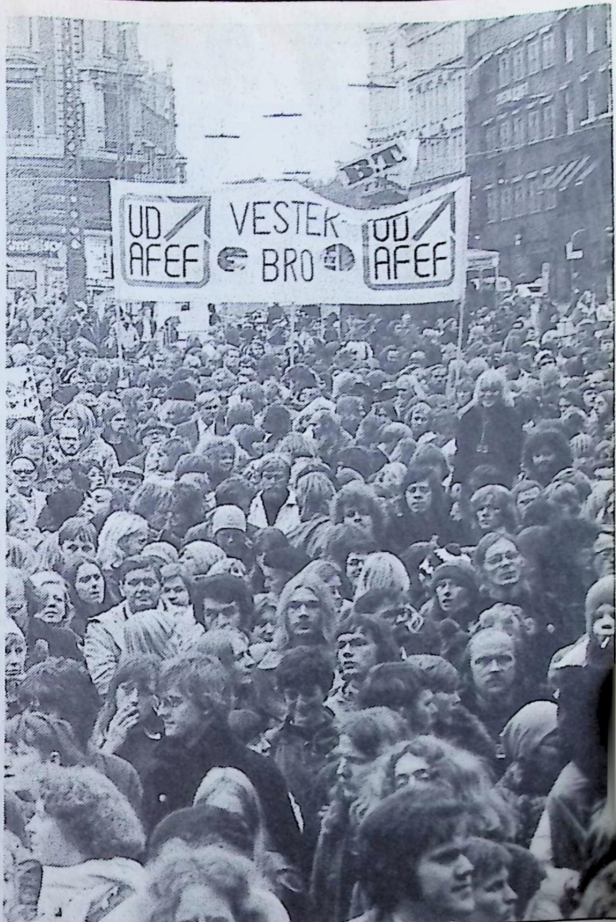
digheden af et samarbejde manifesteret sig særlig klart hen over landegrænserne, mens andre brancher stadig ligger i læ af nationale støtteordninger, som f.eks. i landbrugssektoren.

Målet for monopolerne er et stort marked, hvor landene er omdannet til etniske minoriteter i et stort EF-land. Ikke for de ideologiske aspekters skyld, men for at fjerne de snærende økonomiske bånd, nationalstaternes eksistens udgør. En sådan udvikling er naturligvis ikke omkostningsfri for kapitalisterne som helhed, men er en realisering af de frie kræfters spil, hvor de svage må bukke under.

Dette faktum er med til at komplicere de overnationale bestræbelser.

Den skarpe konkurrence overfor især USA's store monopoler har allerede inden EF overhovedet blev planlagt skabt fusioner og sammenlutninger blandt de europæiske giganter - i retning af at øge produktiviteten og for overhovedet at overleve.

Historisk set er EF dels et barn af USA's kapital dels af europæiske handelsinteresser efter 2. verdenskrig. EF's forhold til USA har da også lige siden været præget af et had-kærlighedsforhold, hvor EF i hovedsagen har været skabt af og domineret af USA, men hvor der

med den økonomiske styrkelse også opstod et modsætningsforhold til den amerikanske økonomi. Valutakriser og handelsrestriktioner illustrerer dette udmærket. Men samtidig er store dele af EF's industri rent faktisk ejet af amerikanske kapitalinteresser, og endelig konfirmerer NATO den økonomiske sammenfiltring med en militær afhængighed.

Det ses altså, at EF's potentielle udvikling mod en selvstændig statsdannelse vil ske igennem kampe mellem fraktioner af det internationale monopolborgerskab.

EF som politisk magtfaktor giver sig ikke kun udtryk i en mere og mere selvstændig manifestation overfor USA, men også overfor Sovjetunionen og »statshandelslandene«. EF's »historiske mission« er også en rivalisering med økonomiske og politiske interesser verden over, hvor især 3. verdenslandene står for skud.

Endelig skal EF-staten ses som et styrket apparat imod arbejderklassens kampe. Den skærpede krise illustrerer tydeligt EF's betydning som understøtter og koordinator - og på længere sigt linie-lægger - for borgerskabets diktatur overfor folkene i de enkelte lande. Monopolborgerskabets internationalisering vil kun i ringe grad modvirkes af arbejderklassens enhedsbestræbelser, og situationen fremover vil derfor være præget af monopolernes kamp for fjernelsen af nationalstaterne og arbejderklassens og folkenes kamp for at bevare disse.

Danmark og den danske kapital indgår som en del - omend lille - i dette spil, og intersemoadsætningerne herhjemme er derfor en afspejling af de før skitserede. Det er vigtigt at gøre sig klart, at intersemoadsætningen ikke går imellem Danmark som stat og EF, men mellem monopolborgerskabet plus top-lagene indenfor staten og fagbevægelsen, overfor resten af befolkningen. Der er klare interessesammenfald mellem det danske borgerskabs politik og EF-borgerskabets. Dette komplicerer den nationale kamp, hvor kampen ofte vil fremstå som værende imod f.eks. den danske statsmagt, men i sit

indhold er en kamp mod hele EF-staten.

EF er i sin natur en overnational statsdannelse. Men udgangspunktet er - i øjeblikket - 9 formelt selvstændige lande med hver sin statsmagt og særinteresser. Vejen mod unionen viser sig at være lang og bugtet, men uden denne kurs er EF en død sild. En bremsning af denne udvikling vil sikkert være lig med en reel udmeldelse af samarbejdet.

I unionsbestræbelserne må EF igennem to hovedfaser, der godt på enkeltområder kan overlape hinanden, nemlig en *harmoniseringsfase* og en fase med en egentlig *overnational politik*.

Inden for de fleste felter befinder EF sig stadig i harmoniseringsfasen, der skal berede EF-statsens myndighed over flere og flere områder. *Harmoniseringer er bulldozere, men ikke bygmesteren.*

Harmoniseringerne, som vi i det følgende hovedsagelig vil beskæftige os med, er mere end tekniske ting, det er overnationale organers reelle besluthedsret, der stadfæstes på bekostning af de nationale parlamenter. For hvert et sådant skridt bliver det det vanskeligere for den danske arbejderklasse at tilkæmpe sig positioner i forhold til borgerskabet, endsiges forsvare sig mod overgreb. Det danske folketings bliver mere og mere et ekspeditions-kontor for de overnationale direktiver og forordninger.

Det direkte valg til EF-parlamentet er et væsentligt skridt mod en egentlig politisk udfarenhed fra EF's side. Det skal ses som et udtryk for både en offensiv mod landenes befolkninger og mod staternes træghed i samarbejdet. EF-parlamentet vil allerede fra starten af blive en pressionskilde henimod øgede integrationer landene imellem, og på længere sigt et farvel til nationalstatslige særinteressers betydning i EF.

På trods af at EF på overfladen giver indtryk af bureaukratisme og modsætningerne florerer, så må den reelle udvikling, der på trods af problemerne er sket, ikke undervurderes. På overfladen præges EF mere af flod og ebbe end hvad udviklingen virkelig fører med sig.

På snart sagt alle områder er EF's initiativer mærkbare, ofte omend meget indirekte. Denne snigende sammenkitning af landene gør det stadigt sværere at løsrive sig igen. Og kampvilljens nuværende niveau blandt det danske folk gør det klart, at kampen let kan blive langvarig, omend der er positive træk at bemærke.

EF's uddannelsespolitik.

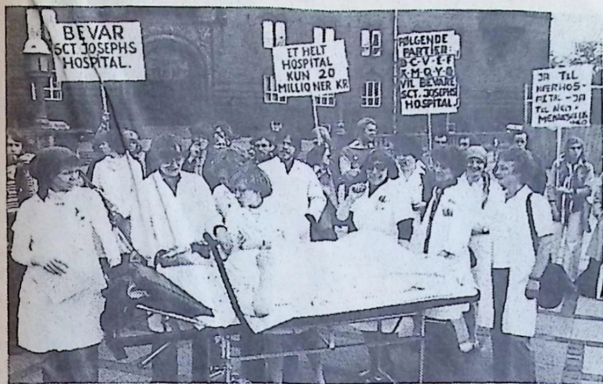
Det har for kommissionen været svært at få gennemført en egentlig EF-politik på uddannelsesområdet. For det bemyndiger EF-traktaten nemlig ikke til. Det har betydet, at der især i 70'erne er kommet en hel del forslag, men få beslutninger på ministerplan. Og disse beslutninger er ikke juridisk bindende.

På nuværende tidspunkt foreligger der en resolution fra rådet, der også - for første gang - havde inviteret undervisningsministrene med. Den indeholder et handlingsprogram på uddannelsesområdet og er fra 9. februar 1976.

Handlingsprogrammet indeholder 22 mere eller mindre vigtige punkter, der beskæftiger sig med følgende ting:

- Uddannelsesmulighederne for fremmed arbejdskrafts børn
- Styrkelse af samordningen af de nationale uddannelser
- Større EF-indhold på folkeskoleniveau
- Fjernelse af hindringer for bevægelighed for studerende, lærere og forskere på universitetsniveau
- Gensidig anerkendelse af eksamensbeviser
- Øget sprogundervisning, så alle elever får mulighed for at lære mindst et andet EF-sprog, samt andre lignende bestræbelser.

Siden 76 har kommissionen så puttet mere kød på punkterne end ministrene fik gjort, men endnu er intet vedtaget som sådan. Der skulle have været afholdt ministerrådsmøde i november 78, men det blev udskudt p.g.a. problemer med holdbarheden i en sådan lovgivning i forhold til EF-traktaten. Men ministrene vil nok alligevel træde sammen og i nær fremtid vedtage noget, der utvivlsomt ligger meget nær kommissionens forslag.

Den frie etableringsret vil bl.a. betyde en forringelse af den lægelige standard i Danmark. Samtidig vil den centraliseringstendens vi allerede idag ser i Danmark, bl.a. med nedlæggelsen af de mindre lokale hospitaler, blive forøget med den fortsatte integration. Er det mon de rene fantasterier at forestille sig, at danske patienter om nogle år bliver sendt til specialbehandling i et andet EF-land, fordi det vil vise sig mere rationelt, end hvis hvert land selv skal klare vanskelige operationer og behandlinger?

Generelt er EF altså ved at lægge en politik på 2 hovedområder.

1. For at styrke den frie bevægelighed af arbejdskraften må uddannelserne samordnes i videst muligt omfang - men altså af »frivillighedens vej«. Her er der god grund til at være meget opmærksom på udviklingen. EF kan (endnu) ikke bare diktere harmoniseringer (nedad), men overlader det til de nationale myndigheder at afpasse den nationale lovgivning med EF's planer. Og her vil planerne utvivlsomt ikke støde på særlig stor modstand fra danske undervisningsministre, idet især H-planen for de høje uddannelser lægger op til moduler, stopprøver og diverse registreringer og sammenkædninger, hvilket utvivlsomt er den vej EF vil pege på. Ideologien fra U90 tyder på samme meningssammenfald. Centraliseringen af det danske uddannelsessystem i forskellige direktorater er ligeledes velegnet til en fortsat sammenkædning med de andre EF-landes systemer.

Alt i alt vil kampen mod EF's indblanding i dansk uddannelsesplanlægning fremstå som en national kamp, idet »reformerne« vil fremstå som rent nationale.

Den frie etableringsret (foreløbig

kun for selvstændige) indenfor en række mellem- og højere uddannelser har især stået i den danske offentligheds søgelys i 1975, da direktiverne om anerkendelse af lægers uddannelse og kvalifikationer i alle EF-landene blev fremsat og vedtaget af rådet. Danmark forsinkede vedtagelsen i nogle måneder i foråret 75 p.g.a. omfattende protester fra både færdiguddannede læger og de studerende ved fakulteterne i København og Århus. Sagen er nemlig den, at man i EF-regi sætter kravene til en færdiguddannet læge så lavt, at minimumskravet ligger ved det laveste krav et EF-land i forvejen har. Konsekvensen er dobbelt. Dels vil nationalstaterne med EF i ryggen kunne skære ned i studietiderne og altså forringe bedre studier til dårligere - og dels vil udenlandske arbejdere kunne fungere som løntrykkere og kunne spilles ud mod de danske, som vi allerede har set eksempler på inden for andre områder (f.eks. strejken på biludlejningsfirmaet Hertz i 1976). Den danske minister rejste altså nogle »forbehold« i 75, men som blev opfyldt d. 16. juni 75, idet at udenlandske læger skulle have et vist kendskab til sproget og sundheds-

lovgivningen. Et typisk dansk »forbehold«!

Siden (og mere stille) er lignende direktiver gennemført: Advokater (22/3-77), sygeplejersker (27/6-77), og der er ligeledes vedtaget harmoniseringer for jordemødre og ingeniører. Etableringsretten er som formel ramme en typisk simpel harmonisering - det er op til nationalstaterne at udfylde rammen alt efter det konkrete styrkeforhold.

2. Det andet hovedområde er det ideologiske. Som kommissionen selv udtrykker det: Det drejer sig om opdragelsen af ungdommen i den »europæiske identitet«s ånd.

I lyset af debatten om det direkte valg til EF-parlamentet er dette hovedområde nok så vigtigt. Og man skal nok forvente at den »saglige EF-information« i folkeskolen vil vise sig at være en hård pro-EF propaganda.

Udvekslinger af studerende i EF-landene - EF-universitetet i Firenze, højskolen i Brugge - er klare forsøg på at skabe et lag af EF-teknikere, som vil kunne gå i spidsen for f.eks. opbygningen af en egentlig EF-stat.

Særlig pikant er den danske stats holdning til de undervisningsmæssige tiltag fra kommissionens side. Det har været klart, at regeringens og dermed socialdemokratiets politik i det store og hele har været sammenfaldende med de andre EF-landes, blot har den folkelige modvilje i Danmark mod ting, som lugter af EF-harmoniseringer, bragt regeringen i ubehagelige situationer. Vi så det i 75 med lægeharmoniseringen og sidst nu med ministerrådsmodet i Paris i november 78, hvor Ritt Bjerregård stoppede kommissionens forslag (der går ud på at indføre EF som fag i skolen), fordi det formelt lå udenfor traktatens rammer. Ikke underligt, at Ritt har vaklet på dette punkt - taget de hjemlige problemer i betragtning, og taget hendes image som EF-»skeptiker« i betragtning. Men hindringerne er nu givetvis fjernet, og alt tyder på, at næste undervisningsministermeddelelse vil vedtage det hele!

I oktober 1978 trådte bestemmelserne om EF-moms på kantinedriften i kraft. Det medførte prisstigninger på omkring 10% og førte til landsomfattende boykotaktioner mod kantinerne.

EF's momspolitik.

Det nyligt vedtagne råds-direktiv fra d. 17. maj 1977, der herhjemme blev behandlet og vedtaget i folketinget året efter d. 10. maj 1978 som lov nr. 204, rummer 2 hovedaspekter.

Dels er det »6. moms-direktiv« en harmonisering af nationalstaternes moms-systemer - imod konkurrence-forvridninger - og dels er det et led i EF's selvfinansierings-politik. Hvert år fastsættes en momssats på op til 1% i hvert land (der altså tages fra hvert lands momsindtjening. Pengene tilflyder så direkte EF).

Det er dette direktiv, der lagde moms på tjenesteydelser som f.eks. kantinedrift og andre ting, der førhen har været fritaget for moms. Dette er en lille brik i spillet om EF's såkaldte fem friheder, for varer, tjenesteydelser, kapital, arbejdskraft og etableringsret. Enhver ting, der kan favorisere enkelte kapitaler fremfor f.eks. andre EF-

landes, er bandlyst i EF og tilstræbes fjernet. Og det skrev J.O. Krag da også under på i '72. Særlig interessant er i denne forbindelse den måde, lovgivningen i Danmark gik igennem på. Det var overladt de enkelte lande at gennemføre det 6. momsdirektiv i en overgangsperiode på fem år fra 1.1.1978, og det var ligeledes op til nationalstaterne at dispensere på enkelte - ikke konkurrenceforvridende områder. Det danske folketing gik imidlertid hurtigt og effektivt til værks, og kun personbefordring slap igennem nåleøjet. I f.eks. Belgien er kantinedrift også undtaget momsen. 1.10. 1978 trådte bestemmelserne i kraft, og pålagde f.eks. de ramte kantiner prisstigninger på omkring 10% (samtidig steg den danske momssats med 2 1/4%).

Det andet aspekt er som nævnt det budgetmæssige. EF's budgetter finansieres nu af »egne« indtægter. Økonomisk set betyder det øjeblikkeligt mindre, men politisk set er

det vigtigt, idet nationalstaterne mister en formel sanktionsmulighed, og fordi EF altså ikke mere skal leve af »almissen«.

Desuden får EF indtægter fra beskatning af import-varer fra tredjelande. Budgetterne bliver administreret af EF-parlamentet, som dets indtil nu vigtigste besluttende funktion - og går for det meste til landbrugsordningerne og forskellige projekter under EF-parlamentet - og desuden til egen aflønning.

EF's energipolitik.

Et meget vigtigt element i EF-monopolernes fortsatte vækst og for EF-statens opbygning er en fælles holdning i energispørgsmål. EF-landene er meget afhængige af udefra kommende energi-kilder og var i 1977 for 56% af sit samlede forbrug afhængig af udenlandske leverancer. Og disse leverancer stammer ofte fra ustabile leverandører. Derfor foreslår EF-kommisjonen et spil på to strenge.

EF-landene skal igennem EF's mellemkomst øge samarbejdet med især de i forvejen til EF knyttede 3. verdenslande igennem den såkaldte Lomé-konvention. Planerne indeholder en klar strategi for binding af 3. verdenslandene til EF's energiteknologi og er et simpelt forsøg på energi-røveri. Om det lykkes afhænger selvfølgelig af 3. verdenslandene selv og af om det skal lykkes at kanalisere EF-landenes energiforsyningskanaler ind under EF's regi.

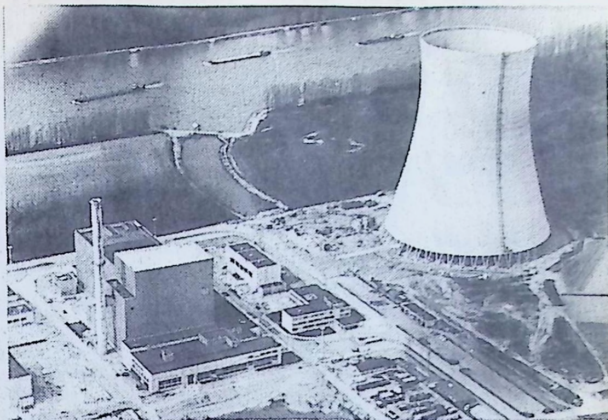
Euratom-samarbejdet er den anden og interne streng, EF spiller på. Som et foreløbigt mål i retning af energiselvstændighed har kommissionen planlagt 50% selvforsyning i 1985. Og til dette formål skal atomkraften sættes i højsædet. Danmark betaler faktisk allerede store beløb til atomkraftindustrien igennem EF. EF-landene har forpligtet sig til at udnytte de råstoffer til energifremstilling, som måtte forekomme i medlemslandene. Det betyder, at der skal gang i efterforskningen efter uran på Grønland, som er et vigtigt ressourcefelt for EF's atomindustri.

Men ikke bare står atomkraften i centrum for kommissionen, der satses også på en hurtig udvikling indenfor formeringsreaktorerne, der udnytter det højradioaktive affald plutonium og giver endnu farligere affald i stedet. Og kommissionen siger også:

»Afgørelserne vedrørende anvendelse af kerneenergi og placering af atomanlæg må træffes demokratisk, det vil sige at parlamentet og de valgte forsamlinger i almindelighed - særlig Europa-Parlamentet - skal spille en vigtig rolle deri.»

Heller ikke på energiområdet står EF uden den danske regerings - og dermed Socialdemokratiets - støtte. Danske ministre har allerede fra starten af det danske medlemskab stemt for de principper, der lige er skitseret - og Euratom-forpligtelserne stod da også klart allerede ved det danske »ja« i '72.

EF-medlemskabet er altså en stor hindring for den danske modstand mod indførelsen af afhængighedsskabende og farlige energikil-

Det tyske atomkraftværk Phillipsburg ligger på en ø i Rhinen lige nord for Karlsruhe. Har nogen mon tænkt på, hvad det vil få for konsekvenser, hvis der stille og roligt sivede radioaktivt vand e.l. ud i Rhinen, som blev ført videre med strømmen nordpå gennem Ruhrdistriktet, som er et af Europas tættest befolkede områder? Det blotte faktum, at de store EF-lande allerede har A-kraftværker, lægger et hårdt pres på Danmark, der er en brik i den europæiske A-kraftpolitik.

der. Vi citerer kommissionen igen:

»Udviklingen af nuklear fusionsenergi (A-kraft) synes at være en uundgåelig nødvendighed, hvis man forestiller sig en moderat vækst i et samfund svarende til det vi har i dag, og hvis man tager den mulige udvikling i verdens energifterspørgsel i løbet af de kommende årtier i betragtning».

Fri bevægelighed for varer.

I princippet er der fri bevægelighed for varer og tjenesteydelser - i og med at toldunionen er gennemført, og den fri etableringsret forsøges knæsat. Men i praksis forhindres megen handel af nationalstaternes krav til de varer, der importeres. Kvalitetskravene til varerne er af historiske grunde naturligvis vidt forskellige, men de bruges ofte som en skjult importbegrensning af de enkelte lande. Initiativerne fra EF's side bliver som regel smykket med ord om øget sikkerhed og kvalitet, men er for Danmarks vedkommende ofte foringelser af de i forvejen eksisterende krav. Disse må dog godt opretholdes for danske varer, men altså ikke for importerede EF-varer. Et kendt eksempel er »dem-

co»-varemærkningen af elektriske artikler, som nu er udhulet af en EF-lovgivning, der foreskriver mindre kvalitetskrav. Nu skyldes det jo ikke en særlig ondskabsfuldhed fra EF's side, - men er krav fra de store producenters side til mindre kompliceret kontrol af deres produkter fra hver enkelt stats side. Det er meningen, at bare en fælles EF-kontrol skal godkende en vare til frit salg i hele EF. Konsekvenserne er en udhuling af miljøgruppers muligheder for pression overfor lovgivningen.

Kapitalens frie bevægelighed.

Det er nok den »frihed«, der er mindst udviklet i EF. De andre »friheder« er i stor udstrækning hæmmet af begrænsninger her, således er kapitalens fri bevægelighed - sammen med valutaproblemerne - et kardinalpunkt i EF's udvikling mod en økonomisk union. Nationalstaterne har vist stor stædighed på det spørgsmål, ikke underligt, idet en frihed her vil umuliggøre enhver selvstændig økonomisk politik. Vigtige elementer i traditionel borgerlig økonomisk planlægning vil blive saboteret såsom styring af pengemængden, ren-

ten, effekten af egnsudvikling o.lign. Så siden et kapital-direktiv i '62 er der faktisk blevet strammet op i bestemmelserne imellem landene. For EF må vejen gå over en gradvis større indbyrdes afhængighed igennem valutaordningerne, for i det øjeblik der er en ens valuta, er en vigtig bevæggrund for nationalstaternes toven fjernet.

Det skal dog understreges, at mulighederne for kapitaloverførsler reelt set eksisterer i bedste velgående i øjeblikket. Nøjere analyser vil sikkert vise, at især veletablerede monopoler har ganske let ved at flytte rundt på kapital.

Men en formel legalisering og udvidelse af disse muligheder er meget vigtig for en »fælles« EF-industri.

Opkob af jord og ejendomme. Det har været ivrigt debatteret, hvorvidt tyskerne nu kunne købe Danmark op efter EF-medlemskabet. Så vidt vides foreligger der ikke nogle undersøgelser om, hvorvidt det rent faktisk er sket.

Godt nok eksisterer der ikke nogen lovgivning, der positivt siger, at opkøb frit kan lade sig gøre. Men den danske lovgivning, der skulle sikre imod det, er til gengæld fuldstændig illusorisk. Der er i praksis ingen hindringer - udover de som også gælder for danske statsborgere - for EF-borgernes opkøb både af de nok så omtalte sommerhuse langs vestkysten, af landbrugsjord og industrigrunde.

Økonomisk union.

På EF landenes topmøde d. 4.-5. december 1978 indgik Danmark sammen med de øvrige EF-lande en aftale kaldet Det Europæiske Monetære System (EMS). Systemet er en videreudvikling af det samarbejde, der hidtil har foregået i EF under benævnelsen valutaslangesamarbejdet.

EMS er en fællesbenævnelse på forskellige foranstaltninger, der som endemål har at afskaffe de nationale valutaer til fordel for en enkelt valuta, der skal gælde for hele EF-området. Gennem EMS forpligter Danmark sig til at holde prisen på danske kroner kunstigt oppe. Når kurserne har tendens til at falde målt ud fra EF's øvrige

valutaer, så skal den danske nationalbank gribe ind og opkøbe danske kroner i udlandet. Gennem denne øgede efterspørgsel søger man at holde kursen på danske kroner oppe. Disse opkøb fjerner naturligvis ikke de realøkonomiske årsager til kursfaldene. Reguleringen af efterspørgslen kan imidlertid modvirke kortsigtede spekulationsopkøb og derved sikre faste kurser mellem landene for kortere tidsrum.

Støtteopkøb af svage valutaer må betales af stærke valutaer. Derfor må Danmark låne sig frem til store beholdninger af fremmed valuta for at have rigeligt med midler til at støtte kronekurserne.

Her kommer EMS atter ind i billedet. EMS-aftalen indeholder foruden forpligtelsen om kurspleje også en beslutning om, at danne kimen til en overnational centralbank med sin egen EF-valuta. Fra denne fond skal nationalbankerne kunne låne ECU'er til deres støtteopkøb (ECU = European Currency Unit = Den Europæiske betalingsenhed).

Til gengæld for modtagelse af disse lån vil landene få pålagt at gennemføre en bestemt økonomisk politik, som vil styrke vedkommende valuta. Sådanne betingelser vil erfaringsmæssigt dreje sig om at holde priserne og især lønningerne nede gennem en stram penge- og finanspolitik.

På længere sigt får bestræbelserne på at låse EF-landenes kurser fast sammen, den konsekvens, at lande med svage valutaer bliver påtvunget visse økonomiske forholdsregler af EF.

For samtlige EF-valutaer på nær den tyske mark betyder deltagelse i EMS, at vedkommende lande tvinges til at øge deres gæld.

Dette lyder måske paradoksalt. Hvorfor skulle f.eks. den danske regering ønske at øge Danmarks udlandsgæld? Men faktisk betyder denne gældsætning, at den danske regering får EF som allieret i sine forsøg på at mindske den danske inflation.

Allerede i dag indgår udlandsgælden i debatten om et vægtigt argument overfor lønarbejderne om at holde priser og især lønningerne nede. Ved at binde den danske

krone til den stærke tyske mark kommer Danmark i gæld til EF landene og indbyder derigennem EF til at blande sig i danske forhold. Den danske regering får gennem EMS endnu et kort, man kan spille ud mod arbejderklassen i forsøget på at gøre indkomstpoltikkens nødvendighed troværdig. Gennem EMS kastes EF-myndighedernes krav til dansk økonomisk politik direkte ind i klassekampen som et argument for monopolborgerskabets krisepolitik. *En stigende dansk gældsætning til EF's monetære fond vil således betyde, at målsætningen for den økonomiske politik i stadig højere grad vil blive formuleret af EF's centrale myndigheder. Den fuldstændige europæiske økonomiske og monetære union vil være karakteriseret af dels en fælles fast valuta for hele EF, dels en central EF-myndighed, der gennem sit herredømme over denne valuta kan dirigere den økonomiske politik i forhold til priser, lønninger, investeringer og skatter.*

EMS-aftalen om kursplejen og de afledte aftaler om lån og lånebetingelser forbereder fastlåsningsen af EF-valutaerne. Indførelsen af ECU'en er skabelsen af den EF-valuta, der sidenhen skal fortrænge f.eks. danske kroner. Hvis ECU'en engang erklæres for eneste juridisk gyldige betalingsmiddel, så vil Danmarks eksistens som selvstændig økonomisk enhed være slut.

Hvor det er muligt at analysere perspektiverne i det økonomiske samarbejde i EF, så er det vanskelige præcist at fastsætte, i hvor høj grad dansk økonomi i dag er styret af EF. Den danske stat har selv interesse i at overlade styringen til EF, fordi EF som overnational myndighed bedre kan tilrettelægge en hård krisepolitik overfor den danske arbejderklasse. Men samtidig må den danske regering fare med lempe, fordi EF-modstanden stadig er stor. EF's afholdelse af direkte valg til EF-parlamentet har til formål at få befolkningerne til at acceptere EF som deres nye statsmagt. *Forst når EF har fået opbygget en sådan solid demokratisk facade, kan man forvente, at EF-politikeren herhjemme fremtægger den fulde*

Aktion mod indførelse af atomkraft. Dette er blot en blandt mange aktioner, der har været med til at presse den danske regering og Folketinget til ikke at indføre atomkraft lige med det samme. Med oprettelsen af det »demokratiske« valgte Europaparlament bliver denne kamp vanskeliggjort. For hvad indtryk gør det i Strassbourg, at nogle aktivister stabler en masse tomme tønder op på Rådhuspladsen i en fjern nordlig hovedstad?

sandhed om EFs styring af Danmark. Men det kan nævnes, at der er en fuldstændig overensstemmelse mellem de anbefalinger, som EF har givet Danmark i sine årlige rapporter om dansk økonomi, og så de politiske forlig, man har lavet på Christiansborg siden augustforliget i 1976.

Landbrugspolitikken

Landbruget er det område af den nationale politik, som er blevet kraftigst påvirket af medlemskabet af EF.

Dansk landbrug havde gennem 60'erne tilkæmpet sig et væld af forskellige tilskudsordninger til landmændene. Det betød, at afvandringer fra landbruget til byerhvervene bremsedes, og at man sikrede landmændene en indkomst på højde med lønarbejderne.

Ved Danmarks indtræden i EF den 1. januar 1973 indledtes afvik-

lingen af alle disse ordninger, som ifølge EFs grundlov, Romtraktaten, er konkurrenceforvridende.

Til gengæld stillede man landmændene i udsigt, at de ville få garanteret minimumspriser for deres varer, der lå langt over priserne udenfor EF. Fastsættelsen af landbrugets mindstepriser foretages centralt i EF af Kommissionen og Ministerrådet. Hvis landmændene ikke kan få afsat deres produkter til de garanterede mindstepriser, så er EF forpligtiget til at købe varerne til garantiprisen og opbevare dem på overskudslager eller destruere dem. EFs måde at give tilskud til landmændene er at presse forbrugerpriserne i vejret ved opkøbet af varer til destruktionspriser. Denne stærkt kritiserede metode sluger ca. 70% af EFs samlede udgifter.

Det er derfor ikke mærkeligt, at det ofte er landbrugsordningerne, der er i centrum for den offent-

lige debat.

Den voksende kritik af de høje fødevarerpriser og af de voksende overskudslagre svækker EFs politiske omdømme. EF-kommissionen sætter derfor mange kræfter ind på at sænke mindstepriserne. Målet er at sænke mindsteprisen helt ned til omkring den naturlige markedspris, således at EF helt undgår at købe op til lager. Men lavere mindstepriser støder på landbobefolkningens modstand. Ved blot mindre prisfald risikerer man, at hundredetusinder af mindre produktive landbrug ville bukke under og skabe en alvorlig forøgelse af arbejdsløshedshæren. En sådan udvikling er ikke ubetinget til EFs fordel. Landboerne udgør som småbesiddere et vigtigt politisk bagland for de europæiske monopol ejere. Hvor gerne industrien end ville rense ud i de mange urentable landbrug, så tor man foreløbig ikke

gøre noget effektivt ved det.

Landbruget udgør en vigtig faktor i de nationalstatslige modsetninger, der fra tid til anden blusser op. Indenfor de enkelte lande udgør landbrugets organisationer vigtige pressionsgrupper. De presser naturligvis deres nationale ministre hårdt, for at de skal forsvare deres interesser i EFs ministerråd.

Tyske landmænd har f.eks. nydt godt af den ordening, der kaldes de monetære udligningsbeløb. Hver gang den tyske mark er blevet mere værd (revalueret), så betyder det, at udenlandske varer bliver billigere at sælge i Tyskland. Men dette gælder ikke for landbrugsvarer. F.eks. bliver Frankrigs landbrugseksport til Vesttyskland belagt med afgifter, der delvis modsvares de tyske revalueringer. Det er disse voksende afgifter, som Frankrig for nylig har sat hele valutasarbejdet ind på at få fjernet.

Ligesom de tyske landmænd beskyttes, så beskyttes også de engelske forbrugere gennem udligningsbeløbene. England har hyppigt foretaget devalueringer af pundet. Det betyder, at importerede varer bliver dyrere i England. Men også her er landbrugsvarer fra de øvrige EF-lande undtaget. De monetære udligningsbeløb har her form af tilskud til engelske forbrugere, så de holdes skadesløse for devalueringer. Differencen mellem den pris, leverandøren får, og den pris forbrugeren i England må betale, udbetales til leverandøren, men er faktisk et tilskud til England.

Det betyder f.eks. for Danmark, at en stor del af de tilskud, som dansk landbrug får fra EF, i virkeligheden dækker over, at England ikke betaler den fulde pris for sig bacon og smør, men lader EF betale for sig.

Landbrugets vigtige rolle i EF hænger sammen med, at landbruget ikke er et internationaliseret erhverv som industrien. Landbrugets krav optræder derfor ofte som nationale krav. De enkelte landes monopolborgerskaber synes at udnytte landbrugsområdet til at styrke deres positioner indenfor det forenede europæiske monopolborgerskab. Flere af EF-landene indtjener en stor del hård fremmed valuta gen-

nem deres landbrugseksport. Hertil kommer at alle EF-lande prøver at give sit »gebyr« landbrug de bedst mulige betingelser for at klare sig igennem, når prisfaldene på landbrugsvarer presses igennem som beslutninger i EF.

Sådanne forventede prisfald på f.eks. mælk vil indenfor den nærmeste fremtid kunne ramme dansk landbrug særdeles hårdt.

EF og det faglige samarbejde.

I Romtraktaten står der ikke noget om, at medlemslandenes fagforeninger skal danne overnationale sammenslutninger. Men EF havde stor interesse i, at der i 1973 blev dannet en Europæisk Faglig Samarbejdsorganisation (EFS).

EFS, som også kaldes »Euro-LO«, dannedes direkte som en følge af Danmarks, Englands, og Irlands optagelse i EF.

EFS bestod i starten kun af de socialdemokratiske fagorganisationer. Senere er både de kristelige og den kommunistiske landsorganisation fra Italien, CGIL, kommet med.

EFS har således et samlet medlemstal på 38 millioner arbejdere fordelt på 31 forskellige organisationer.

EFS er ikke en kamporganisation vendt mod de multinationale selskaber i EF. Det repræsenterer ikke et kampforbund hen over landegrænserne, således som man ind imellem ønsker at fremstille sig selv.

EFS er først og fremmest skabt for at kunne føre det samarbejde, som i dag eksisterer mellem arbejdsgiverne, staten og fagforbundene på nationalt plan, endvidere på EF-plan.

Euro-LO er således repræsenteret i en mængde udvalg under EF-kommissionen, EFs ministerråd og i det Økonomiske og Sociale udvalg. Gennem disse udvalg giver EFS gode råd om, hvordan f.eks. arbejdskraftens frie bevægelighed over landegrænserne gennemføres.

EFS erklærede målsætning er at bekæmpe arbejdsløshed og inflation. Ud fra dette overordnede mål accepterer man, at EF skal danne rammen om fremtidige ind-

komstpolitiske ordninger. Ligesom LO deltager i trepartsforhandlinger i Danmark, hvor man i realiteten fraskriver sig sin traditionelle ret til at føre frie forhandlinger og til ataktionere for sine krav, på samme måde deltager EFS i trepartsforhandlinger i EF.

Allerede i dag er dansk fagbevægelse med LO-toppens fulde godkendelse delvist underlagt et EURO-LO, hvis primære opgave det er at være et serviceorgan for EF-unionen. Euro-LO er koordinator for de rævestreger, som de nationale LO'er indgår i ved arbejdsmarkedets overenskomster.

Målet er naturligvis, at Euro-LO efterhånden skal overtage den fulde forhandlingsret for alle EFs lønarbejdere. Det kan i sin yderste konsekvens komme til at betyde, at de ni nationers lønarbejdere vil stå overfor en overnational alliance mellem EFs myndigheder, Euro-LOs topbureaukrater og EF-monopolernes arbejdsgiverforening.

Derfor skal en anden af EFS' målsætninger, nemlig kontrol med de multinationale monopoler, forstås på den måde, at man ønsker at styrke EF institutionernes magt over erhvervslivet, og at man selv ønsker at få del i denne magt gennem europæiske fondannelser, der kontrolleres af fagforeningstoppen.

Udenrigspolitik - Norden

I EFs grundlov, Romtraktaten, står der ikke noget om fælles udenrigspolitik. Det betyder, at Danmark ikke juridisk har bundet sig til at føre en udenrigspolitik ud fra forhandlinger med EF.

Gennem de forløbne 6 år Danmark har været i EF, har der imidlertid udviklet sig et stadig mere tæt samarbejde mellem landenes udenrigs- og statsministre. EF koordinatorer landenes fælles optræden overfor forskellige internationale begivenheder. F.eks. blev dokumenterne på sikkerhedskonferencerne i Helsingfors og Beograd underskrevet af EFs egen repræsentant. Men også emner som Mellemøsten, Sydafrika, Rhodesia og Sydøstasien udtaler EF-landene sig om i fællesskab.

På samme måde optræder EF med en fælles ordfører i FN ved

stadigt flere lejligheder.

Grundlæggende set er der ikke tegn på en ændret udenrigspolitisk orientering fra den danske stats side som følge af EF-medlemskabet. På den anden side synes der at være en tendens til at komme med mindre skarpe udtalelser f.eks. i spørgsmålet om Sydafrika, og det skyldes vel, at man gerne filer lidt på sine meninger for at opnå enighed i EF.

Derimod synes Danmarks forhold til de nordiske lande at skulle ændre sig mere dybtgående. På trods af mange forsøg bl.a. fra dansk side på at få læmpet Norden ind i EF, er chancerne for et selvstændigt Norden udenfor EF stadig til stede. Fastholder Norden sin stilling vil muligheden for konflikter med EF øges.

Et eksempel er den engelsk-islandske torskekrig, hvor EF-interesser stod overfor nordiske interesser. Da Nordisk Råd udtalte en fordømmelse af de engelske overgreb, protesterede adskillige danske politikere mod udtalelsen under henvisning til dansk fiskeris interesse i EF.

Ligeledes har importen af svenske spånplader nær forårsaget en mindre krise i forholdet mellem Danmark og Sverige. EF greb ind overfor denne handel med forskellige trusler, fordi spånpladerne blev produceret med statstilskud og derfor var konkurrenceforvridende.

Der er god grund til at antage, at de øvrige nordiske lande ikke længere regner Danmark som et rigtigt medlem af Norden længere. Under forhandlingerne mellem EF og Norge om deltagelse i det Europæiske monetære system var det Anker Jørgensen, som førte forhandlingerne for EF. Men modstanden i Norge overfor EF var stor nok til at stå imod Anker Jørgensens locketoner.

Senere har Norge og Sverige søgt at udbygge det nordiske samarbejde ved en aftale, hvorefter Norge skulle være medejer af Volvokoncernen, og Sverige skulle have norsk olie. Gennem Nordisk råd har man søgt at danne en Nordisk investeringsbank for at styrke de nordiske monopoler. Begge initiativer er faldet til jorden.

Uden at kunne dokumentere det må man formode, at der fra de nordiske lande er et vist pres på den danske regering for ikke at opgave det nordiske samarbejde. Men danske politikeres mange forsikringer om ikke at forlade Norden vil ikke i længden kunne dække over, at dansk politik i stadig højere grad dirigeres af EF ud fra centraleuropæiske interesser og ikke ud fra nordiske.

EFs fiskeri.

Principielt udgør alle farvande omkring EF-landene, det man kalder EF-havet. EF tilstræber lige adgang for alle EF-landenes fiskere til hele EF-havet. Det betyder at landene må afgive deres suverænitæt over deres havområder.

Fiskeriforhandlingerne i EF drejer sig for øjeblikket om at lave en varig fordeling af fiskeriet mellem EF-landene, omkring Nordsøen.

Danmark tegner sig for næsten 40% af hele EF's fiskeri (målt i mængder) og er dermed den største fiskerination indenfor EF. 75% af dette store danske fiskeri blev i 1975 fanget i Nordsøen.

Englænderne har under fiskeriforhandlingerne i EF argumenteret med at de i årevis har ladet især danskere få glæde af fiskeriet i farvandene omkring England.

Bliver dette danske fiskeri stadfæstet i en EF fiskeriordning, så afgiver England retten til dette fiskeri for tid og evighed.

Det er derfor den engelske fiskeriminister John Silkins kræver at Englands del af Nordsøens fisk skal modsvare det store havområde som England har udvidet EF-havet med.

England kræver visse nationale særrettigheder i et bredt bælte på 50 sømil omkring Englands kyst. Desuden kræver man den generelle kvote i Nordsøen, som England er blevet tilbudt, forhøjet. Disse krav vil EF ikke acceptere.

Den virkelige årsag til fiskerikrisen er ikke disse krav, men EF's indblanding. Der var bedre muligheder for, at danske fiskere kunne bevare deres fiskeri i Nordsøen, hvis England og Danmark selv lavede en fiskeriaftale uden om EF.

I en aftale uden om EF kunne Danmark anerkende Englands fulde suverænitæt over dele af Nordsøen og få lov at fiske videre i fuldt omfang med Englands tilladelse.

Ved den gældende EF-ordning opsluges Nordsøen i EF-havet og England begynder derfor at stille krav om større kvoter til gengæld for tabet af sine nationale fisker

Strejken og blokaden i oktober 1976 mod det multinationale biludlejningsfirma, Hertz, var en kamp imod at formået anvendte udenlandske arbejdere som lontrykkere.

rettigheder.

Det er derfor også i danske fiskeres interesser, at fiskeriaftaler kommer ud af EF-bureaukratiets hænder.

Spredning eller samling i EF.

For det første viser de eksempler der er nævnt her, at der faktisk er opnået resultater i hvert fald hvad angår harmonisering og koordinering mellem EF-landenes politik på snart sagt alle områder.

På landbrugsområdet foregår der en helt fast og central styring fra EF. Med vedtagelsen af det Europæiske monetære System er der nu åbnet op for en generel overnational styring af landenes økonomier.

Som det afgørende led i en videreudvikling af en europæisk forbundsstat er en politisk sammenvejsning nødvendig. Med EF-kommissionens mange tusind embedsmænd i Bruxelles er det tekniske grundlag for så vidt til stede for at regere EF.

Med USAs stadig større interesse i et militært stærkt Europa overfor Sovjet er mulighederne for at videreudvikle »eurogruppens« selvstændighed indenfor NATO voksende. Sammen med opbygningen af et EF-dirigeret politi er de fysiske magtorganer indenfor rækkevidde.

EF og klassekampen.

Det manglende led er opbygningen af et EF-parlament og en EF-regering der kan kanalisere arbejderklassens og folkenes utilfredshed ind i et fast system af klasseforsoning. Uden en demokratisk facade at skjule sig bag vil EF-statens krisepolitik kunne udløse arbejderklassens selvstændige og direkte aktion for sine rettigheder og levevilkår.

Hvis EF omvendt formår at skabe et veletableret »demokrati« som skjold for sit herredømme, med Euro-LO og Euro-partierne, som velvillige redskaber, så vil det få en enorm styrke over arbejder-

klassen.

EF vil vide at forvalte den internationale solidaritet mellem EF-nationernes arbejdere. De rige danskere, som lever over evne, må holde igen til fordel for de fattige syditalienere, vil man hævde. EF vil udstikke sine lønrammer og bage sine lønkager, som Europas arbejdere så kan få lov at slå indbyrdes om.

Og virker »solidariteten« ikke så kan monopolerne frit flytte deres kapital, hvornår de lyster, hvor arbejdskraften er billigst. Eller de kan med tilskud fra EF-staten beordre billig arbejdskraft til Danmark.

Dette er de ofte gentagne perspektiver for danske arbejdere i EF. Men disse perspektiver er nu ved at rykke nærmere i et hurtigere tempo. Det er alle de ydre som indre faktorer, der er nævnt i indledningen, som skærpes i disse år.

Dannelsen af EMS og de direkte valg til europaparlamentet viser dette.

P.K. og P.T.

Konflikten

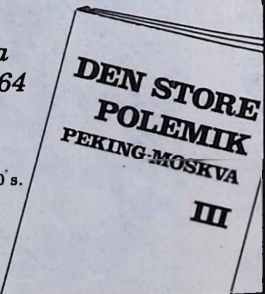
KINA — SOVJET

De centrale dokumenter fra perioden 1957-64 er samlet i...

Bind 1-6
Pr. bind kr. 20,85 ca. 160 s.
(Bind 1-2 p.t. udsolgt)

fås hos alle boghandlere

Forlaget OKTOBER
Skindmønstre 24, 3658 Kbh K. Tlf. 01-132734

**DEN STORE
POLEMIK
PEKING-MOSKVA
III**

Bettelheims hop ud i det blå

En anmeldelse af Charles Bettelheim: Det store spring tilbage.

Charles Bettelheim er økonomiprofessor ved universitetet Sorbonne i Paris. Han har igennem 60'erne og først i 70'erne været stærkt engageret i studiet og analyserne af Den store proletariske Kulturrevolution. Han har således udgivet bogen »Kulturrevolution og industriel organisering i Kina«. Bogen er en hymne til kulturrevolutionen set gennem Bettelheims briller. Bogens væsentligste svaghed består i det meget spinkle kildegrundlag, hvorpå Bettelheim rejser sin triumfbue over kulturrevolutionen. Og Bettelheims tolkning af kulturrevolutionen var en tro gengivelse af de synspunkter, som den senere benævnte »firebænder«, Zhang Chunqiao, Wang Hongwen, Yao Wenyuan og Jiang Qing, repræsenterede. Bogens kildemateriale var i alt væsentligt en række samtaler, som Bettelheim havde haft med medlemmer af den revolutionære komite på Pekings almindelige Trikotagefabrik. Det var Bettelheims påstand, at denne virksomhed var repræsentativ for udviklingen i Kina. Bettelheims eget »bevis« herfor var hans påstande om, at Pekings almindelige Trikotagefabriks ændringer »findes i forskellig grad på andre virksomheder, jeg har besøgt, og på dem, som har været mest omtalt i den kinesiske presse, og i de beretninger fra besøgende, som jeg har omtalt ovenfor.« (s. 9, dansk udgave, Demos 1974).

»Kulturrevolution og industriel organisering i Kina« er fra 1973. Men bogens kildemateriale stammer fra 1971. Det er med andre ord i perioden umiddelbart omkring Lin Biaos fald og umiddelbart før de første forsøg på at gøre op med Lin Biaos »venstre« radikale opfattelser, at Bettelheim har indhentet sine oplysninger. Bettelheim har derfor tilføjet et efterskrift i bogen. I dette kapitel rede-gør eller rettere forsøger han at re-

degøre for det politiske indhold i de »venstre« ekstremistiske standpunkter og deres konsekvenser for udviklingen af den kinesiske revolution.

Man kunne måske have forventet, Bettelheim ville have fulgt dette tilfælde til en analyse af »venstre« radikalismen op i sin nye bog. Men nej - Bettelheims konklusion er præget af helt andre indfaldsvinkler til udviklingen i Kina. Siden kulturrevolutionens start har hovedfaren hele tiden været højre-opportunismen, mener Bettelheim.

Bettelheims dom over udviklingen i Kina efter Mao Zedongs død er meget radikal. Han skriver således på side 105: »KKP's ledelse er dømt historisk. I længden kan den kun lide nederlag, hvad hele revisionismens historie viser. Den vil efterhånden være tvunget til at vise sit sande ansigt. Det vil også blive klart for dem, der i dag ikke kan eller ikke vil erkende det. Sandt at sige sidder ledelsen på en vulkan. Selv om den tror på sine egne løfter, kan de kun blive afkræftet af virkeligheden. I nogle år endnu vil produktionen gå fremad, især inden for de opprioriterede industrielle områder, men i sidste ende vil modsætningerne mellem industri og landbrug, mellem by og land, mellem håndens og åndens arbejde, mellem akkumulation og forbrug vokse, for den vej, som KKP's ledelse har ført Kina ind på, er den kapitalistiske vej«.

Det er da rene ord for pengene! Det kunne være fristende på baggrund af denne salut til KKP at tro, at Bettelheim i stor målestok beskæftiger sig med Kinas materielle virkelighed. Men det er så langt fra tilfældet. De objektive økonomiske betingelser for opbygningen af socialismen i Kina får en meget lille plads i bogen. Den langt overvejende del af bogen drejer sig om spørgsmål, der angår produktions-

og distributionsforhold. Det er i særlig grad revolutionskomiteernes skæbne, som har Bettelheims interesse. Jeg mener imidlertid, at det bl.a. er Bettelheims syn på økonomien, som giver ham en så afvisende holdning til den nuværende ledelse i KKP. Han afviser blankt den nuværende ledelses ofte gentagne argument for en omlægning af Kinas økonomiske liv. På side 60 skriver han: »Der har ikke været nogen stagnation eller tilbagegang i den nationale økonomi. Mellem

1965 (det sidste år for Kulturrevolutionen og det seneste år, som vi har et skøn over, er der ingen stagnation. Produktionen af elektricitet er gået frem fra 42 til 108 milliarder kilowatt/timer (1974), stålproduktionen fra 12,5 til 23,8 millioner ton (i 1974), kulproduktionen fra 220 til 389 millioner tons (1974), olieproduktionen fra 10,8 til mellem 75 og 80 millioner tons (1975). At tale om en langvarig periode med stagnation og tilbagegang er fuldstændig i modstrid med virkeligheden. Det har ganske enkelt til hensigt at bagvaske selve Kulturrevolutionen.»

Kinas økonomi.

Hvordan vurderer KKP situationen i den periode Bettelheim behandler? Jeg skal her referere til en kilde der blev affattet på samme tid, som Bettelheim lagde sidste hånd på sin hårde kritik af den nuværende ledelse i KKP. I de dage blev Kinas 5. nationale Folkekongres afholdt. Det var denne kongres' opgave at udstikke retningslinjerne for regeringens arbejde i tiden fremover. Og det havde vel været naturligt, om Bettelheim havde afventet en så vigtig politisk begivenhed og dens resultater før, dommen blev afsagt.

På den pågældende kongres var Hua Guofeng hovedtaler. Han sagde: »I de 11 år fra 1966 til 1976 øgedes trods de alvorlige forstyrrelser og den sabotage, der skyldtes Liu Shaochi, Lin Biao og i særlig grad »de fires bande« kornproduktionen i en trediedel af provinserne. . . idet den højeste vækstrate var 5,5 pct., mens industriproduktionen ligeledes i en trediedel af provinserne (øgedes). . . idet den højeste vækstrate her var 18,5 pct.» (Dokumenter fra den kinesiske Folkerepublik 5. Nationale Folkekongres' 1. samling, København 1978).

Det benægtes ikke fra officiel side i Kina, at der fandt en økonomisk fremgang sted i de 11 år. Men man har gentagne gange understreget, at fremgangen kunne have været større. Og det er blevet understreget, at de manglende resultater er en konsekvens af de klassekampe, der har udfoldet sig i Kina inden for KKP såvel som i det kinesiske folk. Og man har fremhævet,

Hua Guofeng var hovedtaler på Kinas 5. nationale Folkekongres.

at der i perioden umiddelbart før Maos død og efter Dens Xiaopings fald i april 1976 var kaotiske tilstande i økonomien. Det er også den konklusion, som Colina Macdougall når frem til i sin artikel om Kinas økonomi i 1976 i China Quarterly juni 1977. En artikel Bettelheim henviser til for at give belæg til sin påstand om sundheden i Kinas økonomiske vækst. Colina Macdougalls konklusion omtaler han ikke. Til trods for at Bettelheim ved at henvise til artiklen formidler det indtryk, at Colina Macdougall deler og beviser Bettelheims syn på udviklingen. Men artiklen siger det modsatte: »Det mest lovende tegn for fremtiden var udover Huas tale (ved Dazhaikonferencen i 1976, min bemærk.) udgivelsen af Maos tale »Om de ti store Sammenhænge«, siges det i artiklen. Valget, at udgive Maos tale, og Huas tale ser forfatteren som udtryk for, at den nye ledelse vil tage bedre hånd om Kinas økonomi.

Bettelheim henviser på samme sted i sin bog til en anden artikel, som skulle bevise hans antagelser

rigtighed. Artiklen findes i samme nummer af China Quarterly, som ovennævnte af Colina Macdougall. Tallene Bettelheim bruger genfinder man også i artiklens tabel (s. 382 China Quarterly). Men der er ret så vigtige tal, der er udeladt. Bettelheim nævner ikke, hvordan væksten har formet sig, hvad angår de vigtigste forbrugsvarer for kineserne: korn, ris og bomuld. Den tabel Bettelheim henviser til i sin fodnote viser for de to slags produkters vedkommende interessante tendenser.

Tallene er i metriske tons

Korn etc.

1965 til 1969 var produktionsstigningen 205-230

1970 til 1975 var produktionsstigningen 240-250.

Sammenlignes disse tal med befolkningstilvæksten, anslået til ca 726 millioner i 1965 og ca. 894 millioner i 1974 betyder det, at der ikke har fundet nogen forøgelse af udbyttet sted pr. capita. Der har derfor ikke været nogen mulighed for at hæve forbruget for den enkelte.

Produktionen af bomuld har udviklet sig således ifølge samme statistik. Målt i billioner linear meter.

1965 til 1969: 6,4BLM - 6,6 BLM

1970 til 1973: 7,5BML - 7,6 BLM

I mængdeenheder er der således mindre bomuld til rådighed pr. capita end i 1965!

Det har da også været et af de hovedangrebspunkter, som de fires bande har været underkastet, at de havde modarbejdet en stigning i folkets levestandard. Og det kan konstateres, at i den periode, de havde størst indflydelse, faldt levestandarden for enkelte produkter og var konstant for kornets vedkommende.

Bettelheim kunne også have konsulteret andre undersøgelser, som behandler Kinas økonomiske vækst. Han ville på den måde have kunnet danne sig et mere sammenhængende billede af udviklingen.

Industriens vækst viser således store og meget sigende svingninger.

Indeks over industriens vækst 1949-75 (1960 = 100)

(Tallene citeret fra Christopher Howe: China Economy, London 1978)

Samlede industrioutput

1949 11

1960 100

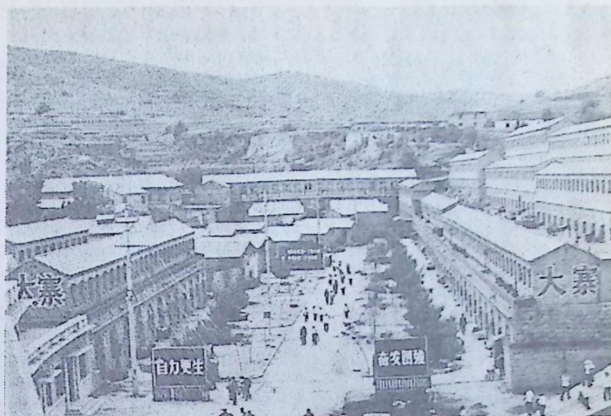
1965 108

1966 126

1970 170

1975 259

Den økonomiske vækst har siden 1965 været 9% i gennemsnit. Det er dog interessant at bemærke sig, at vækstraten er højere i perioden 1965-70 end i perioden 1970-75. Gennemsnittet for perioden 1965-70 er således 9,5, for perioden 1970-1975 8,79. Dette er så meget desto mere bemærkelsesværdigt, når man tager i betragtning, at den første periodes vækst har fundet sted samtidig med, at kulturrevolutionens mest voldsomme kampe udfoldede sig! Sammenlignes der med vækstraterne fra 1952-60 bliver billedet endnu mere komplekst. I dette tidsrum formåede industrien at fastholde en vækstrate på ca. 18% om året. Kan man så ikke påstå med nogen ret, at økonomien har stagneret?

Selvom der bygges nye huse, som her på billedet fra Dazhai, bliver de ofte bygget for små og byggeriet kan endnu ikke holde trit med behovet. Dette er også et udtryk for Kinas store behov for modernisering.

Boligstandarden.

Jeg har allerede berørt levestandarden i den kinesiske dagligdag, men skal alligevel gå lidt mere i dybden med de problemer, som gør sig gældende her. Jeg har allerede nævnt den manglende vækst i forsyninger på bomuld og de vigtigste fødevarer. Et andet meget vigtigt forhold som skal vurderes når man vil undersøge levestandarden, er den boligmæssige situation. Kina står her med store vanskeligheder. Der er naturligvis blevet bygget meget og langt bedre boliger til det kinesiske folk efter revolutionen, men standarden og antallet af kvadratmeter, som står til rådighed lader fortsat meget tilbage at ønske. I 1957 ved afslutningen af den første 5 års plan var det ikke ualmindeligt, at familier havde mindre end 3 m² til rådighed pr. familiemedlem. Det skal til sammenligning nævnes, at i Vesteuropa er standarden 20 m², i Sovjetunionen er den 11 m² og i Japan er den 8 m². (Christopher Howe: Chinas Economy, side 172-173, herefter CH) CH har selv haft mulighed for nærmere at studere boligsituationen i Shanghai og i byen Faoshan. CH mener, at resultaterne fra undersøgelserne af de to byer, siger noget karakteristisk om Kina. Shanghai har fået sin befolkning reduceret mere effektivt end andre

storbyer. Og Faoshan har en størrelse, der svarer til omfanget i de byer, som rummer mere end 60% af Kinas befolkning.

CH's resultater viser, at i Shanghai var levestandarden i 1974 kun lige akkurat over standarden i 1952. Faoshan kunne opvise et endnu mere tankevækkende resultat. Boligstandarden her var 24% lavere, end den havde været for 1949.

Forelobig konklusion.

Man kan muligvis lave forskellige former for narrestreger med oplysningerne fra Kina. Statistik er det farligt at drage alt for håndfaste konklusioner på, når man ikke kender indsamlingsmetoderne helt nøje. Men hvorom alting er, Bettelheims slutninger kan man let betvivle ud fra hans eget kildemateriale. Eller for at sige det mere præcist: det peger faktisk i modsat retning! Går man til andre kilder viser det sig, at situationen for den kinesiske arbejder og bonde fortsat er den yderste knaphed for flere basale forbrugsvarers vedkommende. Hua Guofeng udtalte sig på Den 5. Nationale Folkekongres om nødvendigheden af de fire moderniseringer:

»Ser vi på den interne situation er det ligeledes overordentligt nødvendigt at fremskynde den socialistiske modernisering. . . Kun på den

måde kan forbundet mellem arbejderne og bonderne blive konsolideret på en ny basis og den kampkraft, som proletariatet og socialismen må besidde for at vinde sejr over bourgeoisiet og kapitalismen, blive styrket. Kun derigennem kan vi vedvarende højne folkets materielle levestandard og gradvis eliminere forskellen mellem industri og landbrug og forskellen mellem åndeligt og manuelt arbejde». (s. 12)

Hua Guofeng understregede således sammenhængen mellem revolution og produktion. Han forklarede, hvordan de to betinger hinanden. Hua gjorde det klart, at det er en forudsætning for at udvikle de socialistiske produktionsforhold, at der finder en forøgelse sted af de materielle betingelser. Det er denne politiske opfattelse af sammenhængen mellem produktion og revolution, som Bettelheim afviser med sin overfladiske behandling af det statiske materiale. Bettelheim afslører herved, at der ikke for ham er nogen tæt sammenhæng mellem disse to forhold. Havde Bettelheim taget de økonomiske forhold alvorligt, havde han nok mere omhyggeligt studeret det tilgængelige materiale.

Kildeudvælgelsen.

Inden jeg giver mig i kast med en mere indgående kritik af Bettelheims teser, skal jeg kort sige noget om Bettelheims anvendelse af kilde-materialet i almindelighed.

Bettelheim har åbenbart plukket i de tilgængelige kilder ud fra det princip, at det gjaldt om at finde belæg for hans egen tese. Kilderne er ihvertfald ikke valgt ud fra synspunkter om, hvorvidt de er i overensstemmelse med den hovedlinje, som KKP har lagt. Bettelheim diskuterer ikke engang, hvordan han har valgt sine kilder. Snart vælger han en enkelt artikel i Peking Review, snart er det en radio-udsendelse fra Peking Radio, som karakteriseres gennem et citat på nogle få linjer. Vi får intet steds i bogen noget at vide om, hvorfor han har valgt netop de kilder og ikke nogle andre. Bettelheim analyserer ikke de samlede dokumenter fra de store konferencer og kongresser, som blev afholdt i 1977.

Jeg kan i flæng nævne: KKP's 11. Partikongres, Konferencen om at lære fra Daqing i industrien og Den anden nationale konference om at lære fra Dazhai i Landbruget. De spiller ikke nogen rolle i Bettelheims vurdering af situationen i Kina.

Endvidere drager Bettelheim meget vidtgående konklusioner på et meget spinkelt materiale. Jeg skal her nævne to meget outrerede eksempler på Bettelheims »videnskabelighed».

Bettelheim citerer følgende fra bladet Hongqi nr. 6 1977:

»forstærk revolutioneringen af ledelsesorganerne» ved at sikre, at ledelsen er »i hænderne på marxister», uddanne bønderne i marxismen, leninismen og Mao Zedongtænkningen.

På baggrund af dette »citab» konkluderer Bettelheim: 1) Der skal renses ud i ledelsesorganerne 2) Bønderne skal nu indpodes den nye ledelses opfattelse. KKP skal ikke længere »lære af dem» (side 42)

Man kan uden vanskeligheder finde tilsvarende citater fra »de fires» hånd. Zhang Chunqiao skriver f.eks. i »Om at udøve et altomfattende diktatur over bourgeoisieb»: »Kun en eneste ting sikrer dem (fattigbønderne og de lavere middebønder) en lys fremtid, nemlig dette, at de følger det kommunistiske parti og marcherer frem ad den socialistiske vej». Sådanne vendinger hænger tæt sammen med, at KKP bygger på Lenins partiopfattelse. KKP repræsenterer de mest fremskredne eller bevidste dele af det kinesiske folk. Og det er ikke forbavsende, at KKP arbejder for at større og større dele af folket får hævet deres ideologiske niveau. Det udelukker imidlertid ikke på nogen måde, at partiet også skal lære af folket og vil lære af folket. Arsagen til at Bettelheim er faldet over citatet fra Hongqi er ikke forbundet med ændringer i ideologien og terminologien efter Maos død. Den er forbundet med Bettelheims egen ideologi. — Det skal jeg vende tilbage til.

Et andet eksempel på Bettelheims kildekritik eller rettere mangel herpå, kan man finde i behandlingen af udenrigspolitikken. Bettel-

heim har en meget bastant kritik og karakteristik af KKP's linje, Bettelheim påstår, at Kinas udenrigspolitik »vender sig mod Kinas egne interesser som nation».

(side 104) Han nævner, at Kina har givet »støtten til de allermest reaktionære regimer: Mobuto, Bokassa og Amin Dada i Afrika, Pinochet i Latinamerika» (side 104). . . »For at overbevise sig om de negative virkninger af Kinas udenrigspolitik, er det tilstrækkeligt at henvise til arbejderne i den tredje verden, i hvis øjne Kinas prestige i dag er særdeles lav.» (side 105).

Bettelheim gør sig ikke den umage at fortælle læseren, at der ikke er sket nogen væsentlig ændring af Kinas udenrigspolitik fra Maos død og frem til Bettelheims afslutning på sin bog. Forlaget Aurora har åbenbart været klar over, at den kop te totalt manglede teblade. Der er derfor blevet tilføjet Bettelheims overvejelser et efter-skrift af Carsten Boyer Thøgersen, som langt mere kvalificeret behand-

ler teorien om de tre verdener, selv om hans forsøg på at vise *afgørende* ændringer i Kinas udenrigspolitik efter Maos død er noget søgte. Jeg skal dog ikke gå nærmere ind på en kritik af CBT's efterskrift.

Bettelheims ukvalificerede kritik består bl.a. i hans udlægning af selve teorien. Han fremhæver, at kineserne siger, at enheden mellem den tredje og den anden verden er vigtigere end modsætningen mellem dem. Han »glemmer« at tilføje, at den enhed Kina forsøger at skabe hænger sammen med, at både den anden verden og den tredje verden er udsat for undertrykkelse og ud-sugning fra de to supermagter. Og enheden skal skabes i forhold til en meget konkret modstander, de to supermagter. Og han »glemmer« også at fortælle, at Kina i sin omfattende fremlæggelse af teorien om verdens deling i tre i en lang artikel fra Folkets Dagblad (udkommet på Oktoberforlag) tydeligt siger, at den anden verden har en dobbelt karakter. Den er dels udsat for supermagternes overgreb, dels er den selv imperialistisk. Men Bettelheim kan afskrive hele Kinas udenrigspolitik på et par sider, fordi han tillægger KKP synspunkter, som han ikke kan finde belæg for i KKP's egne skrifter. Absurditeten heri er nok så åbenbar, når man betænker, at Bettelheim påstår, at teorien »udelader modsætningerne mellem klasserne«. Ingen belæg, ingen henvisninger - og det er jo ikke så underligt.

Man kan finde mange andre eksempler i bogen på letkøbte konklusioner på et utroligt fattigt materiale, men de allerede nævnte eksempler skulle være tilstrækkeligt til at angive på hvilket plan, at Bettelheim anser det for for-svarligt at argumentere.

Kulturrevolutionen og kampen for produktionen.

Jeg nævnte ovenfor, at Bettelheims eget ideologiske udgangspunkt får en afgørende betydning for hans vurdering af udviklingen i Kina. Jeg skal i det følgende nærmere undersøge, hvordan Bettelheims opfattelse af revolution og produktion hindrer ham i at give en objektiv analyse af udviklingen i Kina ef-

ter Maos død.

Det afgørende spørgsmål i denne sammenhæng er Bettelheims opfattelse af Kulturrevolutionen. Bettelheim erklærer sig enig med KKP's nuværende ledelse på et punkt. Bettelheim kan helt tilslutte sig, »at Kulturrevolutionen er afsluttet. Denne erklæring er helt bestemt i overensstemmelse med virkeligheden«. (side 16) Og senere: »De skridt, der er taget i over et år, samt de temaer, der er fremdraget i den officielle debat og pressen, (er) i virkeligheden en negation af Kulturrevolutionen. Et sandt *spring tilbage*«. (side 17) Bettelheim må tilsyneladende have fået kolde fødder over sin kategoriske afvisning af KKP's politik i dag. Han tilføjer: »Argumentationen kan selvfølgelig ikke blive fyldestgørende. Hvis den skulle være anderledes, ville det være nødvendigt at gøre det, som KKP ikke har gjort: at foretage en sammenhængende og systematisk opsummering over Kulturrevolutionen, at genkalde sig de oprindeligt erklærede mål, vurdere i hvilket omfang, der har været fremskridt og tilbageskridt og hvorfor det har været således.« (side 17)

Det er temmeligt modsætningsfyldt på den ene side at erklære, at det ikke er muligt endeligt at opsummere Kulturrevolutionen og på den anden side uden blinken fastholde, at Kulturrevolutionens landvinder er gået tabt. Ja, at udviklingen i dag er en negation af Den store proletariske Kulturrevolution. Men Bettelheim vover altså springet ud i det blå.

I sin bedømmelse af de mål, som blev opstillet for Kulturrevolutionen, anvender Bettelheim en helt central kilde, »16 punkts beslutningen« fra den 8. august. Dette program blev vedtaget af central-komiteen og angav retningen for, hvordan centralkomiteen mente, Kulturrevolutionen skulle udfolde sig.

Bettelheim gennemgår en række af de betragtninger og retningslinjer, som er fremsat i dokumentet. Men på et centralt punkt foretager han en mistolkning af teksten. Bettelheim skriver: »Forbindelsen mellem kampen for revolutionen og kampen for produktionen, omtales

ligeledes i »16 punkts beslutningen«. Her understreges det, at hovedvægten skal lægges på det første punkt.« (side 19) Det ligner mere end en tanke, at Bettelheim ikke citerer direkte fra kilden. Det gør han ellers, hvad angår en række andre punkter i »16 punkts beslutningen«. Men hvad står det egentlig i teksten selv om denne vigtige relation? - Der står i punkt 14:

»Det er den store proletariske kulturrevolutions mål, at revolutionere folks ideologi og som følge heraf at opnå større, hurtigere, bedre og mere økonomiske resultater på alle arbejdsområder. Hvis masserne rejses i fuld målestok, og der træffes passende arrangementer, er det muligt at gennemføre både Kulturrevolutionen og produktionen, uden at den ene hæmmer den anden, samtidig med at der garanteres høj kvalitet i alt vort arbejde.

Den store proletariske kulturrevolution er en magtfuld drivkraft for udviklingen i vort land. Enhver forestilling, der sætter den store kulturrevolution i modsætning til produktionens udvikling er forkert«. (Cit. fra Ellen Brun og Jacques Hersh: Kulturrevolutionen i Kina, Kbh. 1969, (side 226-227).

Bettelheim har ret, når han siger, at dokumentet understreger revolutionens forrang i forhold til produktionen. Han forklarer dog ikke, at der er en vekselvirkning mellem de to bevægelser, kampen for produktionen og kampen for revolutionen. Bettelheim nævner ikke, at KKP under hele Kulturrevolutionen gang på gang propagerede, at revolutionen skulle fremme produktionen. At det kinesiske folk ikke skulle opfatte situationen som et valg mellem produktion og revolution. Men det er i virkeligheden det valg Bettelheim har truffet. Produktivkræfternes udvikling, udviklingen af produktionen omtales på nogle få sider, resten af bogen er udelukkende viet til spørgsmål som angår produktions- og distributionsforhold. Og deres udvikling forbindes *aldrig* med udviklingen af produktivkræfterne.

Daqing-oliefeltet er et godt eksempel på forholdet mellem revolution og produktion. Dette oliefelt blev rejst på den bare mark, hvor udenlandske eksperter tidligere havde sagt, at der ingen olie fandtes. Men for at fremme produktionen valgte kineserne at stole på deres egne erfaringer og med revolutionær energi skabtes en af kinas mest berømte produktionssteder.

Er det kontrarevolutionært at producere?

Det er ikke et tilfælde, at Bettelheim læser dette betydningsfulde dokument fra Kulturrevolutionen ensidigt. Når han læser og tolker det ufuldstændigt, er det ulige lettere at få Kulturrevolutionen og den dominerende linje i dagens Kina til at fremstå, som om de var dag og nat i forhold til hinanden.

Bettelheim vender sig således mod en parole om, at »Politikken tjener økonomien« (Peking Radio 1976) (side 27). Han finder også, at en leder i Folks Dagblad fra den 27. august 1977 er yderst forkastelig. Han mener, at den er udtryk for, at »hele den nuværende ideologi søger at benægte det, som blev fremhævet under Kulturrevolutionen.« (side 28). Men hvad står der egentlig i den artikel Renmin Ribao, som »helt og holdent (er) i overensstemmelse med de sovjetiske økonomier?» (side 27): »En socialistisk virksomheds fortjeneste er manifestation på arbejdernes bevidste stræben efter at skabe materielle værdier, tilvejebringe fonds til forbrug og akkumulere kapital til at opbygge socialismen. Den er fuldstændig forskellig fra den kapitalistiske udbygning.« (side 27).

Det eneste der står i dette citat, er, at socialismen ikke står i modsætning til at fremme den materielle levestandard. Det er ikke produk-

tion og forøgelse af produktion, som er udtryk for revisionisme. Det er den måde produktionen bliver foretaget på, som er det afgørende. Det bestemmende er, om der eksisterer udbytningsrelationer.

Bettelheim kan naturligvis ikke påstå, at socialisme betyder nedsat produktion. Men noget må han gøre for at kaste et odiøst skær over artiklen. Bettelheim skriver: »det er tilstrækkeligt at hæfte prædikatet socialistisk på en økonomisk kategori for at kunne bestemme pågældende virkeligheds samfundsmæssige karakter. Denne

bestemmes af de samfundsmæssige betingelser, i hvilke produktionsprocessen udfolder sig.« Og han fortsætter lidt længere fremme sin kommentar: »Man glorificerer profitten for at kunne opfordre til »at arbejde hårdt, at være disciplineret og adlyde ordrene og regulativerne.« (side 28). Og konkluderer han: »Uanset hvilke fraser, der kan være indføjet for næsten rituelt at minde om, at inden for virksomhedsledelsen skal man »fortsat tage klassekampen som hovedled«, så er det dog klart, at nu er det profitten, der er i centrum af optagetheden.« (side 28) Bettelheim anvender her helt demagogisk begrebet »profit«. Det betyder jo blot overskuddet omregnet i pengeenheder. Og her er det, sagt med Bettelheims knudrede sprogbrug, afgørende, under hvilke »samfundsmæssige betingelser produktionsprocessen udfolder sig.« (side 28) Eller sagt på jævnt dansk: Er det en kapitalist, man pukler for, eller tilfalder frugterne af ens arbejde folket? - Og det er faktisk det spørgsmål, som pågældende leder i Renmin Ribao rejser. Men Bettelheims påstand om, at der er en afgørende modsætning mellem revolution og produktion bruges til at mistænkeliggøre artiklen. Har man »valgt« produktionsforøgelsen så har man så at sige solgt socialismen. Det er Bettelheims budskab.

Kulturrevolutionen - kontinuitet og brud.

Jeg skal som det sidste punkt diskutere Bettelheims behandling af Kulturrevolutionens placering i Folkerepublikkens historie. Bettelheim skriver: »Et af de mest betydningsfulde angreb består i at benægte den skillelinje, som Kulturrevolutionen indførte i KKP's praksis og teori.» Bettelheim påstår at forskellen mellem før 1966 og efter Kulturrevolutionens udbrud er »grundlæggende». Det er vanskeligt helt at få rede på, hvad Bettelheim mener. Det nærmeste, som han kommer til en definition herpå, er følgende bemærkning: Den nuværende ledelse »fornægter således, at den politiske linje efter 1966 rummede nye revolutionære opfattelser, der ansøgede til en kvalitativ radikal forandring, en overgang til en ny fase i revolutionen».

Det er rigtigt, at KKP i dag i høj grad fremhæver de resultater, som blev opnået gennem det kinesiske folks ofre og KKP's dygtige ledelse af den revolutionære omformning af Kina. Men KKP fastholder fortsat, at Kulturrevolutionen var en stor betydningsfuld revolutionær bevægelse. Men det er lige så rigtigt, at KKP ikke på nuværende tidspunkt har barslet med en endelig opsummering. Og det er klart at her som over alt i det kinesiske samfund udfoldes der en kraftig kamp mellem forskellige politiske opfattelser af denne linjekamp. Og det må vel være tilladt at afvente den endelige vurdering fra KKP, før KKP's konklusioner bliver forkastet. Man plejer at bedømme og dømme folk ud fra, hvad de har bedrevet og ikke ud fra formodninger om, hvad de vil gøre.

Det er KAP's opfattelse, at Kulturrevolutionen betød en videreudvikling af Mao Zedongtænkningen. Den var dog også en videreførelse og en understregning af traditioner og teoretiske landvindinger fra tidligere stadier i den kinesiske revolution. Det var bl.a. afspejlet i 16-punktsprogrammet. Det anbefaler, at det kinesiske folk studerer Maos værker. Det drejer sig om artiklerne: Om nyt Demokrati, Om den rigtige behandling af modsigelser inden for Folket m.fl. Maos linje

I Kina diskuteres ivrigt erfaringerne fra kulturrevolutionen, men der er endnu ikke kommet en endelig vurdering af dens betydning. Men der er ingen tvivl om, at den vældige mobilisering af masserne der fandt sted har betydet en masse erfaringer og en videreudvikling af socialismen i Kina.

under Kulturrevolutionen var ikke grundlæggende forskellig fra det syn, han i tidligere faser af den kinesiske revolution havde stået for. Men Mao udviklede sine standpunkter gennem opsummering af erfaringer, som de kinesiske masser og KKP indhøstede i Kulturrevolutionens løb. Bettelheims formuleringer kunne tydes som udtryk for, at KKP havde ført en revisionistisk politik før Kulturrevolutionen. I hvertfald tildeler Bettelheim KKP's politik en meget lille plads i historien, når han taler om, at der »her skede en situation mellem 1949 og 1965, en situation, der netop gjorde Kulturrevolutionen nødvendig.» (side 48) Bettelheim giver det indtryk, at i alt væsentligt var KKP's retning gal allerede fra 1949. Kulturrevolutionen er det eneste lyspunkt.

Konklusion.

En væsentlig årsag til, at Bettelheim frakender KKP enhver revolutionær politik, er tæt forbundet med hans opfattelse af produktion og revolution.

Bettelheim vil dels ikke anerkende, at Kina befinder sig i en meget vanskelig økonomisk situation.

Dels prøver han på at få det til at se ud som om, KKP's bestræbelser for at fremme den økonomiske vækst er den rene, skinbarlige re-

visionisme.

Dybest set er Bettelheims vurdering bestemt af hans socialismeopfattelse. Bettelheims forestillinger om, hvad der er socialisme, når den er sand og ægte, findes der spredte tilloeb til formuleringen af. Han citerer bl.a. Engels (side 22), fordi han har påpeget, at den moderne storindustri kræver en fælles planlægning. Engels håner i det pågældende afsnit anarkisternes mangel på forståelse for disciplin og plan i arbejdsprocesserne. Bettelheim forsøger at skabe det indtryk, at Engels ikke kunne se forskel på arbejdsorganiseringen under kapitalismen og socialismen. Pointen for Bettelheim består i, at KKP skulle have brugt salig Engel's udgydelser til at bekæmpe de fires ideologi. Bettelheims synes at mene, at enhver form for disciplin, underordning af den enkelte under et flertal, er borgerligt og afskyvækkende.

Jo, Bettelheim har virkelig foretaget et stort spring tilbage. Forrige århundredes store anarkist Bakunin vil ikke have vanskeligt ved at følge Bettelheims ræsonnementer. Men Lenin, som Bettelheim ellers beklender sig til vil nok føle, at den debat burde være overstået.

Aurora 1978, pris 49,50 kr.

Niels Henrik Hansen.

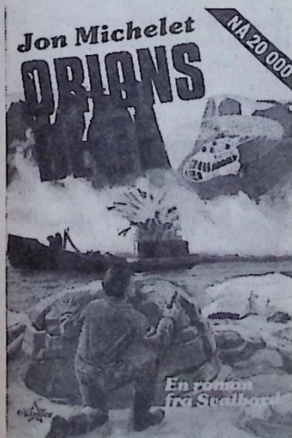

Den nye kriminalroman.

Kriminalromanen - og alle dens aflæggere af gysere, thrillere, politromaner osv. - har traditionelt været en genre reserveret for reaktionære forfattere og deres budskaber. Men samtidig har den altid været en meget populær genre, med en bred læserskare.

Dette sidste har betydet, at man i det sidste tiår har set adskillige forsøg på at omfunktionere genren, dvs. tage udgangspunkt i den populære form, men samtidig give den et progressivt/socialistisk indhold. I Danmark har Hans Jakob Helms forsøgt sig med »Giftpolen« (anmeldt i KT 4-77) og Torben Weinrich har lavet en ungdomskrimi:

Anmeldelse af Jon Michelets fire romaner

»De sorte skygger«. Et af de mest kendte eksempler er uden tvivl forfatterparret Sjöwall og Wahlöös tibindsserie »Roman om en forbrydelse«. De har med rette høstet stor ros for deres forsøg på at lave en realistisk kriminalroman, men bøgerne bærer samtidig præg af deres nære tilknytning til det svenske revisionistparti VPK. (F.eks. i deres opfattelse af statens rolle og i idealiseringen af Ungarn).

I det følgende vil jeg anmelde 4 romaner af nordmanden Jon Michelet (JM). Han har som medlem af Arbejdernes Kommunist Parti marxister-leninister, KAPs søsterorganisation i Norge, søgt at lave et marxistisk-leninistisk alternativ til eksempelvis Sjöwall/Wahlöö. Han har rejst rundt som sømand og journalist i store dele af verden, og hans bøger bærer præg af hans viden om mange lande og af hans oplevelser herfra.

Første bog »Den drukner ei, som henges skal« udkom i 1975 og blev fulgt op samme år med »Mellom barken og vedene«. Begge udkom på dansk på forlaget Forum i 1977. I 1976 vandt han førstepris i Norsk Gyldendals thrillerkonkurrence med »Jernkorset - en roman om nazisme og nynazisme« og i december 77 kom på forlagt Norsk Oktober den sidste af hans bøger »Orions belte - en roman fra Svalbard«. JM har skrevet i en fast spalte i AKPm's avis »Klassekampen«, han har været leder af forlaget Norsk Oktober og arbejder i dag som havnearbejder i Oslo Havn.

I anmeldelsen af bøgerne vil jeg lægge vægt på dels at præsentere bøgerne og deres tema, dels ud fra JMs romaner at overveje om krimien er en genre, der kan bruges af kommunister. Det betyder, at jeg vil komme en del ind på handlingen i bøgerne, men jeg har bestræbt mig på at gøre det på en sådan måde, at jeg ikke røber ting, der kan ødelægge spændingen i bøgerne.

Den drukner ei, som henges skal.

Den første af JMs romaner har et for krimigenren helt traditionelt udgangspunkt: En journalist ved det norske »Aftenbladet« ser ved et tilfælde en mand blive myrdet. Ingen

andre ser drabet, og politiet er da også i første omgang tilbøjelig til at tro, at journalist Bjerkes fantasi har spillet ham et puds, - især da der ikke findes noget lig på det formodede mordsted, en lejlighed i en saneringsmoden ejendom i en af Oslos forstæder.

Men da ejeren af lejligheden (Johnsen) samt hans internationale lastvogn sporløst forsvinder, begynder politiet at blive mistænksom. Og da lastbilen senere dukker op på en øde bjergvej i Spanien med diamanter i kølervæskan og Johnsens lig fiskes op af en sø, begynder handlingen at rulle for alvor.

Det viser sig nu, at den myrdede havde forbindelser til den højere finansverden, hvor boligspekulation, diamantsmugling, narkoandel og mange andre tvivlsomme aktiviteter hører til dagens orden. Samtidig afsløres det, at Johnsen flere gange har ønsket at ændre sin tilværelse og blive en almindelig borger - men da han for alvor forsøger at trække sig ud af forbyrderverden, bliver han for farlig og myrdes.

I magtkampen mellem de resterende bandedlemmer dræbes de fleste, inklusive morderen, der skydes af politiet efter et hæslblæsende forfølgelsesløb gennem Oslos gader. Tilbage bliver kun gruppens chef, der giver forklaring på de sidste af politiets løse ender.

I bogen skænkes en særlig opmærksomhed de personer, der er involveret i opklaringsarbejdet: Kriminalassistent Thygesen - gennemgangsfigur i de tre første romaner og ivrig anti-fascist. Journalist Bjerke, noget af en stivstikker med høje tanker om det norske samfund, indtil det nægtes ham at få trykt en artikel, der rummer oplysninger om visse finanskreddes indblanding i Johnsen-sagen. Og endelig Rolf Martinsen, der skriver de afslørende artikler om mordet i »Klassekampen» (AKP-ml's avis): Gennem ham lægges bogens budskab frem: At det oftest er kapitalen, der står bag forbrydelserne i Norge, men at det faktisk sjældent afsløres, fordi den borgerlige presse er i lommen på selvsamme kapital.

Mellom barken og veden.

JMs anden roman er på dansk blevet til »*Spioner dør ensomme*». Uheldigvis, for den norske titel henviser meget præcist til bogens ide, der går ud på at vise, at i rivaliseringen mellem supermagterne befinder Norge sig som en lus mellem to negle, klemt mellem barken og ved-

det.

Også denne gang er der tale om et helt traditionelt krimiudgangspunkt:

Ivan Mathiesen, en gammel spaniensfrivillig og tidligere NKPer (NKP svarer til det danske DKP) bliver kørt ned og dræbt. Der er tale om overlagt mord. Politinspektør Schreiner, der ligesom i »Den drukner ei...» er chef for drabsafdelingen, har allerede fra begyndelsen en formemmelse af, at dette er noget langt mere alvorligt end et sædvanligt mord. Hans undersøgelser fører ham frem til, at Ivan Mathiesen har gjort spiontjenester for Sovjet, bl.a. ved at opsnuse hemmelige norske og amerikanske militærpositioner. Mathiesen er blevet hævret, fordi han var overbevist kommunist med en dyb loyalitetsfølelse for Sovjet. Da russerne invaderer Tjekkoslovakiet begynder han at tvivle. Gennem diskussioner med lokale AKPmlere indset han, at Sovjet har skiftet karakter, han deltager i en 21/8 demonstration og bakker ud af spionagen, - men for sent. Han ved for meget og likvideres.

Politinspektør Schreiner er selv gammel spaniensfrivillig og involveres dybt i opklaringsarbejdet. Han afslører efterhånden de beskudte metoder, som supermagterne bruger i deres kamp mod hinanden for at få politisk og militær indflydelse i Norge. Hele historien kulminerer i et gigantisk opgør mellem KGB og CIA, samt et par norske politifolk, der symbolsk nok ikke kan stille meget op. Der skydes og kæmpes og folk dør som fluer. Schreiner sidder til slut inde med nøglen til opklaringen, men anmodes om at tage sin afsked. Efter ordre fra højeste sted skal sagen dysses ned.

Jernkorset.

Jernkorset med undertitlen: en roman mot nazisme og nynazisme, består af tre store dele. Del 1. handler om fortiden og er så godt som dokumentarisk, afbrudt af fortællernes vurderinger og spørgsmål og kommentarer til læseren. Udgangspunktet er historien om nogle norske krigsforbrydere, der undslap fra et fængsel i Bergen i 1947. Vi følger hvert enkelt flygtning, hører om hans klassemæssige baggrund, hvad der gjorde ham til nazist, om hans virke under krigen indtil arrestationen i 1945. Flygtningene ender efter ti måneders sejlads i Buenos Aires, og det vises, hvordan Argentina blevet et yndet

tilflugtssted for gamle nazister og i tæt sammenhæng med det, et ynglested for nynazismen.

Med del 2 forlades fortiden og dokumentarismen, og man glider over i nutiden eller måske snarere et stykke ind i fremtiden.

Handlingen koncentrerer om Jorge Iverson, søn af en af de flygtede nazister fra Bergensfængslet. Som medlem af en nynazistisk gruppe i Argentina er han med til at udføre et attentat, der får en meget uheldig udgang, og han sendes til Norge for at køle af. Her involveres han hurtigt i arbejdet i den nynazistiske bevægelse i Norge, hvor han får en slags lederposition. En bombeaktion mod en lille Oktoberboghandel i Notodden fører til mordbrand på to små piger. Jorge Iversen og en ung nordmand Geir Heffergren er gerningsmændene, og de jages af politiet, der ledes af Thygesen, politiassistenten fra de to tidligere romaner.

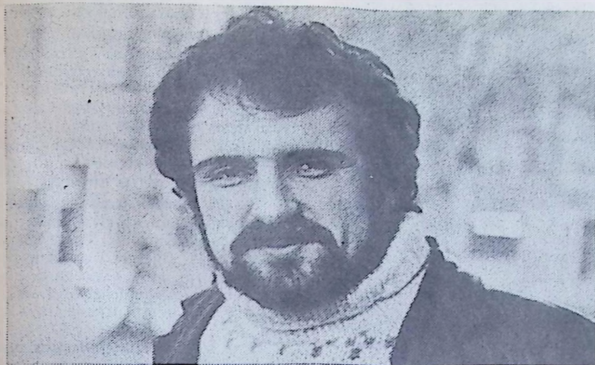
Heffergren undslipper, men Iversen spores til en lille hytte, hvor han skydes i stykker til ukendeligthed af en ledende nynazistisk politinspektør, der ikke ønsker Iversen identificeret, - med fare for en efterfølgende optrævnning af hele bevægelsen.

Identifikationen af Iversen og hele optrævningsprocessen er hoved-handlingen i del 3. For Thygesen bliver det en livsopgave at føre opklaringen til ende. Men han løber bestandig på politiets passive beskyttelse af bagmændene, og han tvinges til sidst til at tage sin afsked og fortsætte på egen hånd. Også her møder han voldsom modstand. Uden at røbe den overraskende slutning, kan man godt sige at det på bogens sidste sider står meget klart for alle - inklusive Thygesen - at den »skyldige» ikke skal findes blandt enkeltpersoner, heller ikke udelukkende blandt nynazister, men at forklaringen snarere skal søges i monopolkapitalismens væsen, og ligeså klart står det, at den kun kan bekæmpes af et samlet folk.

Orions belte - en roman fra Svalbard.

»Orions belte» fra december 77 er den sidst udkomne roman af JM. Som de øvrige romaner er den ydre ramme krimiens: et mord er begået, en mand sidder anklaget for mordet, skal han dømmes?

Det drejer sig her om sømanden Tom Jansen, der anklages for mord på en russisk meteorolog sidder i fængslet Bauer'n og fortæller om,

hvad der egentlig skete. Kort drejer det sig om Tom og hans to kammerater Lars og Sverre, der med lån, vekslor og spareskillinger har købt og istandsat en lille skude »Sandy HOOK». De lever af at sejle med forsyninger til oljeborefelterne på Svalbard, og de tre fyre kommer i økonomiske vanskeligheder. Det fører dem til en af Svalbardøerne »Kvitøya», hvor de vil drive krybskytteri på et par isbjørne for at tjene en sidste skilling, inden de opgiver båden og tager arbejde i land.

Ved et tilfælde finder de tre ud af, at Sovjet har placeret hemmelige våben på den ellers ubeboede ø. Dermed ruller handlingen. For Sovjet er selvfølgelig ikke interesseret i, at det skal komme ud, at de har placeret våben på norsk land. Der følger en dødsensfarlig kamp mellem russiske helikoptere og »Sandy HOOK», hvor bl.a. en russisk agent dræbes.

Efter endnu en række dramatiske begivenheder, tror Tom Jansen sig endelig i sikkerhed hos sysselmanden (den øverste civile embedsmand på Svalbard) i Longyearbyen, og han ser forventningsfuldt hen til den norske stats protest til Sovjet. Men nej! Begivenheden har ført til diplomatisk forviklinger på højest plan. Den anden supermagt i USA har også våben placeret på Svalbard, og den norske stat vil af al magt have sagen dysset ned. Så Tom Jansen anklages i stedet for krybskytteri og overlagt mord. Kun hård modstand fra det norske folk, ledet af AKPml sætter gang i afsløringerne.

Det var hovedhandlingen i korte træk, men herudover spindes et helt net af situationer fra fængslet, af

mod nazismen. Udgangspunktet er hele tiden Svalbard og dens indbyggere, og bogen indeholder et væld af dokumentarisk materiale om Svalbards historie. Derved bliver det også klart, at bogens ide ikke er at fortælle en tilfældig spændingsmættet historie, men snarere at vise at Svalbard er norsk land, truet af en supermagt i offensiven.

Jon Michelet og krimigenren.

I indledningen sagde jeg, at JM var en af de forfattere, der havde prøvet at omfunktionære krimien i socialistisk retning. I anmeldelsen af de fire romaner må man derfor stille følgende spørgsmål: *Hvad forstås ved en krimi? - Kan en sådan form bruges af kommunistiske forfattere? - Og i bekræftende fald er det så lykkedes for Jon Michelet?*

Det, der først og fremmest karakteriserer krimien er *forbrydelsen og dens opklaring*. Det vil her føre for vidt at komme ind på alle de forskellige underafdelinger, der findes af genren og deres særlige karakteristika, men generelt kan man sige, at krimien derudover kræver spænding og et letfatteligt sprog. I de borgerlige kriminalromaner er det endvidere et gennemgående træk, at forbrydelsen ses som et udslag af abstrakt ondskab, og som noget, der griber forstyrrende ind i et ellers harmonisk samfund. Forbryderne er de onde, og opklarerne - hvadenten det nu er politiet eller den private detektiv - den gode, ham, vi identificerer os med, og som genopretter den brudte samfundsorden i bogens slutning. En sådan beskrivelse vil uvægerligt give et falsk billede af samfundet, hvor mennesker bliver klicheer

og deres handlinger socialt uforkarlige.

Det er en hård tradition at skrive op imod. I et interview i det litterære tidsskrift *Profil* nr. 4-1975 om kommunisters brug af kriminalitteraturen siger JM:

»En advarsel er på sin plads: Det er nemt at lave fejl, at blive hængende i krimiens traditionelle mønstre med en individualistisk superdetektiv. . . Eller du kan blive så mat og uklar, at hele det politiske budskab bliver til grums». . . »Du må stå på arbejderklassens standpunkt, og aldrig fire en tomme på det. Hele tiden holde fast på: For hvem, for hvem!»

Men i samme interview siger JM også:

»Men jeg tog en chance, fordi jeg mener, at vi skal være dristige med at eksperimentere.»

Der er kommet fire meget forskellige bøger ud af JM's eksperimenter, og det er min vurdering, at det i de to første krimier ikke lykkes ham at bryde ud og skabe en socialistisk-realistisk krimi, - på trods af de gode intentioner og de politisk korrekte ideer. Årsagerne hertil skal nok søges flere steder:

De to første bøger.

Hvis man først ser på selve forbrydelsen, er der i begge romaner tale om likvidering af personer, der bliver for farlige for henholdsvis kapitalen og de to supermagter. Det er i og for sig reelt nok, men i beskrivelsen af mordene falder JM i nøjagtig samme groft som de borgerlige kriminalforfattere: de beskrives som et stort bundt af ondskab, de er fede og ulækre, sadister, fortrukne, samvittighedsløse og meget mere.

Supermagterne og kapitalen tvinges uden tvivl til at begå forbrydelser, der er nødvendigt for systemets opretholdelse, men at gøre deres handlinger til specielt: onde mennesker er nok for det første fejlagtigt og for det andet en forskydning af hensigten: at skildre systemet som roden til ondet. Man skal faktisk være vaks for at kunne skelne James Bonds jagt på kommunister fra politiaassistent Schreiners på russeren Tsjernov.

Og her er vi så ovre i et andet problem: identifikationen med politiet. De to første romaner er begge *politromaner*, dvs. vi følger politiets arbejde, deres tanker og overvejelser og er glade, når det lykkes dem at gøre et godt stykke arbejde.

le positive personer. Såvel Thygesen som Schreiner er gode demokrater, ivrige anti-fascister og, bortset fra lidt druk, allertidvis guttermænd. Igen: der findes utvivlsomt flinke politikfolk i Norge, men at lade læseren identificere sig med dem, slører at politiet som sådan er borgerskabets forlængede arm, at dets funktion i et kapitalistisk samfund undertrykker mere end det hjælper folket. — I »Mellom barken...« er der sågar et godt samarbejde mellem kriminalpolitiet og AKP'erne mod KGB!

Det bringer mig til kritikken af kommunisterne fra AKPml, som de er beskrevet i bogen. De er som de fleste andre personer i især første bog utrolig slagfærdige og fandeni-voldske. Et citat fra AKP'eren Rolf Martinsens første møde med journalist Bjerke:

»Lad dig ikke skræmme af gamle Vladimir Iljitsch«, sagde Martinsen med et grin. »Han har været død i nøjagtig halvtreds år nu. Men hans tanker lever, at du ved det. Selv om I på Aftenposten ikke kan lide det. Tag plads, du kan bare flytte avisbunken væk«.

Balke satte sig, da han forsigtigt havde skubbet aviserne til side.

»De er ikke farlige, sagde Martinsen. »Ikke at røre ved i al fald. Du er kommet lige ind i løvens hule forstår du. Her samles frygtelige bolsjevikker til skumle møder. Sidste gang diskuterede vi netop, hvad vi skulle gøre med jer pressefolk...« (s. 27) »Den drukner ei.«

Men ud over det virker deres kommunisme meget lidt overbevisende. De er utrolig venstreopportunistiske, de taler i klicheer, og det står som noget af en gåde for mig, hvorfor den gamle Mathiesen får sympati for partiet. Det kunne man godt have uddybet meget mere.

I stedet bruges der en masse plads på hæsblæsende biljagter, vild skydning og lig i hobevis, i så høj grad at politikken går fuldstændig i glemmebogen.

Til sidst noget om kvindesyner i de to første bøger: I langt de fleste tilfælde skildres kvinder kun gennem mænd, og da af mænd med et meget reaktionært kvindesyn: de er passive seksualobjekter og som regel også godt dumme. Især 1. bog er stoppet med replikker a la:

»Du behøver ikke smigre mig. Din søster, som netop er kommet hjem, fjorten dage forsinket og med sugemærker overalt, påstår at du

overhovedet ikke læser A-magasinet« (s.62).

eller: »På Casino var der endnu ikke stuvede fuldt. Thygesen smøg sig forbi en malerinde, som han nødtigt ville kyskes af og fandt sig et bord inderst i hjørnet« (s.44).

Der er nok mange mænd, der tænker sådan, men hvilket formål tjener det, at bringe det videre uformidlet??

Umiddelbart kunne det godt se ud som om jeg totalt afviser JM's to første bøger. Det er nu ikke tilfældet. Bog to indeholder mange forbedringer i forhold til den første. Der er tendenser til en bredere menneskeskildring - der er brugt en teknik med i indskud at fortælle hovedpersonernes baggrundshistorie - og slutningen af bogen gør op både med den sukkersøde happy-ending i »Den drukner ej« og med det positive politikorps, idet Schreiner som nævnt tvinges til at tage sin afsked.

Bruddet

Disse positive tendenser føres med over i de to nye romaner, som ellers på alle andre måder betegner et brud i forhold til de to første. Et meget positivt brud efter min mening, og et brud på så godt som alle genrens områder.

Ganske vist er både »Jernkorset« og »Orions belte« fyldt med forbrydelser, mordbrand, drab osv., men de dominerer mindre i forhold til helheden. Og samtidig gøres der meget lidt ud af at finde ud af, hvem de skyldige personer er (ofte ved læseren det allerede fra starten) Det er nu blevet vigtigere at påpege

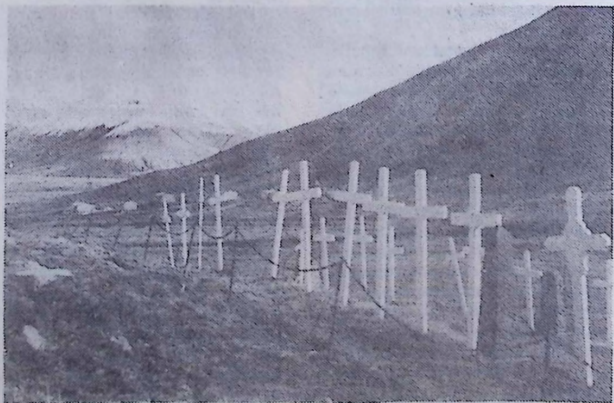
årsagerne til forbrydelserne, og at vise, hvad der avler volden: Monopolkapitalismen er grobund for nynazistiske bevægelser, i deres rivalisering tvinges supermagterne til at bruge vold.

Det er en vanskelig opgave for en forfatter at vise det uden at ende i de store teoretiske foredrag, men jeg synes at JM klarer det uden at handlingen falder fra hinanden.

I »Jernkorset« løses problemet eksempelvis ved at give en meget grundig skildring af hver enkelt nazist, der flygter fra fængslet. Vi hører om deres klassebaggrund, om deres opdragelse og JM spørger, hvorfor det i hvert tilfælde gik, som det gik.

Men bag de enkelte skildringer ligger hele tiden forståelsen af, at de sociale og psykologiske brist aldrig kan udvikles til den organiserede fascisme med mindre, der står en økonomisk støtte bag. Med andre ord: nazismen er et produkt af det kapitalistiske samfund. JM viser dette ved hele tiden at stille spørgsmålene: Hvor får (ny-)nazisterne penge fra? Hvilke interesser har borgerskabet i at bakke dem op? Hvornår og hvordan trækker borgerskabet snuden til sig, så det på overfladen ser ud, som om en lille flok nynazistiske småpsykopater står ene med ansvaret?

Når »Orions belte« kan tolkes som andet og mere end en spændende røverhistorie skyldes det JM's brug af symbolik. Jansens historier og anekdoter er ofte meget fine illustrationer af JM's politiske ideer og synspunkter, som

Billedet er fra kirkegården i Longyearbyen, hvor en del af de norske modstandsfolk der dræbtes af nazisterne under krigen ligger begravet.

på den måde bliver en uadskillelig del af romanen. Når vi eksempelvis hører om, at de tre fyre går fallit med den gode skude »Sandy Hook«, er det et fint billede på, hvordan småborgerskabet langsomt knuses i et monopolkapitalistisk samfund. Eller med Eva-Lills ord: »Den, som tror han kan leve udenfor samfundet og få lommen fuld af penge, han kan lige så godt satse på at vinde i tips» (s. 134).

Og når vi i bogen først får en beretning om Svalbardfolkets tapre kamp mod nazismen, og senere hører om fyrene på »Sandy Hooks kamp mod de russiske helikoptere, da bliver parallellen klar: Der skal atter føres krig på Svalbard, nu mod en anden, men ikke mindre farlig fjende.

Synsvinkelskiftet - Folket som fortæller.

En anden vigtig ændring i de to sidste bøger er synsvinkelskiftet. JM har droppet politiromanen, og superdetektiven er væk. Det vises nu, at der er klare fascistiske tendenser indenfor politiet, og at retsvæsenet først og fremmest tjener borgerskabets interesser.

I stedet er det i stigende grad folket, der fortæller: I »Orions beltes ses alt med Jansens øjne. Arbejderklassen er i langt højere grad blevet kød og blod, og samtidig en klasse, der kæmper for at ændre forholdene.

Her skal det i parentes bemærkes, at jeg stadigvæk synes, at kvindeskildringerne mangler meget hos JM. Mandschauvinismen er så godt som væk, men kvinderne står meget uvirkelige for mig. Der er en lang og meget fin skildring af Tom Jansens far, hans mor nævnes kun i nogle få linjer. Og kæresten Eva-Lill virker nærmest som en kommunistisk håndbog, som Jansen kan slå op i, når han begår nogle fejl. Hvorfor giver det f.eks. ingen konflikter i deres forhold, at hun er organiseret AKP'ler, og han er småborgerlig eventyrer med forkærlighed for isbjørne og fjerne øer?

Er Jon Michelsens bøger blot rene fantasiromaner?

JM er blevet kritiseret for at være for fantastisk i sine skildringer. I stedet, siges det, skulle han hellere gå i gang med at skildre den daglige »kriminalitet«, der sker på arbejdspladserne i Norge.

Jeg synes, at der er noget rigtigt

Michelets romaner er ikke kun fantasi. Her Oktoberbogbutikken i Bergen der blev sprængt i luften natten til den 5. september 1978.

i den kritik. En udvidelse af, hvad begrebet forbrydelse kan dække, vil være en spændende og nødvendig videreudvikling af krimien. Og det vil give JM en mulighed for i højere grad at inddrage arbejderklassen og dens dagligliv i romanerne. Det gælder ikke mindst for kvinderne, der i JMs (sø)mandsverden enten reduceres til luddere eller ophøjes til opslagsbøger.

De skildringer, der faktisk findes af arbejderklassens mænd og kvinder, tyder på at JM kan gøre det.

Men samtidig vil jeg godt afvise, at hans fortællinger er ren fantasi. Bøgerne bærer stærkt præg af JMs kendskab til for os meget fremmedartede og barske miljøer. Men der er langt fra den konstatering, og så til at sige, at den slags aldrig kunne foregå i virkeligheden. De, der mener det, lukker øjnene for, hvad der rent faktisk sker i verden i dag. I september måned blev endnu en Oktober bogbutik sprængt i luften i Norge. Og i samme periode styrtede et russisk militærfly ned på Hoppen ved Svalbard, hvor det samtidig afsløredes, at Sovjet havde anbragt et militært radaranlæg. Det var pure virkelighed!

Bag JMs to sidste bøger ligger et enormt efterforskningsarbejde med grundige studier af Norges og Svalbards historie. Det arbejde sætter sit præg på romanerne. De kan ikke uden videre skilles fra virkeligheden som ren fiktion.

At også borgerskabet tager JMs bøger for mere end fantasiofre ses af det faktum, at et helt kapitel af

»Jernkorset plus et efterord ikke kom med i Norsk Gyldendals udgave af bogen. Det blev strøget af censuren, da der blev rippet lidt for meget op i borgerskabets historie. — (Kapitlet og efterordet plus kommentarer af Tron Øgrim er iøvrigt udkommet på Per Sivels forlag, og er i sig selv et studium værd).

Læs bøgerne og kritiser dem. Konkluderende vil jeg sige, at JMs bøger viser, at krimigenren kan bruges. Men samtidig viser de også, at en ukritisk overtagelse af den gamle krimitradiation ingen vegne fører. Det er i dag en meget vigtig opgave for kommunistiske forfattere at

popularisere, men i arbejdet med det, er det vigtigt at man ikke ender med at vulgarisere. Der rokkes ikke ved læsernes bevidsthed, blot man gør en håndfuld kommunister progressive til de gode og kapitalisterne til de onde. En statisk verdensopfattelse er ikke kommunisters!

Det kræver nytænkning og grundigt arbejde at få et korrekt klassestandpunkt til at gå i spænd med litterære former, der i årevis først og fremmest har været brugt af borgerlige litterater. Det kræver eksperimenter, kritik og nye eksperimenter. Jeg synes, at JM er på ret vej. Læs bøgerne og kritiser dem!

R.A.

Spændende fremtidsroman om den tredje verdenskrig...

Angrebet på Longyearbyen

Præsident Tito dør. Vejen er nu åben for Sovjet. En knibtangsmanøvre skal afskære Europa fra den anden supermagt USA.

I forrygende tempo oplever læseren den spændte situation i Europa og angrebet på Longyearbyen, Svalbard i nord-Norge.

112 sider, kr. 35,-

bogen er skrevet på letlæseligt norsk (bokmål).

**FORLAGET
OKTOBER**

Studiestræde 24, 1155 Kbh. K
Tlf. 01-132734 Giro 9214127

NB: Alle fire romaner plus bogen »Kapitlet som ble vekk!« kan købes i Oktoberbogbutikken. De to sidste romaner er nu udkommet på norsk, men er letlæselige. Desværre er de ret dyre, men rigeligt pengene værd.

Den drukner ei, som hænges skal. kr. 19,60

Mellom barken og veden (Spioner dør ensomme) kr. 22,15

Jernkorset: En roman mot nazisme og ny-nazisme kr. 83,75

Orions Belte - En roman fra Svalbard kr. 53,00

Kapitlet som ble vekk kr. 27,00

ny bog

De uddannelsessøgende og kampen for socialisme

● Uddannelseskampen de sidste 10 år.

● De forskellige partiers uddannelsespolitik.

● U-90 og situationen idag

● Hvad må der gøres?

95 sider, kr. 20,00

● Fås hos alle boghandlere.

Forlaget OKTOBER

Studiestræde 24, 1155 Kbh. K Tlf. 01-132734

Dag Solstads nye roman er udkommet

Foromtale i POLITIKEN

Dag Solstads »KRIG 1940« er som skrevet af Lenin og Hazel i samarbejde. Stikkende, korte sætninger, sylespidse spørgsmål. Læseren sidder naglet til stolen og læser åndeløst bogen til ende.

John Chr. Jørgensen

279 sider kr. 66,00

Udkom 14. maj

»KRIG 1940« er 2. bind i roman-trilogien om krigsårene i Norge.

1. bind, »SVIG-Førkrigsår« udkom i maj 78.

Forlaget OKTOBER

Studiestræde 24, 1155 Kbh. K, Tlf. (01) 14 27 34

